

Št. 25
25. junija 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

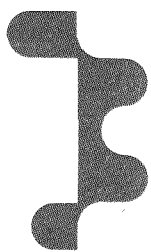
V drugi polovici tega tedna se bodo na svojem 13. kongresu sestali komunisti Jugoslavije in v svojih ugotovitvah, spoznanjih in sklepih strnili vse tisto bistveno in revolucionarno, kar je bilo sproženo, spoznano in povedano v letošnji družbeno dinamični pomladi.

Pričakovati moramo, da bo 13. kongres ZKJ sinteza naprednih mnenj in predlogov, ki so prišli na dan v predhodnih republiških in pokrajinskih kongresih ZK, sindikatov in mladine. Ta kongres bodo nedvomno oplodile tudi že razprave na zveznem sindikalnem, mladinskem in borbenskem kongresu in na konferencah v JLA. Če bi ne bilo tako, bi se vse orjaško delo na omenjenih shodih izkazalo kot govorniška odvečnost. Seveda s tem ne želimo reči, da lahko 13. kongres izčrpa svoje naloge z nekakšnim ponavljanjem že nakopičenih spoznanj. Nasprotno, od kongresa pričakujemo oster boj mnenj, v katerem morajo pogoreti navidezne ali preozko formulirane kvalitete, evidentirati in prekaliti pa se morajo vse tiste vrednote, ki predstavljajo naš skupni jugoslovanski in mednarodni delavski interes. Hkrati ko ugotavljamo to osnovno poslanstvo 13. kongresa, pa kajpada ne opuščamo misli, da utegne njegovo razredno bistvo doseči pravo valenco in težo samo tedaj, če bodo na njem lahko tvorno in enakopravno sodelovale suverene osebnosti: naši narodi, narodnosti, proizvodni kolektivi, človeško dragoceni posamezniki.

Potrebovali bi obširen prostor, če bi hoteli pričakovanja, naslovljena na 13. kongres ZKJ, zgolj naštet. Zategadelj se omejujemo samo na najbolj okvirna.

Predvsem mora kongres narediti red v naši komunistični ideologiji. Dokazati mora, da nam razvoj socialističnega samoupravljanja z vsemi svojimi zaostanki in stranpotmi še vedno daje pravico verjeti, da se gibljemo, čeprav po svoji posebni poti, vendarle dosledno po načelih dialektičnega materializma, marksizma in leninizma. Z močjo neizpodbitnih argumentov mora kongres

zavrniti omalovaževanja in podtikanja z desne in leve; tedaj zlasti očitek, da se hoče ZKJ ohranjati kot partija oblasti in kominternskega boljševisma, in pa nasprotni očitek, da ZKJ tone v malo-meščanščini in recidivih kapitalizma. Mislimo, da nam ne bo težko osvetliti, kako poglobljanje naše socialistične demokracije elementarno in vsestransko izpodbija vso takšno kombinatorko.



13. KONGRES ZKJ



Nadalje mora kongres presoditi in jasno izpovedati, ali ostajamo resnično zvesti družbeno-tvornim temeljem in stalnicam naše revolucije: ljudski osvobodilni fronti, Avnoju, Titovemu načelu in praksi bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, svojemu ustavnemu redu, kot se je v desetletjih razvijal in izpopolnjeval, ter vodilni vlogi delavskega razreda, ki ga slej ko prej idejno vodi zveza komunistov. Na kakršnekoli drugačne, radikalno-etatistične, nacionalno-separatistične, z vsakršno intelektualistično zmedenostjo obremenjene prikaze ali »rešitve«, ki se tu in tam ponujajo, mora kongres odgovoriti z vso odločnostjo.

Pred kongres se žgoče postavlja tudi reševanje naših sedanjih eksistenčnih vprašanj. Shod si ne sme dovoliti, da bi se še dalje prižigala zelena luč za prak-

so, po kateri bi naši materialni in duhovni stabilizacijski procesi še naprej ostajali zgolj v domeni besede; poiskati mora vzrode, kako usmeriti vso našo družbo v plodno in zavezujoče skupno dejanje. Komunisti – dva milijona jih je! – ki jih bodo predstavljali kongresni delegati, naj se naposled zavedo svojega imena in naj postanejo zares ustvarjalni element in zgled znotraj fronte socialističnih sil. Komunist našega kova bi naj bil samo človek, ki hoče brez zadnje misli zatajiti ožje interese v prid skupnih, mobilizirati v sebi razredno poštenje in nesebičnost, osebno skromnost, strast po naporu – pa naj bo postavljen na katerikoli položaj v proizvodnji, znanosti, umetnosti, prosveti... Brez take notranje preobrazbe človeka in komunista – posameznika ni mogoče verjeti v učinkovitost celotne organizacije. Kongres mora do skrajnosti poudariti to pogojnost, če hoče, da ne bo obvisela v zraku neznanska nomenklatura ciljev, ki jo iz dneva v dan ponazarjajo pojmi: večja proizvodnja, boljša storilnost dela, težnja po znanju, revolucija znanosti in tehnologije, smotrno investiranje, varčevanje, zmaga nad dolгови, inflacijo in brezposelnostjo, izvoz, spoštovanje družbene lastnine, razmah talentov in razvojnih sil, ki se tako pogosto duše v avtarkičnih ravnanjih... Tem in drugim velelnikom, ki jih sproža boj za obstanek, bo 13. kongres posvetil vsekakor največ pozornosti. Toda odgovori na te velelnike bodo uspešni samo tedaj, če bo vanje vridana pobuda, ki jo lahko razvijeta zrelejši človek ter izpopolnjen in doslednejši sistem.

Med drugim od 13. kongresa tudi pričakujemo, da nam bo utrdil zaupanje v socialistično državo in njene vodstvene

sestave. Morda je v zvezi s partijskim kongresom čudno slišati tako formulacijo, ki bi se naravnije glasila pred kakim skupščinskim ali vladnim shodom, toda v jugoslovanskih razmerah nazorno opisuje, kako tesno so pri nas prepletene idejne in pragmatične družbene sile. Nedolgo tega smo opravili razvejane delegatske volitve in bilo bi prav, če bi zdaj poklonili svojim izvoljenim predstavnikom in njihovim načrtom razločno izraženo zaupanje. Razumljivo je, da so nas dolgotrajne krize naučile previdnosti ter nas napolnile z dvomom, bojaznami ali celo nergaštvom, vendar se takim čustvom ne bi smeli čez mero vdajati prej, preden se srečamo z dejanji novih vodstvenih ljudi in organov. Kongres je priložnost, da nam bodo n. pr. Branko Mikulić, Janez Zemljarič in še kdo – ne z učenimi ekspozicijami, temveč s preprosto tovariško besedo – skušali razgrniti, zakaj bodo potrebni taki in drugačni, morda tudi nepopularni državni ukrepi, če se bomo hoteli izveči iz zagat. Na nas je, da pokažemo več razumevanja in discipline do teh ukrepov, tudi če ne bodo prijetni.

V kongresu vidimo tedaj ustvarjalca drugačne, rodovitnejše družbene atmosfere, katere dolgoročni generatorji so trdnjše enotnost tako v ZK kot v celotni družbi, preseganje že kar aprioristične nezaupljivosti do države, kadrov in sistema, pa obvladovanje črnogledosti, ki je sestra neuspeha.

Če bo 13. kongres prišel v našo družbeno zgodovino kot znamenje za boj, kot pobuda in celovit načrt za akcijo, pa kot utelešenje višje družbene zavesti in zaupanja v lastne moči – potem bo v celoti izpolnil pričakovanja komunistov, delavskega razreda in naših delovnih množic.

Z. K.

Vse je pripravljeno na začetek srečanja

Do začetka 16. srečanja ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 86« je še teden dni. Priprave so v glavnem končane in v občinah, ki bodo gostile delegacije iz bratskih republik in pokrajin, so pripravljene za njihov prihod. Konec prejšnjega tedna sta se znova sestala izvršilni in organizacijski odbor srečanja in pregledala dosedaj opravljeno delo.



Na lanski osrednji prireditvi ob srečanju rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, ki je bila na legendarnem Igmanu v Bosni in Hercegovini, se je zbralo več kot sto tisoč ljudi. Lepo bi bilo, če bi se tudi letos v Kranju zbralo vsaj približno toliko ljudi.

Kako so potekale priprave na osrednjo proslavo, ki bo 4. julija v Kranju, kažejo besede predsednika organizacijskega odbora generalpolkovnika Branka Jerkiča, ki je med drugim dejal: »Mislim, da smo vse težave, ki so se pokazale, prebrodili in uspešno opravili vse potrebno za uspešen potek srečanja. Te zadnje dni do začetka bomo poskušali odpraviti nekatere

pomanjkljivosti, ki smo jih opazili. To niso velike stvari, le drobni pomanjkljivosti, ki pa lahko pokvarijo celoten vtis o srečanju. Pohvalil bi občinske konference ZRVS, ki so samostojno, brez direktiv z vrha, pripravile pestre programe za goste, ko bodo 2. in 3. julija pri njih.

Vse srečanje je zasnovano tako, da je poudarjen predvsem njegov delovni

pomen. Ta delavnost se kaže tako v občinah, kot na ravni republiške konference ZRVS. Tematska razprava o vlogi ZRVS pri poglobljanju družbene samozastite naj bi odmevala tudi v občinah ter delovnih organizacijah, kjer bodo rezervni vojaški starešine gostje in ne samo v Poljčah, kjer bo posvetovanje.

Rezervne vojaške starešine iz naše republike pa vabim, da se v čim večjem številu udeležijo osrednje proslave v Kranju.

Prav gotovo bo Kranj 4. julija središče Slovenije.

Po novicah iz občinskih konferenc te pripravljajo posebne avtobuse, iz Ljubljane pa bo vozil posebni vlak, s katerim naj bi se skupaj odpeljali na prireditve rezervni vojaški starešine in člani zveze borcev, ki bodo s svojo navzočnostjo geslu o bratstvu in enotnosti naših narodov in narodnosti dali še globlji pomen.

Bojan Kuntarič



Množičnost sicer ni in noče biti neizogibno znamenje vrednosti in pomena človeških prizadevanj, še zlasti ne dejanj v kulturi, katerih veličine ne merimo z rekordnimi števili. Zdi pa se, da je zborovski pevski duh, ki preveva slovenskega človeka, glede tega pomembna izjema. Kolikor več nas poje, več je pevskih zborov, koliko bolj množičen je vsakoletni združen zbor v Šentvidu pri Stični, toliko lepše, bolj ubrano, bolj občuteno je naše pevsko čustvo. O letošnjem Šentvidu pri Stični berite na 11. strani.



Branko Jerkić, predsednik organizacijskega odbora srečanja

Pogovor z Miro Svetinovo – o poteh in stranpoteh našega ravnanja s tradicijami

Odnos do preteklosti bodi ustvarjalno dejanje

Priporočilo, naj poskrbimo za pogovor z Miro Svetinovo, donedavno predsednico komisije za tradicije narodnoosvobodilnega boja in revolucije pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije, je prišlo kot naročeno. Poslal nam ga je predsednik Bogo Gorjan in nas v svojem kratkem dopisu opozoril predvsem na »zanimive poglede tovarišice Mire Svetinove« ter na njeno prepričanje, »da morajo postati nosilci vrednot iz NOB in revolucije mladi ljudje«.

»Mislim,« je sklenil, »da je to tema, o kateri bi moral TV-15 speljati akcijo, ki bi prepričala borce, da je potrebno odločno spremeniti dosednji način organiziranja proslav, odpraviti spomenikomanijo in tako naprej«.

Utirjena pota ne vodijo daleč

Rečeno – storjeno.

Mira Svetinova sodi, gledano iz novinarskega zornega kota, v kategorijo odprtih, neposrednih, nezapletenih in izrazito komunikativnih, se pravi dobrodošli sobesednikov.

Nobenih zapletanj.

Sedevala in se pogovarjala.

Za nedavni zvezni borčevski kongres je, kajpak, pripravila svoj prispevek k razpravi na »svojo« temo, a ga spričo časovne stiske, v kakršno neizogibno zaide sleherna kongresna diskusija, ni prebrala, temveč oddala. V svojem zapisu za to priložnost je povzela bistvo vsega tistega, kar je skušala izraziti in uveljaviti »komisija« za tradicije, kateri je predsedovala v obdobju med obema kongresoma. Šlo je za povsem jasna in izčiščena stališča, zazrta predvsem v idejo in ideal »širokega podružbljenja« odnosa do revolucionarnih tradicij in našega narodnoosvobodilnega boja. (Zadevala so gradnjo in vzdrževanje spomenikov, posodabljanje proslav, boj proti izkrivljanju zgodovine narodnoosvobodilnega boja, vzgojno in izobraževalno delovanje z mladimi in še nekatera konkretna vprašanja). In šlo je, seveda, za to, da so iz zveze borcev ta stališča posredovali zvezni konferenci socialistične zveze, ki je kot organizacija »najširši prostor srečevanja vseh sestavnih delov naše družbene skupnosti, vseh delovnih ljudi, borcev, mladine...«

»Kajti nas, borcev,« utemeljuje Mira Svetinova, »je zmerom manj, mnogim pešajo moči, stvari nam gredo od rok prepočasno, zato je prav, da skrb za ohranjanje in razvijanje odnosa do tradicij prevzame takšna socialistična zveza«.

Kot povsem samoumevno se mi zastavi vprašanje: kako se vodstva socialistične zveze odzivajo na te pobude? Pri tem je jasno, da je ponekod te naloge socialistična zveza že docela prevzela nase, drugod, v nasprotju s tem, še zdaleč ne, v večini primerov pa še obotavljivo »premišljuje«, kako naj se zadeve loti, odvisno pač od ljudi, ki so zbrani v zadevnih (sveti, komisije) telesih v okviru te naše množične družbene organizacije.

»Svoje poglede smo iz komisije za tradicije pri zveznem odboru ZZB posredovali tudi navzdol, v republike oziroma pokrajini ter v občine«, zagotavlja Mira Svetinova, »a je ostalo v večini primerov žal samo pri besedah: pri poslanih in prejetih papirjih. Dogovorjena je, tako kot na vseh drugih področjih, tudi v tem pogledu več, kot je narejena«.

»Mnoge borčevske organizacije same, še zlasti pa sestave drugih družbenih organizacij in organizmov in predvsem širša javnost za ta vaša stališča najbrž niti zvedeli niso,« pripomnim.

»Res je. Delo, kar zadeva tradicije, je teklo in večinoma še zmerom teče po ustaljenih rutinskih poteh. Borčevske organizacije še naprej pripravljajo proslave na tradicionalno-šablonski način, na enak način prirejajo

je najbrž govoriti za manjši del mlade populacije), o stvareh ne razmišlja prav veliko. Celotno ljubljansko Pohod ob žici, ki je izjemno množičen, glede tega po svoji vsebini ni bistveno drugačen. Razlog je pač v tem, da šteje mlado mladišo za nekakšen objekt naših proslavljanj, namesto da bi bila subjekt, ki bi zares enakopravno sodeloval v teh akcijah s svojimi pogledi in predlogi, in to tako, da bi bil ves ta odnos do preteklosti naravnano po njegovi meri. (Mimogrede povedano: mladinski ali rockovski ansamblji, s katerimi ponekod »garnirajo« proslave in spominske prireditve, niso tisto pravo...)

Vprašam torej: »Če ste o tem v komisiji pri zveznem odboru ZZB razmišljali in misli tudi dorekli, ste jih seveda skušali presajati v konkretno življenje. Kaj se je zgodilo?«

Odgovor lahko povzamem: žal – malo.

Predsedstvu zveznega odbora ZZB in zvezne konference ZSM, denimo, sta pred dvema letoma sedli k skupni seji glede tega, opravili izmenjavo stališč, ki jih je bilo treba kajpak uskladiti, ter naredili neke vrste povzetek, ki vsebuje napotke za skupno delovanje na področju odnosa do revolucionarnih tradicij. »Marsikaj v tem povzetku je bilo dobro formulirano,« ugotavlja Mira Svetinova, »a kaj, ko ostaja samo pri besedah«.

»Kaj,« predvsem, ste rekli?

»Borci smo poudarili predvsem to, da nas moti ostajanje mladine ob robu družbenega in političnega dogajanja, kajti v celotnem dogajanju bi morala nastopati kot enakopraven, tvoren dejavnik. Pa ne zgolj s pravico do kritiziranja in predlaganja, ampak predvsem s pravico odločanja in tudi uresničevanja. Zdaj pa je mladina preveč zunaj tega... V delovnih organizacijah, v okviru samoupravljanja sicer ima možnosti, vendar ostajajo neizrabljene. Včasih jim jih ne dopuščajo starejši, včasih si pravice do takšnega ravnanja ne vzamejo sami... Podobno je z mladino na šolah. Tudi ona ima načelne možnosti delovati v organih upravljanja, ostaja pa kljub temu brez veljave, ki ji gre. Vse preveč jo štejejo za objekt izobraževanja in vzgoje. Le malokdaj nastopa kot subjekt, ki mu je dano izvajati prodore v učnem procesu... Tu pa je potem še precejšen del nezaposlene mladine, za katero je vprašanje, ali sploh ima kakšne možnosti.

Ni mi bilo treba zastavljati vprašanja o vzrokih in o krivcih, da je temu tako.

»Križi smo najbrž mi, starejši,« meni Mira Svetinova,

»saj mlade vse premalo vključujemo k pomembnim stvarim. Imamo jih bolj za nekakšne tehnične sodelavce ali celo za kurirje. No, križi pa so seveda tudi sami, saj vse preveč energije zapravijo za manj pomembna vprašanja... Kakorkoli že, borci smo odločno za to, da jih spodbudimo k večji ustvarjalnosti, zavzetosti o bistvenih družbenih problemih, in potem tudi k možnostim za odločanje!«

Na tej točki pogovora se je kar samo od sebe zastavilo polemično vprašanje: »Vsi borci pač ne... Ta misel velja za borčevska vodstva, ne pa za ves sestav borčevske organizacije...«

Bilo mi je pritrjeno. V praksi tam »spodaj«, meni Mira Svetinova, imajo borčevski sestavi do mladih pogostokrat preveč paternalističen odnos, premalo upanja v mlade ustvarjalne sile, saj prav zanje velja kritična pripomba o mladih kot »objektu« in »tehničnih sodelavcih«.

Toda kaj se je vendarle zganilo?

Vrtal sem v sobesednico v želji, da bi vendarle razkrila rezultate prizadevanj, ki so se porajala tam »pri vrhu«, torej pri izvoru pozitivnih stališč.

Ni mi uspelo.

»V glavnem,« je povedal odgovor, »nismo imeli priložnosti, da bi bili zaznamovali nove pristope tudi v praksi.«

Ugotavljala sva, da načelni pogledi, do kakršnih so se dokopali v vodstvih zveze borčevskih združenj v zvezi socialistične mladine ter v zvezni konferenci socialistične zveze in še kje, v življenjsko oziroma družbeno bazo prepočasno prodirajo. Naš tisk in drugi mediji jim tudi niso posvečali zadostne pozornosti, niso se potrudili, da bi bili ta spoznanja na primeren način vcepljali v zavest javnosti in širših množic mladine.

»Skratni čas je, da prepuštimo mladim, da si v odnosu do preteklosti sami izberejo tisto, kar bi jim lahko dediščina te preteklosti v moralno-etičnem smislu pomenila danes. Oni sami si morajo odgovoriti, katera in kakšna vsebina naših izkušenj v preteklosti jih lahko pritegne, jim pomaga živeti in oblikovati današnjo socialno etiko in moralo.« (Marsikaj, povzemam iz povedane, kar jim v tej zvezi vsiljujemo mi, jih čustveno ne zganimo, jim ni blizu in v njih celo vzbuja določen odpor... To je tudi zaradi nekritičnega samopoveličevanja, s kakršnim so si dajali in si tu pa tam še zmerom dajejo duška posamezni pripadniki borčevskega rodu, kadar stopajo pred mlade ljudi s svojimi spominskimi pripovedovanji. Ni čudno, da so si nekateri mladi ljudje prav zavoljo tega izbrali za cilj razkrivanje tabujev, naše individualne ali kolektivne krivde, naših travm, se pravi vsega tistega, kar je živo nasprotje poveličevanju preteklosti. Pri čemer oboji, tako ti, ki preteklost pretirano poveličujejo, kot oni drugi, ki iz nje luščijo samo temne plati, zgodovine ne vidijo kompleksno, v njeni človeški, resnični in prepričljivi podobi. Pri čemer celo tisto, kar je bilo v situacijah našega narodnoosvobodilnega boja izredno in izjemno, zgublja svojo vrednost, saj večina mladine ta in taka pričevanja zavrača. Kar celo s klenimi spominskimi zapisi, z dognanimi knjigami in z dobrimi dokumentarnimi pričevanji, oddajami in podobnim ne zmoremo premagati... Tak, približno, bi lahko bil povzetek »sredice« pogovora z Miro Svetinovo).

Realne možnosti

Slediti mora vprašanje, ki ne pristaja na to, da bi metali puško v koruzo. Kaj vendar narediti, da bo v tej domeni le prišlo do prodora časa primernih hotenj?

»Letos spomladi smo skupaj v okviru zvezne konference s socialistično zvezo pripravili širše posvetovanje na temo: kaj s tradicijami. Udeležili so se ga borci, mladina, družb. delavci, prosvetni delavci, zgodovinarji, poli-

tiki... Kar so povedali, bo natisnjeno v posebni publikaciji. Šlo je za poskus jasnejše opredelitve in osvetlitve tega vprašanja, čemur bi sledilo tudi – teoretsko strokovno poglobljanje. Temeljna ugotovitev je, da so sestavine revolucionarne dediščine in njenih pridobitev sicer vnešene v srž našega samoupravnega sistema, čaka pa nas, da jih vnašamo tudi v dejanske tokove našega življenja in naše družbe.« In kako?

In to, če povzamem, kar sva navrgla v pogovoru z Miro Svetinovo, na vseh »prizoriščih« našega življenja. Kar zadeva naš odnos do spomenikov in spominskih obeležij, bo treba ob sleherni pobudi sprožati živo in odprto javno razpravo, česar doslej ni bilo na pretek; v marsikaterem primeru bo rezultat odločitev, da drag spomenik raje nadomestimo s kakšnim koristnim objektom: šolo, domom, cesto... Kar zadeva poimenovanja po ljudeh ali dogodkih našega boja in revolucije, bomo morali postaviti bolj sistematični, premišljeni in učinkoviti; več kot očitno je, da smo doslej tudi v tem pogledu, kljub vsemu, naredili premalo (ter puščali marsikaj v nemar)... Kar zadeva pohode ob spominskih obeležjih in na prizorišča spominov, bi kazalo mladim udeležencem in akterjem teh akcij priporočiti, naj začno sami, po svoji meri in potrebi in s svojim odnosom do stvari pripravljati zapise o tem, kar se je dogajalo in zgodilo... In slednjič, kar zadeva proslave in druge manifestacije odnosa do preteklosti: v sredstvih javnega obveščanja bi kazalo uvesti in uveljaviti kritično vrednotenje teh dejanj (tako kot za vseh vrst gledališke in podobne predstave), ki bi zavračalo rutinsko nedomiselnost in šablonsko utirjenost ter – po drugi plati – poudarjalo zglede ustvarjalnega iskanja, ki ga sicer, resnici na ljubo, ni na pretek, nekaj pa ga vendarle je in bi bilo nanj vredno opozarjati. Žal pa naši mediji in naša kritika to dejavnost tako močno podcenjujejo, da zanjo doslej sploh ni štetla.

Pogovor je zabeležil
V. Konjar

Odkrili doprsni kip narodnega heroja

V vojašnici »Ignac Voljč-Fric« so pred nedavnim odkrili doprsni kip tega znanega revolucionarja. Kip je odkril predsednik Predsedstva Slovenije France Popit.

Poleg vojakov in starešin enote, ki ji poveljuje Vidosav Pantelič, učencev osnovne šole iz Vrhnik in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij so bile na slovesnosti tudi sestre narodnega heroja Voljča. Krajši kulturni program pa so pripravili Vrhničani. (Foto: L. K.)



Na Goričkem je lepo in včasih težko Bogastvo posebne vrste

Na cesti, ki pelje iz Murske Sobotice gor na Goričko, ni nikoli kaj prida prometa. Razen domačinov le malokoga zanese tja, v tiste mirne, tihe, sanjave in predvsem odročne kraje ob madžarski meji. Pogled na zemljevid nam pove, da se tam nekje okoli Prosenjakovcev Jugoslavija povzpne do svoje najbolj severne točke.

Kakšnih dvajset kilometrov prijetno razgibane vožnje prek gričev, skozi hoste, po klančkih gor in dol zahteva cesta, speljana iz prekmurske »prestonice«, tja do mejnega pasu, kjer se svet, kot bi se reklo, konča.

Pa se res? Sodeč po tistem, kar so nam tistega poznomskega dne, ko nas je prineslo na obisk, povedali in pokazali, da v dvojezični osnovni šoli v Prosenjakovcih, takorekoč v srcu Goričkega, nikakor ne.

Ljudem tam ob meji se sicer ne cedita med in mleko. Zemlja ni nič kaj bogata, vseh lačnih ust ni mogla nikoli prehraniti in jih tudi danes ne more. Že od nekdaj so morali ljudje iz tistih krajev s trebuhom za kruhom. Tudi dela za vse pri njih doma nikoli ni bilo dovolj. Delavnic in tovarn skoraj nobenih, le tu in tam kak manjši obrat, kmetijsko posestvo, drugega nič.

In vendar so ti ljudje – bogati. Bogati na nek čisto poseben način. Njihovo bogastvo je dvojezičnost. Vpeti so v dvoje kultur: v slovensko in madžarsko, njihov duhovni in miselni svet se ne konča tostran meje. Zato zlepa nimajo občutka, da živijo nekje na obrobju, saj so po logiki svojega položaja in svoje narodnostne pripadnosti neke vrste »ambasadorji« človeških in prijateljskih vezi med dvema sosednjima državama, to pa zagotovo ni nekaj obrobnege.

Goričko se predstavi

Narodnostno mešano območje v soboški občini se »vleče« vzdolž meje od Kotvarevcev na jugovzhodnem

manjši meri, tudi s sadjarstvom in vinogradništvom. Toda pravih, »čistih« kmečkih družin je malo. Vsaj po eden izmed družinskih članov hodi delat v združeno delo, saj bi se sicer ne mogli preživeti. Samo od kmetije živi le malokdo. Zanimivo je nemara to, da so v večini primerov zaposlene ženske... žene, matere, saj je zanje tam okoli, z Mursko Sobotico vred, več zaposlitvenih možnosti kot za moške.

Obratov, kjer bi bilo na voljo večje število delovnih mest, pa na Goričkem kot rečeno, ni na pretek. V Petrovcih ima svoj obrat murskosoboška Mura, v Prosenjakovcih je Pletilstvo, eden izmed tozdov v okviru ljubljanskega Tekstila, potem pa sta tu še obrat Panonke in kmetijska enota Rakičan in že je seznam pri kraju.

Na Goričkem živijo Slovenci in Madžari drug ob drugem v popolnem sožitju. V nekaterih naseljih je pol enih, pol drugih, ponekod je več pripadnikov madžarske in drugod več pripadnikov slovenske narodnosti. Dvojezičnost je sestavni del vsakdanjega življenja in nikomur niti v najmanjšo napoto.

Šola bratstva in enotnosti

V Prosenjakovcih, pol streljaja iz vasi, sredi ravninskih polj so pred petimi leti zgradili novo osrednjo dvojezično šolo, ki je nadomestila poprejšnje tri, raztresene po Goričkem. Zdaj se otroci iz celotnega območja vsak dan organizirano vozijo v to svojo šolo, ki si je na delu simbolično, a povsem upra-

šanja, ki bi mu jih zastavili, novepečene mladince pa so med tem njihovi leto dni starejši vrstniki pogostili s sladkarijami, ki so jim jih bile za to priložnost napekle matere – to je ena izmed lepih in redkih navad; v Prekmurju jo zvesto gojijo in so nanjo ponosni.

Z ravnateljem dvojezične šole smo se seveda pogovarjali predvsem o fenomenu dvojezičnosti.



Vzorno urejena okolica šolskega poslopja je delo marljivih in delovno vzgojenih otroških rok.

Za dvojezično šolo so se bili odločili leta 1959, in to v pravem, dobesednem pomenu besede. Vsi otroci s tamkajšnjega območja so po zakonu o posebnem statusu dvojezičnosti dolžni obiskovati dve leti trajajočo dvojezično malo šolo, v kateri se mali Slovenci seznanijo z madžarskim in mali Madžari s slovenskim jezikom... kot »jezikovna okolja«. To seznanjanje jim je v velikansko oporo pri kasnejšem začetku v osnovni šoli.

Ob otrokovem vpisu v šolo starši povedo, za katero osnovno opismenjevanje so se odločili: za opismenjevanje v slovenščini ali v madžarsčini. Toda vsak otrok že v prvem razredu obvlada črke in bralno »tehniko« v obeh jezikih.

Oba jezika sta v šoli enako-

pravna, torej sta si v razmerju 50:50, dejansko razmerje pogovornih jezikov med otroki pa je približno 60:40 v prid madžarsčine.

Vse to poteka brez težav, kajti učitelji na tej šoli morajo v enaki meri obvladati tako madžarsčino kot slovenščino in paziti, da sta oba jezika ves čas enakomerno zastopana. Nekaj izjeme je le pri strokovnih predmetih, katerih pouk poteka v višjih razredih osemletke pretežno v slovenščini, le da učitelji sproti uvajajo tudi termine v madžarsčini. V nasprotju s tem pa izvajajo narodnostni program, ki zadeva zgodovino, zemljepis in kulturo

pore z republiškega sklada za šolstvo narodnosti, kar omogoča solidno materialno opremljenost in razmeroma ugodne delovne pogoje. Vsi jo imajo radi: učenci, učitelji in starši. Šola je pač temeljni sestavni del tamkajšnjega življenja in bitja. To pride najbolj do izraza ob koncu šolskega leta, ko se na proslavi zberejo vsi, otroci in starši, in se mize kar šibijo od dobrot in peciva, ki ga za to priložnost napečejo skrbne matere.

Šola v Prosenjakovcih je v vseh ozirih zgledna. Urejena je, dobro vzdrževana, noben zid ni okrušen, nobena klop polomljena ali izrezljana. Čutiti je, da je tod doma lepo

turnim življenjem na Goričkem, neke vrste odskokna deska za ljubiteljske dejavnosti, ki jih gojijo po vaseh. Njena folklorna skupina že kar imenitno pleše madžarske plese, še posebej zdaj, ko so ji delavke prosenjakovskega Pletilstva v svojih prostih urah sešile čisto ta prave madžarske noše.

Kakorkoli obrnemo, šola v Prosenjakovcih je s svojimi dejanji in dejavnostmi vir polnokrvnega doživljanja v letih zgodnje rasti in vir moči.

Ko pa se šola konča...

...se začno težave.

Kdor nadaljuje šolanje na srednji stopnji, mora v Mursko Sobotico, tam pa si z madžarsčino ne more kaj prida pomagati. Pouk madžarsčine je namreč na srednjih šolah potisnjen največkrat na zadnjo uro, saj po zakonu ni obvezna, to pa prav gotovo ne prispeva k njeni enakopravnosti.

Dobrišen del dokončanih osemletkarjev pa se odloča za takojšnjo zaposlitev. Izmed tridesetih, kolikor jih vsako leto sprejme spričevala po končanem osmem razredu (vseh šolarjev je bilo letos 151), se jih približno polovica zaposli: v Pletilstvu, v obratu Mure, v vrtnariji; delovnih mest ni veliko na izbiri. Tudi letos je tako kot lani in tudi ob letu ne bo drugače, saj v teh krajih, kot kaže, ni novogradenj in ne očem opazne razširjene reprodukcije.

Izmed letošnjih »absolventov« osnovne šole bo doma na kmetiji ostal en sam.

Tak, umirjen, nič kaj spodbuden je vtis, ki nas je pospremil ob odhodu iz te lepe obmejne »deželice« po srečanju z njenimi prijaznimi, pridnimi in skromnimi ljudmi. Goričko je kljub vsemu na obrobju, iz katerega se samo, brez pomoči širše skupnosti, ki bi postavila zadostno infrastrukturo, zgradila znosne ceste med naselji in zagotovila dovolj kruha prebivalcem tega za nas dragocenega narodnostno mešanega območja, ne more izkupati. Podpore je sicer deležno, žal pa je (z izjemo skrbi za osnovno šolanje podmladka) predvsem načelna, v praksi pa ne dovolj trdno izpeljana.

V. K.



Notranjost šole je zgovoren dokaz, da mladim na Goričkem ni vseeno, v kakšen svet odrasčajo.

proti Hodošu na severozahodnem koncu Goričkega. Gre za kakih dvajset kilometrov dolg pas, v katerem je vsega enajst vasi oziroma naselij, po upravni plati razporejenih v troje krajevnih skupnosti. Vsi ti kraji imajo status dvojezičnosti, kar je nedvoumno zapisano tudi v statutu murskosoboške občine.

Sedeži krajevnih skupnosti so v Hodošu, Prosenjakovcih in Križevcih.

Goričko je griževnata in tipično »agroživilska« pokrajina. Domačini – vseh je nekaj čez tri tisoč – se ukvarjajo večinoma z živinorejo in poljedelstvom in seveda, čeprav v

vičeno ime Bratstvo in enotnost.

Obiskali smo jih pred dnevom mladosti in bili priče proslavi ob sprejemanju učencev sedmih razredov, dovčerašnjih pionirjev, v mladinsko organizacijo. Peli so, recitali, si čestitali, poročali o svojem delovanju – v obeh jezikih, slovenskem in madžarskem, tako kot se iz dneva v dan tudi sicer pogovarjajo v svojem vsakdanjem občevarju.

Po končanem nastopu in slavnostnem kosilu za vse učence in učitelje nas je ravnatelj šole Egon Koša povabil v svojo pisarno, pripravljen odgovoriti na vsa vpra-

Srečanje RVS Slovenije in Hrvatske

Občinska konferenca ZRVS Maribor Rotovž je bila v soboto, 21. junija letos organizator 17. srečanja rezervnih vojaških starešin prijateljskih občin SR Hrvatske in Slovenije. V Mariboru so se v domu JLA zbrale delegacije občinskih konferenc ZRVS iz Varaždina, Koprivnice, Ptuj, Krapine, Čakovca, Pregrade, Slovenske Bistrice, Lenarta, Ormoža, vseh mariborskih občin in mesta Maribora. Preživele so prijeten delovni dan, na katerem so rezervni vojaški starešine iz Slovenije in Hrvatske izmenjali izkušnje pri svojem delu, poglobile stike in prijateljsko sodelovanje.

V domu JLA v Mariboru je delegacije občinskih konferenc ZRVS pozdravil predsednik občinske konference ZRVS Maribor-Rotovž Boris Žitnik in jim želel dobrodošlico v Mariboru.

Izrazila je prepričanje, da

bo srečanje poglobilo stike med rezervnimi starešinami Slovenije in Hrvatske in omogočilo intenzivno izmenjavo izkušenj rezervnih vojaških starešin v obeh republikah. Predsednik medobčinskega sveta ZRVS za Podravje generalmajor Jože Berce je pozdravil rezervne starešine iz obeh republik in poudaril izreden pomen takšnih srečanj, ki so v medsebojnem sodelovanju postala že tradicionalna. Vsem predstavnikom občinskih konferenc ZRVS je izročil tudi posebna priznanja za udeležbo na tem srečanju. Delegacije RVS iz Slovenije in Hrvatske je na srečanju pozdravil predsednik SO Maribor-Rotovž Branko Smole. Želel jim je prijetno bivanje v Mariboru in jim predstavil Maribor, mariborsko občino Rotovž in značilnosti občine. Udeleženci srečanja so obiskali delovno organizacijo Vinag, kjer so jim

pokazali vinsko klet in jih seznanili s svojimi problemi. Iz Maribora so se rezervni vojaški starešine iz Slovenije in Hrvatske odpeljali na Osankarico, kjer so si ogledali zadnje bojišče Pohorskega bataljona, ki je leta 1943 padel v borbi z veliko močnejšim sovražnikom. Z njimi je bil tudi kustos Muzeja narodne osvoboditve Maribor Marjan Matjašič, ki jih je seznanil z razvojem partizanskega gibanja na Pohorju, z delovanjem posameznih partizanskih enot, z razvojem partizanske sanitete na Pohorju in z nekaterimi drugimi dogodki iz NOB na Pohorju in na širšem območju. Posebej jih je seznanil z zadnjim bojem Pohorskega bataljona, ki je bil svojo zadnjo bitko, v kateri je padlo 69 borcev, enega pa so Nemci ujeli ranjenega in ga pozneje ustrelili kot talca. Na poti iz Osankarice so se člani delegacij rezervnih vojaških sta-

rešin iz Slovenije in Hrvatske ustavili v Kagerjevem domu, kjer je bilo tovariško in delovno srečanje. Ob tem so izmenjali izkušnje in se dogovorili za nadaljnje oblike sodelovanja. Prihodnje leto bo občinska konferenca ZRVS Lenart v Slovenskih Goricah organizator 18. srečanja RVS obdravskih občin Slovenije in Hrvatske. Predlagali so, naj bi na tem srečanju vsestransko obdelali eno od tem, ki bo takrat v središču pozornosti delovanja organizacij ZRVS. Tukaj je udeležence srečanja pozdravil predsednik mestne konference ZRVS Maribor Ivo Gradišek in poudaril izreden pomen takšnih srečanj za zblizanje rezervnih vojaških starešin, za njihovo medsebojno seznanjanje in za njihovo sodelovanje pri delu organizacije na različnih področjih.

M. Kos.

Bankrot poštenja

Dne 14. junija je razburkala našo javnost pravcata afeta okrog tekmovalnih izidov v zadnjem kolu letošnjega prvenstva Jugoslavije. Bilo je več kot očitno, da je bila toča golov dogovorjena; podkupljena so bila cela moštva in tudi mnogi sodniki so pomagali zrežirati dogodke tako, da so bile točke porazdeljene po željah nekaterih klubov. Ta vseobča goljufija je doživela tudi že svoj epilog. Nogometna zveza Jugoslavije je razveljavila inkriminirano kolo. Tekme naj bi odigrali še enkrat, dvanajst grešnih klubov bo začelo naslednje prvenstvo s šestimi točkami »pod ničlo«, poostrena kontrola nad kupoprodajo nogometašev itd. Zanimiva je določba NZJ, da »bodo v rednem postopku ugotavljali odgovornost udeležencev (afere, op. TV-15) v sodelovanju z ustreznimi telesi«, pri čemer pa niti približno ni povedano, kdo so ta telesa.

Kakšen modrijan, ki sta mu že dodobra ustrojila kožo skepsa in cinizem, bi rekel, naj se ljudje ne razburjajo zaradi športne prevare, saj zaradi nje ne bo nihče lačen; raje naj se pritožujejo zaradi kriminalov in velikanskih malverzacij v gospodarstvu, ki nam ogrožajo materialno življenjsko osnovo in stabilizacijo.

Taka misel bi bila do neke mere celo pravilna, če ne bi v sebi zatajevala groze nad množičnim nepoštenjem, ki obvladuje našo družbo in jo razjeda kakor rak. Saj ni težko potegniti paralel med stanjem v športu in stanjem v politiki, gospodarstvu, kulturi... Goljufije v športu so samo del metastaz, ki se širijo po vsem družbenem organizmu.

Ni dvoma, da je nogometna afeta zelo reprezentativen anketni vzorec za raziskavo o splošni moralno etični podobi naše družbe. Kar pomislimo, koliko ljudi je udeleženih v taki prevari! Od 200 in več poklicnih nogometašev, ki sodelujejo v nogometnem prvotigaškem kolu, jih zanesljivo več kot polovica vé, kaj se dogaja in kaj vse je treba storiti, če naj se predstave zrežirajo. Funkcionarji prizadetih klubov – po večini »zgledni« družbeni delavci in komunisti – vedo za goljufijo ali jo celo sami načrtujejo. Potem je tu na kupe priročnih menadžerjev, neposrednih izvajalcev mahinacij, ki potujejo z

aktovkami denarja od mesta do mesta, ali pa, ker živimo že v modernih finančnih časih, zgolj z računovodskimi zvijačami usmerjajo podkupnine tja, kamor jih kaže spraviti v skladu s kupčijo. Nadalje je tu na stotine najbolj »ognjevitih navijačev«, lokalpatriotskih klubskih prijateljev, ki za vsako ceno hočejo videti svoja moštva v vrhu razpredelnice, pa zato že nekaj dni pred dogovorjenimi tekmami razširjajo v svojih krogih slutnje, podmene, zaupne informacije, da bo vse »ugodno poteklo«, da »je denarja dovolj« itd., kar vse se jim zdi neoporečno ali že kar spodbudno in jim hkrati pride zelo prav pri športni stavi. Na tisoče obiskovalcev nogometnih igrišč določno čuti, da se v tej ali oni tekmi dogaja farsa, vendar apatično prihajajo, ker se v nedeljo popoldan nimajo kam dati, obenem pa skomigavajo z rameni, češ, kaj me briga, zakaj bi bilo v športu drugače kot drugod. Na tisoče – vendar vse manj – pa je trpnih žrtev, ki sprejemajo tisto, kar so videli, kot pričakovano zabavno in užitekarsko blago: ti so nazavedni udeleženci prevare, ki jih je treba vsaj blago kritizirati, saj s plačanimi vstopnimi soomogočajo nadaljnje razvrednotenje »najvažnejše postranske stvari«.

Daleč smo prišli. Da ne bo pomote: tu je beseda ne samo o nogometu, temveč tudi o drugih športih igralne narave, pa prek vseh teh o ostalih območjih našega življenja. Gre, kot rečeno, samo za anketni vzorec, ki nenavadno nazorno sproža sklepanje na obče standarde. Ali naj bo v nogometu drugače kot v mnogih zavrženih primerih osebnega okoriščanja v investicijski politiki, podkupovanju v zunanji trgovini, nepotističnih malverzacij pri delitvi stanovanj itd. Gre za primer, ki samo zgovorno opozarja na počasni, a nezadržni bankrot našega poštenja, morale, etike, pameti, dobrega okusa.

Zadnje nogometno kolo pa nam je vendarle v vsej svoji nesreči prineslo tudi neko srečo. Zaradi svoje osupljive prevarantske nezmernosti je to kolo moralo sprožiti odzivnost javnosti. Če bi molčali, bi bile zares presežene vse »norme« pragmatičnega zamolčevanja, prilagodljivosti, skrbi za brezvetrje, strahu pred samokritiko in podobnih rednikov družbenega »dobrega počutja«. Dragoceno je bilo, ko smo morali hkrati priznati, da to kolo ni bila nobena bela vrana ali naključje, temveč da je bilo samo preveč predrzen izraz prakse, ki jo naša vse

bolj kosmata vest trpi, če jo le uganjamo v »spodobnih« dozah. Dobro je bilo, da se je zasmrajena gnojna bula predrla, čeprav to še zdaleč ni poročilo za proces zdravljenja.

Zal nogometna afeta – kakor prenekatera druga, ki je po družbenih implikacijah še veliko ugodnejša – hitro tone v našem ravnodušju in brezbriznosti. Že je slišati glasove, naj se umazano perilo opere »strogo v nogometnih krogih«, ne pa morda v širših družbenopolitičnih pralnicah. To je tako, kot če bi o javnih prestopkih nekega pokvarjenega sina razpravljali samo v družinskem krogu, kjer tetke, strički, dedki in babice, da o vseodpuščajoči mamici in očku sploh ne govorimo, pri priči najdejo za grešnika kup olajševalnih okoliščin in vsakršnega razumevanja. Prav kmalu, ko ga nemara nekoliko pobožajo po zadnji plati ali prav rahlo potegnejo za uho, je spet vse pozabljeno, spet postane »naš zlati sinček« in lahko počne svoje grdobije naprej. Ker so natanko tako počeli z našim igralnim športom, in še posebej z ligaškim nogometom nekaj desetletij, se je le-ta lahko spretno izogibal vsem poboljševalnicam. Zdaj stanuje ta odrasčeni nepripadav – ki mu je samo za denar, ne pa za delo – v razkošni palači. Navzel se je najslabših, ne pa tudi delovnih navad zahodnjaškega profesionalizma. Ta čas, ko mu delovni ljudje in samoupravitelji (ki so skoraj v vseh naših republikah in AP zaljubljeni v lepo in plemenito nogometno igro ter jih hkrati navdušuje naša slavna tradicija v tej veščini) plačujejo težak tribut, se lahko pokvarjenec po mili volji peča z velikopoteznimi in nizkotnimi goljufijami, katerih spremljevalci so po pravilu omejeni lokalpatriotski in nacionalistični ekcesi. Zategadelj se čudim pozivom, naj se grehi razčiščujejo »strogo v nogometnih krogih«. Posebno pekoče zveni beseda »strogo«, ki širši skupnosti domala odreka pristojnost, da bi se spopadla z goljufijami. Ni dvoma, da bi takšna ravnanja morala raziskati in kaznovati redna sodišča, hkrati z njimi pa družbenopolitične organizacije, tedaj v prvi vrsti SZDL in ZK (kadar gre za nepoštene komuniste). Dovolj nam je obljub o internem »pometanju«, ki se je že tolikokrat izkazalo kot blažev žegen; nikoli ni pomenilo kaj več kot metanje peska v oči lahkoverni javnosti.

Zvone Kržišnik

Pogovor s predsednikom organizacijskega odbora Marinom Bastjančičem pred 16. srečanjem ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost '86«

Vse je nared za srečanje

Do začetka 16. srečanja Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije »Bratstvo in enotnost '86« je še slab mesec dni. Med občinami, ki bodo gostile rezervne starešine iz drugih republik in pokrajin, je tudi občina Nova Gorica. Tovariš Marino, povejte, kako je s pripravi za srečanje v novogoriški občini?

»Tako, ko smo zvedeli, da bo naša občina gostila del delegacije iz Srbije, smo o tem obvestili Politično koordinacijo in Občinsko konferenco SZDL, čigar kolektivni člen smo. S svojim sklepom je pooblastila Občinsko konferenco ZRVS, da imenuje organizacijski odbor srečanja. Decembra lani je Predsedstvo OK ZRVS imenovalo omenjeni odbor, ki ga vodi tajnik Skupščine občine Nova Gorica Marino Bastjančič. V njem so tudi še dva predstavnika ZRVS, predstavnik SZDL, OK ZK, Občinskega odbora ZZB NOV, OK ZSM, Občinskega sindikalnega sveta in predstavnik upravnega organa za zadeve ljudske obrambe občine Nova Gorica. Načrtovano je, da bo prišlo iz Srbije petinštirideset rezervnih vojaških starešin. Tako bo en del srbske delegacije pri nas v Novi Gorici in Ajdovščini.

Predstavniki OK ZRVS iz Nove Gorice in Ajdovščine bodo na dan obiska, 2. julija, svoje goste pričakali na avtocesti pri izstopu na Razdrtem. Po kratkem pozdravu



jih bodo odpeljali v Ajdovščino, kjer se bomo ustavili pred hotelom Planika. Tu bo tudi prvo delovno srečanje s predstavniki družbenopolitičnega življenja, armade in Občinske konference ZRVS Ajdovščina. Gostje bodo zatem položili venec pred spomenik padlim borcem Ajdovščine in bo vod iz enote JLA izstrelil častno salvo. Ajdovci jim bodo pripravili kosilo v Planiki, po kosilu pa si bodo ogledali OZD Fruktal Ajdovščina. Ob 18. uri bodo prišli v Novo Gorico, kjer bo sprejem pred kulturnim Domom, kjer bo igrala Goriška godba na pihala, pozdravni govor pa bo imel predstavnik mesta Nova Gorica. Zatem se bodo namestili v Domu šolskih centrov Mitja Gorjup. V Domu bodo imeli večerjo in delovni razgovor s predstavniki ZRVS iz mesta Nova Gorica, v tem bi izmenjali mnenja in izkušnje s področja splošne ljudske obrambe in družbene samosaščite.

Drugi dan (3. 7. '86) zgodaj jutraj bo ob osmih odhod v organizacijo združenega dela Iskra Šempeter, kjer bi si ogledali tisti del proizvodnega procesa, ki je zanimiv s stališča splošne ljudske obrambe in družbene samosaščite. Iskrini predstavniki bodo gostom predstavili delovno organizacijo, jih seznanili z delovnimi rezultati in načrti za naprej. Potem se bo nadaljevala vožnja z avtobusi v Vrtojbo, kjer bi si ogledali novoizgrajeni mejni prehod. Na prehodu jih bodo seznanili s težavami, ki jih imamo zaradi cestne nepovezanosti z jugoslovanskim prostorom. Potem se bodo peljali ob meji in mimo nove sabotinske ceste na Trnovo, kjer je centralni spomenik padlih borcev in žrtev fašističnega terorja novogoriške občine. Tu bodo delegati položili venec pred spomenikom padlih, enota JLA iz Ajdovščine pa bo izstrelila častno salvo. Pred spomenikom jim bo predstavnik Občinskega odbora ZZB NOV pripovedoval o trpljenju primorskega ljudstva pod italijanskim fašizmom in o razvoju NOB ter o povojnih težavah in dosežkih. Največ časa pa bodo namenili predstavitvi bojev enot Devetega korpusa NOV Jugoslavije. Na Trnovem bodo v gostilni »Ovčar« pripravili kosilo. Po kosilu bo vrnitev in ogled Nove Gorice. V popoldanskem času (ob 20. uri) bodo goste iz Srbije sprejeli pred-

stavniki Občinske skupščine in vseh družbenopolitičnih organizacij ter predstavniki ZRVS. Predstavili jim bodo našo občino in našo organizacijo. Sprejem bo v Domu šolskih centrov Mitja Gorjup, kjer jih bodo pogostili v lastni režiji. V kulturnem sporedu pa bo sodeloval oktet »Vrtnica« iz Nove Gorice in nadaljevalo se bo družabno srečanje in prenočitev v Domu.

Novogoričani pa se bodo od tovaršev iz Srbije poslovili ob 7. uri 4. julija, ko jih bodo spremljali skozi Ajdovščino, Ljubljano na centralno proslavo, ki bo v Kranju. Ves čas bivanja v naši in ajdovski občini pa bo za goste skrbel predsednik organizacijskega odbora za izvedbo srečanja Marino Bastjančič, sekretar Občinske konference ZRVS Janko Korče in član predsedstva te konference Vlado Krpan.

Zagotovili smo vsa potrebna denarna sredstva za kritje stroškov srečanja. Težav ni smo imeli. Zato gre zahvala Svetu za ljudsko obrambo, ki je zagotovil 340 tisoč dinarjev iz sklada za financiranje obrambnih priprav občine Nova Gorica, 50 tisoč pa je zagotovil istoimeni svet občine Ajdovščina. Torej, vse je na red za srečanje ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost '86« – je sklenil Bastjančič.

V Novi Gorici pričakujejo, da se bo veliko članov Občinske ZRVS udeležilo osrednje proslave, ki bo v Kranju, čeprav se organizira odhod na lastne stroške slehernega udeleženca.

Mile Gojković

Turizem smo ljudje!

Pred dnevi sem peljala prijatelje iz tujine na kosilo k ljubljanskemu Čadu. Naročili smo jedi in pijačo, potem pa prosili, če nam lahko prinesejo na posebnem krožniku še malo gorčice in ajvarja. To pa ne, je rekel natakari. Ali celo porcijo ajvarja, ali pa celo porcijo gorčice. Razlagali smo mu, da bomo seveda vse dodatno plačali, pa ni nič zaleglo. Porcijo kot je določeno, ali pa nič...

Pred ljubljanskim hotelom Kompas (pa tudi po vsej Miklošičevi ulici) redno patrolirajo »pajki«. Ker so meščani zvečine že dodobra seznanjeni z zadevo in »nevarnostjo«, doleti kazen in odvoz vozila kaj pogosto tuje turiste ali državljane iz drugih krajev Jugoslavije. Red mora biti (tako so rekli že v rajni Avstroogrski), posebno prijazno in spodbudno pa najbrž le ni, če vemo, da je postanek in Ljubljani običajno šele začetek turistične rajže po Jugoslaviji... Ne bi za začetek mogli tujih turistov samo opozoriti z listkom?...

Na poreški rivieri je te dni nadvse živahno – dvakrat živahno. Vreme in okoliščine so nam letos priskrbele večje število tujih turistov že prej, kot smo vajeni. Hkrati pa delavci hitijo, da bi do viška sezone dokončali še vsa številna dela pri novogradnjah, predvsem infrastrukture, majhnih grillov, kavarnic, recepcij in podobnega, kar turisti rabijo (in, kar se je še lahko, s sodobnimi arhitekturnimi pristopi, zrinilo med zdaj že obledede stolpičaste hotele).

Delovni dan se začne bolj zgodaj, še v hladu. Šefi gostinskih obratov so karanje prejšnjih let vzeli resno in so pritisnili na svoje podrejene: veliko več je reda in čistoče, urejene so sanitarije, postrežba je hitrejša... Vendar manjka še bisaga vsega tistega, čemur pravimo v razprostranjeni turistični akciji: »Turizem smo ljudje!« Komaj kdaj spremlja postrežbo smehljaj, vse, po čemer sprašujejo gostje (pa ni na jedilnikih ali na seznamih), je nemogoče! Kajti tistega, kar ni odelvilken, »zavedeno v knjige«, tipizirano... ni mogoče računati, (»naplatiti«).

Enega teh sončnih dni sem opazovala šefinjo neke kavarne ob morju (lepe po vsakršnih, evropskih in svetovnih, merilih), ki je gnala svoje »podanice« k pometanju in pomivanju ploščic pred kavarino (kjer sicer postavijo mize in strežejo gostom tudi na prostem). Štiri ali pet uniformiranih uslužbenk je s kar najbolj trpečimi obrazi (kot užaljeni otroci) brisalo in pometalo, vmes pa spuščalo pripombe o tečni in prezahtevni šefinji.

V hotelu visoke B kategorije stoji na mizi angleških turistov vse, kar potrebujejo za začinjanje jedi. Pogledam etikete – vse so tuje: ketchup, razne omake in sladkor za diabetike. Seveda so vse to prinesli gostje s seboj, od doma. Od gostinskega »inventarja« je na mizi le solnica in, če ima človek posebno srečo, sta tam še olje in kis... Novosti, prijazen obraz, inovacije v turizmu si bodo morali šele poiskati pot do pravilnikov... medtem pa imamo na voljo prav lepo reklo: turizem smo ljudje! Zaenkrat smo še vedno, milo rečeno, okorni, pripišem, ko pomislim samo na zadnje tri dogodke, ki sem vam jih opisala.

B. Ž. J.

Miro Kocjan

11-

Vodstvo Tamilske združene osvobodilne fronte je sporočilo, da se ne bo udeležilo vsestrankarske konference, ki bo 25. junija v Colombu. Sklical jo je predsednik Jayawardene, na njej pa naj bi skupno preučili najnovejše predloge za rešitev večletne krize na Šri Lanki.

Še poudarek iz sklepov borčevskega kongresa O nacionalizmu

... Boj proti nacionalizmu kot najnevarnejšemu sovražniku samoupravnega socialističnega razvoja Jugoslavije lahko vodimo uspešno le, če je politično organiziran kot splošno ljudski boj za uresničevanje bratstva in enotnosti in enakopravnosti narodov in narodnosti v socialistični samoupravni Jugoslaviji. V tem smislu je ena od prioriteten nalog Zveze združenj borcev, da s svojo aktivnostjo prispeva k boju in naporom vseh naprednih sil Kosova in SFRJ proti albanskemu iredentizmu in njegovemu nasilju za etnično čisto Kosovo, za energič-

no in popolno odstranjevanje vzrokov in posledic kontrarevolucionarnih dogajanj na Kosovu leta 1981.

Zveza združenj borcev odločno podpira sklepe skupne seje Predsedstva CK ZKJ v marcu 1986. leta in operativni načrt za njihovo uresničevanje ter poziva organe oblasti in družbenopolitične organizacije in druge družbene sile, da zagotovijo spoštovanje ustavnosti in zakonitosti, da odločno in brez kompromisov obračunajo z nacionalizmom in albanskim iredentizmom, ustavijo nadaljnje izseljevanje Srbov in Črnogorcev, omogočijo vrnitev tistih, ki

so se pod pritiskom izselili in se zavzemajo za ustvarjanje takšnih pogojev in okoliščin, ki bodo omogočali varen in samoupravni razvoj v SAP Kosovu ...

Zveza borcev se bo odločno, tako v svojih vrstah kot v družbi kot celoti, upirala vsem pojavom nacionalizma, šovinizma, kleronacionalizma in liberalizma ter drugim različnim oblikam sovražnega delovanja skupin in posameznikov, ki ogrožajo bratstvo in enotnost ter enakopravnost narodov in narodnosti Jugoslavije, socialistični samoupravni sistem in integriteto SFR Jugoslavije ...

drugod v svetu še ni bilo.

V knjigi vtisov in pogovorov z družbenopolitično angažiranimi ljudmi ter strokovnjaki s področja tehničnih ved in družboslovja so predlagali da naj razstavno in drugo gradivo, ki je eventualno na razpolago, raziščem, strokovno obdelam in dokumentiram v okviru raziskovalne naloge. Le-ta pa naj bi se po oceni objavila v posebni knjigi. Za primer bi mi služila knjiga »Slovenska partizanska plačilna sredstva« avtorja Petra Kosa, ki jo je izdala Narodna banka Slovenije, leta 1977. Z raziskovalnim delom sem pričel brez kakršnekoli zagotovitve za kritje stroškov.

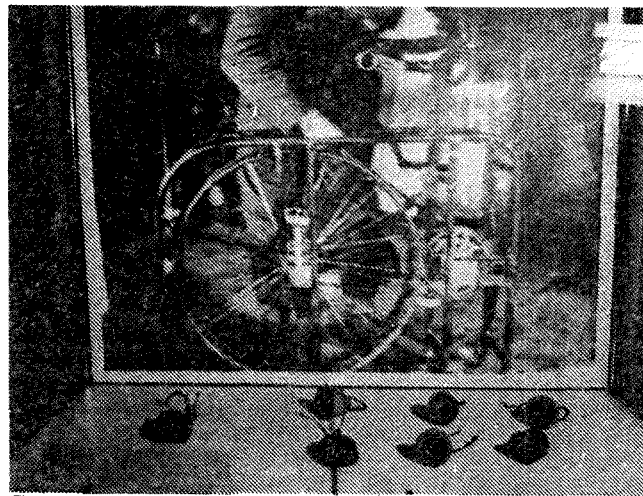
Komisija za zgodovino pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOB Slovenije je idejo sprejela s predlogom, da se ta tematika monografsko obdeli. Imenovan je bil tudi mentor, polkovnik Zdravko Klajnsček.

Koordinacijski odbor »Družbenega dogovora o inovacijah« je idejo sprejel in dal priporočilo Raziskovalni skupnosti Slovenije, da nalogo vključi v svoj program ter reši vprašanje financiranja raziskovalne naloge.

Za sodelavce sem dobil

kustosa iz Muzeja revolucije Slovenije, Matica Žgajnarja in kustosinjo, Ireno Kovač iz Mestnega muzeja v Ljubljani, ki sta na področju zgodovine NOB dovolj strokovno usposobljena za pomoč in

je naloga splošnega družbenega pomena in bo prikazala rezultate inovacijske nujne v času NOB, prosim, da se predsedstvo pozitivno opredeli in jo financira. Rezultati raziskovalne naloge bodo



Fotografiji so z letošnje razstave v Ljubljanski banki.

Inovacije v NOB – raziskovalna naloga

Raziskovalna skupnost Slovenije in Ljubljanska banka sta v ciklusu vsakoletnih razstav domačega ustvarjalnega dela – inovacij v letu 1980, sprejeli idejo in financirali razstavo pod naslovom »INOVACIJE V

vilčno močnejšemu sovražniku.

Vsi na razstavi prikazani izdelki partizanskih delavnic so v času boja ter v težkih materialnih razmerah predstavljali izvirno partizansko inovacijo.

bila tudi v Celju, Mariboru, Kranju, Novem mestu in Kočevju, ob izredno velikem številu obiskovalcev. Kritike in ocene razstave so bile pozitivne. Posebno je bila poudarjena izvirnost tematike in vsebine. Takšnega prikaza partizanske inventivno-inovacijske dejavnosti namreč v Jugoslaviji in morda tudi

sodelovanje pri izbiri in pravi gradiva, potrebnega za to raziskovalno nalogo.

Predvidevam, da bodo stroški za to nalogo minimalni, saj predstavljajo višino stroškov enega in pol raziskovalca v enem letu, za celotno raziskovalno skupino, z vsemi honorarji (prek JAA in materialnimi stroški). Ker

služili kot primer sedanji in prihodnjim generacijam.

Prilagam program naloge in predračun stroškov. Naloga bi bila finančno realizirana preko Raziskovalnega inštituta, Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Dušan Marinšek – Silni



NOB». Pokroviteljstvo nad razstavo je prevzel republiški odbor Zveze združenj borcev NOB Slovenije. Idejno zasnovano in realizacijo so zaupali meni, ki sem jo s sodelovanjem Muzeja revolucije, Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in drugih muzejev NOB v Sloveniji, uspešno opravil.

Na razstavi so bile prikazane inovacije – predmeti, načrti, skice in fotografije o inventivni inovacijski dejavnosti in ambientu, v katerem so nastajale v času narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda.

Inovativna dejavnost je bila sestavni del narodnoosvobodilnega boja. Bila je na vseh področjih ljudskega odpora in omogočala nam je, da smo se postavili po robu modernejšemu orožju in šte-

Namen razstave je bil prikaz inovacij iz časa NOB, kako koristno uporabiti izkušnjo pri nadaljnjem razvijanju in iskanju materialnih in drugih sredstev na lastnem ozemlju v morebitni obrambni vojni.

Prizadevanja naših partizanskih inovatorjev nam pričajo, da ne obstajajo nemožne situacije. Narod, ki hoče braniti svojo samoupravno socialistično ureditev, je sposoben nadomestiti pomanjkanje modernega orožja in opreme z lastno iznajdljivostjo. To nam tudi dokazuje, da je osnovni vir človek, zato prav iz te postavke izhaja koncept splošne ljudske obrambe in samozaščite.

Razstava je bila v Ljubljani ob obletnici smrti Borisa Kidriča, ki mu je bila tudi posvečena. Prikazana pa je

Takole pa je bil sestavljen predlog raziskovalne naloge:

1. **Naslov raziskovalne naloge:**
INOVACIJE MED NOB

2. **Nosilec naloge:**
Dušan Marinšek-Silni, podpolkovnik JLA v pokoj

Sodelavci: Zdravko Klajnsček, polkovnik, izr. prof. na FSPN Irena Kovač, kustos muzeja v Ljubljani, Matic Žganjar, kustos Muzeja revolucije v Ljubljani, Peter Skalar, dipl. ing. arh., svobodni umetnik Janez Kališnik, fotograf – svobodni umetnik

3. **Kratek opis cilja:**
Cilj raziskovalne naloge je prikazati dosežke inventivno-inovacijske dejavnosti slovenskega naroda med NOB in prikazati dejavnost, ki je bila plod nujne in sestavni del narodnoosvobodilnega boja. Bila je pričujoča na vseh področjih ljudskega odpora. Omogočala nam je, da smo se postavili po robu modernejšemu orožju veliko močnejšemu sovražniku.

4. **Vsebinska razčlenba:**
a) Začetki inventivne dejavnosti leta 1941, z ustanovitvijo matičnega odbora Osvobodilne fronte inžen-

irjev in tehnikov v Ljubljani:

- delovanje v ilegalnih laboratorijih in delavnicah;
- raziskave razstreliv za sabotažne akcije;
- proizvodnja razstreliv v skrivnih delavnicah v Ljubljani;
- organizacija proizvodnje in širjenje propagandnega gradiva;
- propagandno gradivo;
- opis posameznih akcij.

b) Organizacija delavnic na terenu za potrebe partizanskih enot po letih, po kapitulaciji Italije in po njej.

c) Inovacije po panogah. Opis posamezne inovacije bo vseboval naslednje podatke:

- naziv inovacije;
- enota, kraj, leto in mesec izvedbe;
- način izvedbe;
- oblika in tehnični podatki;
- opis delovanja;
- namen uporabe.

Večina inovacij bo dokumentirana s fotografijo okolja, kjer je inovacija nastala (delavnica), fotografijo predmeta – inovacije ter

njene končne uporabe in sicer:

- kamuflažni predmeti;
- kemijsko-farmacevski izdelki;
- sanitetni in ortopedski pripomočki;
- veterinarski pripomočki;
- orodja;
- orožje;
- mine in granate;
- livarski izdelki;
- kovinsko-mehanični izdelki;
- mizarsko-kolarski izdelki;
- usnje in sedlarski izdelki;
- čevljarški izdelki;
- tekstilni izdelki;
- denar in vrednostni papirji (boni);
- oskrba z električno energijo;
- izdelki radijskih delavnic;
- sistem radijskih zvez in drugo.

Pri vseh obravnavanih inovacijah bo (po možnosti) navedeno tudi ime partizanskega inovatorja ali skupine ter obdobje, v katerem je bila uresničena.

5. **Rezultati raziskovalne naloge** bodo dali pre-

gled izvirnih zamisli partizanskega izumiteljstva, iz katerih bo razvidna partizanska ustvarjalnost in iznajdljivost, ki je bila v tedanjih okoliščinah še bolj znamenita in uspešna.

Prikazane inovacije, iz NOB lahko koristno uporabimo kot izkušnjo pri nadaljnjem razvijanju obrambnih priprav, iskanju materialnih in drugih sredstev na lastnem območju in v primeru splošnega ljudskega odpora.

Rezultati raziskav inovacij med NOB bodo tudi po svoji tematiki in vsebini edinstveni. Ni znano, da bi katerikoli odporniško gibanje v svetu prikazalo svojo inventivnost – inovacijsko dejavnost, kot bo prikazana v tej raziskovalni nalogi.

Vsebinske rezultate raziskovalne naloge bo objavljena v periodičnem tisku, ki obravnava NOB v Sloveniji ali v posebni publikaciji v okviru Knjižnice NOV in POS, ki jo ureja Komisija za zgodovino pri predsedstvu Republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

Nosilec naloge:
Dušan Marinšek-Silni

Ne pozabimo Marije Janežič

Na Orlovi ulici števil. 11 v Ljubljani je vzdana plošča Mariji Janežič, v spomin na njeno delo za OF. Ko se je njena okolica leta 1941 začela prebujati za boj proti Italijanom, je postala organizirana bojevnica OF. Z izredno delavnostjo se je vključila v zbiranje in prenašanje materiala za partizane od javke do javke znotraj in zunaj bloka na Izanski cesti. Tako je bilo njeno stanovanje rezervirano za sestanke OF in zatočišče za tovariše, ki so čakali na zvezo za odhod v NOV.

Pred italijansko ofenzivo leta 1942 je sama pripeljala naročene predmete (baterije in material, sol, tobak) v Iško, kjer je bil njen mož. V aktivnem delu za OF in obiskih pri partizanih so jo odkrili; opazovali so jo belogardistični obveščevalci. Tako so jo Italijani leta 1942 aretirali in zaprli v zapore salezijanskega zavoda na Ra-

kovniku. Velika je verjetnost, da so aretacijo izvršili na željo, salezijanskega duhovnika dr. Fraca Blatnika, je bil v tistem času italijanski in belogardistični obveščevalec. Z aretacijo si je želel pridobiti nove obveščevalne podatke (op. beri moj sestavek v reviji »Borec« št. 6/7-1981, na strani 345. Izdajstva in vojnih zločinov ne pozabljamo!). Da bi izsilili priznanje, oziroma izdajo, so Janežičevo mučili in po mučenju odvedli za rakovniško cerkev v »lurdsko votlino«, kjer so ji zastraševalno streljali mimo glave. Med streljanjem so jo ponovno izsiljevali in prisiljevali k izdajstvu, da bi odkrila kje sprejema material za partizane. Navzlic inkvizicijskim metodam niso dosegli želenega saj Janežičeva ni klonila.

Po tem mučenju je odšla njena mladoletna hči Mimi k duhovniku na Rakovnik s



prošnjo, da bi preprečili mučenje njene matere, pa je dobila odgovor: »Kar je zaslužila, to je dobila! Ali je to odgovor za duhovnika? Ker ji niso mogli nič dokazati, so jo po nekaj dneh izpustili. Decembra leta 1943 pa so jo ponovno aretirali in jo neznano kje umorili. Po svobodi leta 1945 se je obnovilo preraču-

nano »zapletanje« o njeni smrti.

Tisti, ki so dali nalog Črni roki, da Janežičevo umorijo, so med pristaše OF razširili vest, da se je Marija Janežič spajdašila z italijanskim oficirjem in da živi z njim v Italiji pod tujim imenom. Ta lažna vest je, žal, našla ljudi, ki so ji verjeli. Morilci in njihovi vodniki so se tako skušali oprati krivde za smrt Janežičeve. Toda njihov poskus, zaneti sovraštvo in prepire v sorodstvu in med aktivisti, ni mogel trajno uspeli. Na ljubljanskem sodišču je spomeničar Frace Perhne pismeno preklical obrekovanja pokojnice. Njen lik je neomadeževan.

Prav je, da se spomnimo aktivistke Marije in njenega junaštva, da odgrinjamo zmote in »zmote« ter danes, po dolgih letih od vojnih dni, ne dovolimo omadeževanja tistih, ki so padli za svobodo.

Ivan Jevc – Čufi

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Radovljica – Še o posebni dobi

Na drugi seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica, ki je bila 27. maja, so bili delegati – člani predsedstva informirani o problematiki dokazovanja posebne dobe v zvezi z uveljavljanjem pravic borcev in vojaških invalidov do pokojnine, priznavalnine in zdravstvenega varstva. Predsedstvo bo posredovalo vsem KO ZB v radovljiški občini navodila o možnosti dokazovanja posebne dobe danes, navodila za postopek za vložitev prvega zahtevka ter navodila za postopek uveljavljanja posebne dobe v obnovi postopka. Krajevne odbore bo seznanilo tudi o vseh ugodnostih ob priznanju posebni dobi. (Vse je že bilo objavljeno 8. maja letos v TV-15). Na seji so razpravljali in sklepali o predlogu družbenega dogovora o priznavalninah borcev NOV in VVI. Predsedstvo bo skupščini občine sporočilo, da se s predlogom družbenega dogovora strinja.

Na koncu se je predsednik Slavko Staroverski-Metod seznanil prisotne z načrtovano obnovo Partizanskega doma na Vodcah in z obnovo grobišča talcev v Begunjah, za kar že zbirajo denar OZD v radovljiški občini.

IJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Nekaj podatkov o ZRVS Slovenije, ki letos organizira srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije

»Rezervisti« so vedno v prvih vrstah

Po osmih letih bo od 2. do 4. julija letos potekalo v Sloveniji 16. srečanje zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 86«. Glavni nosilec in organizator srečanja so občinske konference ZRVS, ki bodo gostile skupine rezervnih starešin iz drugih republik in obeh pokrajin. Na dan borca, 4. julija, pa se bodo vsi gostje in številni rezervni vojaški starešine iz naše republike zbrali na Gorenjskem sejmu v Kranju, kjer bo osrednja prireditev srečanja.

Prav gotovo je srečanje priložnost, da opišemo in predstavimo zvezo rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki se je v frontno organizirani Socialistični zvezi uveljavila kot pomembna družbena organizacija, predvsem na področju SLO in DS.

V organizacijah ZRVS v naši republiki so danes vključeni 69.403 rezervni vojaški starešine. Od tega števila je 56 odstotkov nižjih oficirjev in 42 odstotkov oficirjev. Razen njih pa je v ZRVS vključenih še 1348 tovarišev brez čina, ki delajo na odgovornih dolžnostih v organih družbenopolitičnih skupnosti na področju SLO in DS (v štabih in enotah civilne in narodne zaščite, Rdečega križa in drugih društvenih organizacij, ki so posebne pomena za naš sistem splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite). Med rezervnimi starešinami je tudi 530 žensk, kar je približno štiri odstotke celotnega članstva.

V Sloveniji je 748 krajevnih, 65 občinskih, dve mestni in obalna organizacija ZRVS, ki jih vodijo konference, kot najvišji organi. Delo mestnih in občinskih organizacij koordinira dvanajst medobčinskih svetov ZRVS. Njihova naloga je, da usklajujejo politiko razvoja in zagotavljajo politično in akcijsko enotnost in dogovarjanje o pripravi in izvedbi programa dela, ki sta v skupnem interesu občanov in skupnosti. Najvišji organ ZRVS Slovenije je republiška konferenca in njeno predsedstvo. Že drugo mandatno obdobje organizacijo uspešno vodijo predsednik Stane Kotnik, podpredsednik Bojan Fertin in sekretar Jakob Černe.

V organizacijah ZRVS namenijo največ pozornosti usposabljanju svojih članov za naloge v morebitni obrambni vojni. Za to upo-

rabljajo sodobne izobraževalne metode, avdiovizualna sredstva in drugo. Tako naj bi ustvarili čimbolj resnično sliko položaja, v katerem bi delovali rezervni vojaški starešine kot komandirji oddelkov, vodov, čet in večjih enot naših oboroženih sil. Pri usposabljanju in urjenju uporabljajo organizacije ZRVS tudi kabinete in poligone garnizij JLA in štabov TO.



Rezervni vojaški starešine med reševanjem topografske naloge na enem od številnih preverjanj znanja, ki jih organizacije ZRVS vsako leto pripravijo za svoje člane.

Usposabljanje rezervnih vojaških starešin poteka po programu, ki ga sprejme republiška konferenca ZRVS, vsaka občinska organizacija pa ga prilagodi svojim zahtevam. Za pripravo in izvedbo usposabljanja so odgovorna predsedstva občinskih konferenc ZRVS.

Usposabljanj, ki jih lahko razdelimo na tri velika te-

matska področja, to je idejnopolično, vojaškostrokovno in samozaščitno, se je lani udeležilo 71 odstotkov vseh članov. Čeprav ocenjujejo, da je ta odstotek zelo dober, si organizacije ZRVS prizadevajo, da bi ga še povečale. Zavedajo se, da bo to možno samo, če bodo predavatelji bolje pripravljeni, če bodo pri delu uporabljali več sodobnih metod in najrazličnejše učne pripomočke.

Glede na to, da je več kot sedemdeset odstotkov rezervnih vojaških starešin zaposlenih v združenem delu, namenja ZRVS veliko pozornost in časa njihovu angažiranju pri izpolnjevanju stabilizacijskih nalog. Vodstva organizacij se zavedajo da ni dovolj, če razvijemo pri rezervnem vojaškemu starešini odgovornost samo do uresničevanja nalog s področja SLO in DS. Potrebno ga je oblikovati tako, da bo celovita socialistična osebnost, ki bo s svojimi lastnostmi in znanjem delovno reševal in uresničeval družbenopolitične in gospodarske naloge ter urejal samoupravne odnose.

Med široke družbene nalo-

ge, ki jih postavlja naša družba pred zvezo rezervnih vojaških starešin, sodi tudi obrambno usposabljanje prebivalstva in mladine. ZRVS seveda ni neposredno odgovorna za to, ampak je pri tem samo eden od pomembnih dejavnikov. Nekateri člani ZRVS so vključeni v predavateljske aktivnosti v občinah, ki skrbijo za obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov. Te aktivnosti pa ustanavljajo sekretariati za ljudsko obrambo. Ti aktivnosti imajo naloge, da v občini pripravijo in uresničijo urjenje za vse strukture v njihovi družbenopolitični skupnosti. Tako so v občinah koristno združili celoten kadrovske potencial za takšna urjenja, hkrati pa racionalno uporabljajo vsa učna sredstva in usklajujejo učne programe za vse strukture.

Precejšnje naloge pa imajo rezervni vojaški starešine na področju obrambnega usposabljanja mladine. Široko zasnovana in sprožena akcija pri ustanavljanju obrambnih krožkov na osnovnih in srednjih šolah je dala zelo dobre rezultate. V Sloveniji deluje 547 obrambnih krožkov, v katerih stalno sodeluje več kot 2100 rezervnih vojaških starešin. Ti so mentorji teh izvenšolskih dejavnosti učencev ali pa se vključujejo v njihovo delo glede na teme, ki jih obdelujejo na krožkih.

V okviru obrambnega usposabljanja mladine namenja organizacije ZRVS posebno pozornost pripravi obrambnih dni na šolah in v krajevnih skupnostih, kjer so rezervni vojaški starešine mentorji in odgovorni za strokovno pripravo. Tako so lani organizirali 605 obrambnih dni, v njihovo pripravo pa se je vključilo 4440 članov ZRVS. Udeležilo pa se jih je 174 tisoč mladih, ki so z velikim zanimanjem spremljali program dela. Mnogi med njimi so se aktivno vključili v najrazličnejša tekmovanja, preizkuse znanja in orinetacijske pohode.

Rezervni vojaški starešine pa so se izkazali tudi z organizacijo obrambnih dni na vseh zveznih, republiških in regijskih delovnih akcijah. Pridobljene izkušnje uporabljajo tako, da je postal obrambni dan vrhunec obrambnega usposabljanja brigadirjev. Lani so na MDA pripravili 33 obrambnih dni, na katerih je sodelovalo 3670 brigadirjev in 248 rezervnih vojaških starešin.

V zadnjih nekaj letih je



ZRVS usmerila precej ustvarjalne energije v ustanavljanje aktivov ZRVS po temeljnih organizacijah združenega dela, šolah, krajevnih skupnostih in v obeh univerzah. Z njihovim delovanjem pa bi bila prisotna v vseh življenjskih in skoraj

kulteti in krajevni skupnosti.

Kljub zelo pestri dejavnosti zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije pa njeni člani najdejo čas, da ustvarjalno delujejo tudi v drugih organizacijah in društvih. Tako je v družbenopolitičnih



Ekipe občinskih konferenc ZRVS se vsako leto skupaj z ekipami občinskih konferenc ZSMS udeležujejo spominsko-športnih prireditev v Dražgošah. Njihovo tekmovanje nosi ime po narodnem heroju Lojzetu Kebetu. Vsaka ekipa mora na nekaj kilometrov dolgi poti, na kateri mora premagati precejšnjo višinsko razliko, pokazati svojo telesno pripravljenost. Pred startom teka v Kropi pa morajo pokazati tudi svoje teoretično znanje.

vseh delovnih okoljih. Čeprav je zdaj v Sloveniji več kot šeststo aktivov ZRVS, poteka njihovo ustanavljanje dokaj težavno, še posebej na vseh šolah in fakultetah. Vzrok temu je predvsem nepravilno razumevanje bistva dela aktivov. Aktivni namreč nimajo lastnega programa usposabljanja, ampak se ta izvaja na ravni krajevnih organizacij ZRVS. Osnovna delovna usmeritev aktivov ZRVS naj bi bil program dela komiteja za SLO in DS v delovni organizaciji, šoli, fa-

organizacijah aktivnih 35 odstotkov članov ZRVS, v družbenih organizacijah in društvih aktivno dela 27 odstotkov rezervnih vojaških starešin, v delegatskih skupščinah in organi samoupravljanja sodeluje 17 odstotkov članov ZRVS, v organe za SLO in DS je vključenih 16 odstotkov članov in v štabe in enote civilne zaščite, narodne zaščite in službe za opazovanje in obveščanje pa je vključenih 23 odstotkov vseh članov ZRVS.

Od vseh članov organizacij jih je 34 odstotkov članov zveze komunistov, 17,5 odstotka pa jih je sodelovalo v narodnoosvobodilnem boju.

ZRVS namenja veliko pozornosti ohranjanju revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Njeni člani se namreč zavedajo, da bo ravno njihova organizacija dedič teh tradicij in jih bo v prihodnosti prenašala na mlajše rodove. Že danes pa se ohranjanje teh tradicij kaže v tesnem sodelovanju številnih organizacij ZRVS iz naše republike z organizacijami ZRVS iz drugih republik in pokrajin. To sodelovanje se kaže v številnih oblikah in se je v mnogih primerih razširilo na sodelovanje delovnih organizacij in tudi občin, iz katerih so organizacije ZRVS.

Bojan Kuntarič



Tudi mirna roka in bistro oko sta sestavna dela dobro usposobljenega in izurjenega rezervnega starešine.

Delegacije rezervnih vojaških starešin iz bratskih republik in pokrajin, ki se bodo udeležile srečanja, se bodo razdelile na več skupin. Te bodo obiskale skupaj štiriinšestdeset slovenskih občin. Tako bo delegacija ZRVS Črne gore obiskala občino Ljubljana Moste Polje. V njej bo 53 članov. Delegacija Hrvaške bo razdeljena na pet skupin in bo štela 230 članov. Posamezne skupine pa bodo obiskale občine Celje, Domžale, Ljubljana-Center, Škofja Loka ter Radovljica in Titovo Velenje.

Rezervni vojaške starešine iz Bosne in Hercegovine, v delegaciji bo okoli dvesto članov in bo razdeljena na štiri skupine, bodo obiskali posavske občine Brežice, Krško in Sevnica, obalne občine Koper, Piran in Izolo, občino Ljubljana Šiška in revirske občine Trbovlje, Hrastnik in Zagorje. Makedonska delegacija, v kateri bo približno sto članov, bo razdeljena v dve skupini in bo obiskala občini Ljubljana Center in Slovenj Gradec.

Delegacija rezervnih starešin iz Srbije, ki bo štela približno dvestoštirideset članov, bo razdeljena v pet skupin. Te bodo obiskale občino Ljubljana Bežigrad, druga skupina bo gost mestne konference ZRVS mesta Maribor, tretja skupina bo obiskala občine Murska Sobota, Lendava, Ljutomer in Gornja Radgona, četrta skupina bo gost v občinah Ptuj, Slovenska Bistrica in Slovenske Konjice. Peta skupina pa bo obiskala severnoprimerjski občini Ajdovščina in Nova Gorica. Občina Novo mesto in dve belokranjski občini Metlika in Črnomelj bodo gostile delegacijo rezervnih vojaških starešin iz Kosova. V tej delegaciji bo približno petdeset članov. Vojvodinska delegacija, v kateri bo približno devetdeset članov in bo razdeljena na dve skupini, pa bo obiskala notranjske občine Cerknico, Postojno in Ilirsko Bistrico, druga skupina pa občino Kranj.

V teh dneh se spominjamo

25. junija

... leta 1927 je v Zagorju ob Savi kandidatna lista komunistov dobila večino glasov. Zagorje je tako postalo edina komunistična občina v vsej južni in srednji Evropi.

27. junija

... leta 1941 so v Beogradu ustanovili glavni štab narodnoosvobodilnih partizanskih odredov Jugoslavije ter za njegovega komandanta imenovali generalnega sekretarja CK KPJ Josipa Broza Tita.

... leta 1942 je izvršni odbor OF slovenskega naroda ustanovil narodnoosvobodilne svete in tako sklenil ločiti politična vodstva od izvršilne oblasti na osvobojenem ozemlju. V okviru narodnoosvobodilnega sveta so na isti seji ustanovili poverjeništa za občo upravo, za zvezo z jugoslovanskimi narodi, za finance, sodstvo, prosveto, propagando, kmetijstvo in prehrano.

... leta 1943 je prispela v glavni štab NOV in POS britanska vojaška misija pod vodstvom majorja Williama Jonesa.

... leta 1950 je zvezna ljudska skupščina sprejela zakon o delavskem upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in gospodarskimi združenji. Kmalu nato je zvezna vlada izdala navodila za splošne volitve delavskih svetov in upravnih odborov gospodarskih organizacij

28. junija

... leta 1914 je bosanski študent Gavrilo Princip v Sarajevu ustrelil avstrijskega nadvojvodo in prestolonaslednika Karla Ferdinanda. Atentat je bil povod za napad avstroogrške monarhije na kraljevino Srbije in s tem za začetek I. svetovne vojne.

... leta 1919 je bil podpisan versajski mir, s katerim se je tudi uradno končala I. svetovna vojna.

... leta 1942 je del druge grupe odredov pri Verdu v bližini Ljubljane napadel vlak, s katerim so Italijani peljali internirance iz Ljubljane v italijanska koncentracijska taborišča. Partizani so osvobodili 300 internirancev.

... leta 1943 je četa 2. bataljona Gregorčičeve brigade pod poveljstvom Alberta Jakopiča, komandanta brigade, po teden dni trajajočem pohodu prodrla v Rezijo.

... leta 1944 se je začela na Primorskem uspešna ofenzivna akcija 9. korupsa.

... leta 1948 je bila objavljena zloglasna obtožujoča resolucija kominforma o stanju v KPJ.

29. junija

... leta 1944 je 15. divizija napadla sovražno postojanko Bosiljevo na Hrvaškem

... leta 1944 je bilo na Kongresnem trgu veliko protikomunistično zborovanje, na katerem so narodni izdajalci pod vodstvom generala Rupnika in škofa Rožmana nadrobno razkrili svoje barve.

30. junija

... leta 1941 so v Zagrebu ustanovili operativno partijsko vodstvo kot organ za vodenje politične in vojaške dejavnosti proti okupatorjem in njihovim domačim pomagačem.

... leta 1944 je v bojih za Bosiljevo padel Bogo Flander-Kljusov Joža.

1. julija

... leta 1942 so Nemci v Mostah pri Žirovnici iz masčevanja za akcijo Cankarjevega bataljona na železniški most v Mostah ustrelili 29 talcev.

Deutschland, Deutschland über alles...

Med Grižami in Šeščami je prostrano gozdno področje, imenovano Boršt. Znotraj iglastega lesovja se vije nešteto steza. Med vojno so tod tekali partizanski kurirji. In to že leta 1941...

Tudi tale zgodba je iz tistega časa.

Avgust Lukac-Brglez je bil na območju vasi Šešče prvi partizan. Malo kasneje je bil Brglez kurir komandanta Staneta. Po hudi bitki na Čreti na Dobrovljah so ga ujeli Nemci, ga zverinsko mučili, tako, da je sam nemški komandant zakričal.

– Nehajte!

Še danes se mnogim savinjskim borcem čudno zdi, zakaj Brgleza niso razglasili za narodnega heroja, ali pa da bi se vsaj po njem imenovala kaka ustanova.

Ura zamujena ne vrne se nobena.

No, Brglez je bil na Šeškem prvi, ki je moral v ilegalo. Kje vse so bila njegova prva skrivališča, nihče ne ve. O, pač! Pokojni gospodarici Lipovškovega grunta v Šeščah bi vedeli povedati.

Katka in Micka sta bili verne ženi, nikakor pa ne terci-jalki. Brglez je s svojo družino, z ženo Jerico in sinom Marjanom, stanoval v hišici na zahodnem obronku vasi.

Kam se je Brglez zatekel v prvih tednih okupacije? Na Lipovškovo kozolec! Od suhega sena zagotovo ni mogel živeti, še manj brez vode. Pozno ponoči je potrkal na okno. Odločna Katka ni priž-

gala luči, potihoma je odprla vrata in ob visoki postavi dahnila.

– Gustelj, ti si!

– Na vašem kozolcu se skrivam. Prinesite mi kaj za pod zob. Saj se bom kmalu umaknil.

Senca se je umaknila proti kozolcu, Katka in Micka pa sta pozno ponoči ingeli posvet.

Preskrba je teden in več brezhibno delovala.

Tudi jaz sem bil član Lipovškove družine. Sobico sem imel nad hlevom. O skrivnostnem prvem partizanu na kozolcu pa sta vedeli le Katka in Micka.

Neke noči pa je Brglez brez sledu izginil.

Že pred vojno je prihajala družina Svet iz Celja. S Katko in Micko so bili dobri znanci. Kako je to poznanstvo nastalo, ne vem. Dobro pa se spominjam dvaindvajsetega junija. Napad na Rusijo. Prav tistega dne je bila družina Svet na obisku pri Lipovškovih. Oba Sveta sta bila zagrizena nemčurja, še bolj žena, ki je vreščala po dvorišču.

– Katka, Micka, Stalin kaput!

– Ne ne, ji je odgovorila odločna Katka. Stalin nič kaput, Hitler se bo pod nosom obrisal.

– Katka! Je zgroženo zaklicala Micka, ki je dobro vedela, da so gostje zagrizeni nemčurji.

Kdo, le kdo bi si upal v tistem času izreči napoved:

Hitler se bo pod nosom obrisal? Lipovškova Katka je to brez vsakega strahu povedala.

Kako trdno je bilo prijateljstvo med Svetoma, Katko in Micko ne bi znal povedati. Vem pa, da je morala Katka za nekaj tednov v Stari pisker.

Po vrnitvi so vaščani govorili: Svet jo je rešil.

Svet pa je v hišo pripeljal tudi gestapo. Mogoče so mnogi za trenutek pomislili, da delata Katka in Micka za Nemce. Pa temu ni bilo tako. Saj sta tudi prvoborca Ivan Slander in Marjan Rot ponoči prihajala po hrano. Katka je rekla:

– Poiščita, vzemita, pojedita.

Zdaj pa k stvari. Konec junija 1941. Tik ob Borštu sta imeli Katka, in Micka nekaj gozda in neznansko dolg travnik. Z grabljami smo ob sončni pripeki obračali seno.

V senci so sedeli gospa Svet, sin Vili in prikupna hčerkica Inge. Mi vrtimo grablje, gospa Svet pa v senci prepeva.

– Deutschland, Deutschland über alles...

Z lepo pojočim glasom je v travnik zaklical v nemškem jeziku:

– Kata, Micka, mi, familie Svet, smo v Marburgu Hitlerja videli!

Obrisala si je solze.

– O, naš firer, naš firer!... Katka pa odločno:

– Saj znaš slovensko. Beži

beži, baba pa politika! Tamle so še ene grablje... Brez ham ham tudi tvojega firerja ne bo.

Gospa Svet pa v zrak. – Kaj ni naš Hitler tudi tvoj firer?

– Jezus Kristus, je rekla Katka. Pa še on je prenehal s čudeži.

– Katka! se je zdaj Micka vsa prestrašena oglasila.

Gospa Svet iz Celja pa v razburjenosti grobo stisne skozi zobe.

– Naš Jezus Kristus je Adolf Hitler!

Le kako se je moglo to zgoditi? Prav v tistem trenutku je v zatilje gospe Svet velika osa, os v Borštu tudi danes ne manjka, zabodla želo in gospa Svet je divje poskočila.

– Ojoj, vespe, vespe!

Najbrž je bila na osji pik hudo alergična, pomagala sta sin Vili in hčerkica Inge. Kljub pomoči je gospa Svet postala vijoličasto plava. Na njeno srečo je prav v tistem trenutku pripeljal njen mož. Vsi trije so zlezli v črn avtomobil in se odpeljali proti Celju. Mi pa smo seno posušili, naložili, ga zmetali na kozolec, kjer se je pred tedni skrival Brglez – poznejši kurir komandanta Staneta. Spomini res ne zbledijo, saj se je zgodilo natanko pred 45. leti.

Drago Kumer

Dr. Pauček pripoveduje o organizaciji postojank na Pohorju

Dr. Pauček se je po sestanku na Graški gori 24. marca 1944, kjer je od štaba XIV. divizije dobil nalogo, da na zahodni strani Pohorja organizira več bolnišničnih postojank z enotnim vodstvom, takoj povezal s tamkajšnjimi terenskimi aktivisti in se lotil dela. Že naslednji mesec so bili vidni prvi rezultati: v gostem mladem smrečju pod Kaštrivskim sedlom so zgradili bolnišnico P-1, pozneje imenovano Kozjak, pod Malo Kopo pa bolnišnico Krn. Pri nadaljnji organizaciji sanitete je pomagal Jože Oblak-Sime, ki je prišel na to območje z Dolenjskega po nalogu glavnega štaba.

Poleti 1944 sta bili na Pohorju zgrajeni še dve udobnejši bolnišnici: Št. Primož in Trška gora, proti koncu vojne leta 1945 pa še Dovže in Svoboda, ki je bila na ribniški strani Pohorja. Vsaka teh bolnišnic je imela barako za ranjence, bivališče za osebje in kuhinjo s skladiščem ter previjališča. Vsi objekti so bili skrbno maskirani z listjem in vejami, da jih ni bilo mogoče opaziti niti z majhne razdalje.

V enem letu, kolikor so te bolnišnice obstajale, se je v njih zdravilo prek 300 ranjencev. Od teh jih je umrlo samo 12, kar priča o veliki učinkovitosti partizanske sanitete, kljub izredno težkim pogojem, v katerih je le-ta delovala.

padel. Ob njem je stal policist z brzostrelko, ki je pazil, da je vsak od Oblakovih fantov, ko je šel s košem sena mimo, stopil na mrtvaka. Takšen je bil namreč ukaz popolnoma pijanih policistov.

Da občasno človeška poživljenost ne pozna meja, govori tudi naslednji dogodek, za kakršnega še nisem slišal v življenju. Franc in Alfonz Oblak sta morala padlega Demšarja položiti na rjuho in nesti na hlev (skedenj). Pijani policisti so šli za njima kot pogrebci. S hleva sta ga morala nesti v hlev. Tu je bil pogrebni govor nekega policijskega funkcionarja, drugi pa so vzklicali in se norčevali. Potem je povorka šla nazaj v skedenj, kjer je bila zadnja grdobija z žaljivimi »poslovnimi« besedami za pokojnika. V pijanosti pa so pozabili na padlega Jaka Bernarda, zato je v tem hlevu zgorel le Demšar.

Ko so v koloni med policisti Oblakovi zapuščali domačijo, je hlev že zagorel, hiša pa še ne; je pa čez nekaj trenutkov. Na kmečkih sankah so do Dolenje vasi pripeljali nekaj opreme in suho sadje, kjer pa so jim vse pobrali. Zaprl so jih v skladišče župana Benedika, kjer je Oblakov oče slednjega prosil za pomoč; naj da zanje kako dobro besedo.

»S takimi, ki držijo z ban-

dit, nočem imeti opravka,« mu odgovori Benedik.

Še istega dne, 9. februarja 1942. leta, so Oblakove na tovornjaku odpeljali v Kranj. Pred izpostavo gestapa pa so se ustavili za pol ure. Notri so šli le oficirji, nato so nadaljevali vožnjo v Šentvid. Po nekaj dneh so vse Oblakove pripeljali v begunjski zapor in jih zasiljevali iz dneva v dan. Iz Begunj so šli v zbirno taborišče za izgnance v Gorici, od tam pa s transportom v taborišče Vernefens in nato v Poxau na Bavarskem, kjer so bili v nekem samostanu.

Izdajalca iz Stirpnika in župana Benedika je smrtna kazen doletela avgusta istega leta.

Vrnimo se za hipec nazaj, v čas, ko so bili v nedeljo 8. februarja 1942. leta Oblakovi pri kosilu, z njimi pa tudi Jaka in Tone. Omenil sem že, da sta se po kosilu brata Janez in Slavko Oblak šla smučat nekam na vas. Kaj pa je bilo z njima?

Ni znano, kako sta zvedela, kaj se dogaja doma. Dejstvo je, da se zaradi nevarnosti nista vrnila. Po požigu domačije in izgonu družine sta iskala zatočišče pri dobrih ljudeh. Slavko je odšel h kmetu Ruparju v Sopotnico in mu pomagal pri delu. A glej zlobnega izdajalca! Škofjeločnemu gestapu je prijavil, da pri Rupaju živi in dela ilegala,

ki se skriva pred Nemci.

Na Ruparjevi kmetiji so živeli gospodar Miha Tavčar, njegova sestra Franciška in starejša ženska, ki so jo klicali teta. Gospodarjeva sestra Ivanka se je pred vojno poročila s Francem Demšarjem z Jazbin na Malenskem vrhu, torej z bratom pri Oblaku na Stirpniku padlega Toneta Demšarja.



Jaka Bernard

Po ovadbi so škofjeloški gestapovci aretirali vse na Ruparjevi kmetiji, od teh je nazaj prišla le teta Marjana, ki je do konca vojne sama vodila kmetijo. Gospodar Miha Tavčar, njegova sestra Franciška in Oblakov Slavko pa so bili zaprti v Begunjah, nato odpeljani v kon-

centracijsko taborišče, kjer so vsi umrli.

Janez Oblak pa se je skrival pred Nemci in kasneje se pred partizani v domači okolici. Ker pa se je pri njem po tragediji Prešernove brigade na Žirovskem vrhu avgusta 1943. leta zbralo nekaj skrivačev (partizanov), so Janeza ustrelili partizani.

Kdo sta bila junaka?

Posmrtno ostanke trupla pogorelega Antona Demšarja in truplo Jaka Bernarda je pokopal Janez Mohorič, kajzar iz Stirpnika, in to približno tam, kjer je padel Jaka. Po vojni so oba prekopala; Jaka Bernard je pokopan na blejskem pokopališču, Demšar pa na škofjeloškem.

Jaka Bernard je bil doma s Koritnega pri Bledu, po domače pri Trseglavu. Njegov oče Jože je bil dvakrat poročen. S prvo ženo Marjeto je imel štiri hčerke in sina, z drugo, Ano, pa štiri sinove in hčer. Ivan in Jaka (brata) sta padla kot partizana, tretjega brata Jožeta pa so Nemci ustrelili kot talca septembra 1941. leta v Lescah.

Na začetku vojne je bil Jaka star 33 let. Končal je srednjo tehniško šolo gradbeniške stroke in postal gradbenik. Prevzemal je dela za zidavo raznih objektov; imel je svoje delavce, zidarje in tesarje. Na Bledu si je zase, čeprav še ni bil poročen, sezi-

Aktivistka s košem

Spomini Ane Demšar, vdove prvega škofjeloškega partizana

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Divjanje pijanih policistov

Besni, ker nobenega niso dobili živega v roke, so delno že pijani policisti prihrumeli nazaj v Oblakovo hišo, naglani vse v vežo, kjer so morali držati roke kvišku. Le očeta Jurija so odpeljali v kamro in ločeno zasiljevali ter pretepali, da je krvavel. Druge so mučili in zasiljevali v veži. Vsakega posebej so odpeljali do padlega Demšarja, mu pritisnili cev pištole na sence in vprašali, če ga pozna. Niti Franc niti Alfonz se ne spominjata, če so jih vodili tudi do padlega Bernarda; a so zagotovo morda pa ne vse.

V tistih dneh so bili pri ljudeh še zelo sveži vtisi o nemških grozodejstvih nad Dražgošami. V smrtnem strahu so Oblakovi pričakovali enako usodo.

Zvečer so Oblakove zaprli v klet Sokove hiše, kjer so se ponoči lahko domenili, kako se bodo zagovarjali na gestapu, da bi vsi govorili enako.

Da nihče od Oblakovih ni ničesar izdal, pove to, da gestapovci nikdar niso zvedeli, da sta bila tisto nedeljo pri njih na partizanski zvezi Peter Šmid in Anton Potočnik iz Selc. Tadvaj sta jo ubrala proti domu takoj, ko so šli policisti prvič mimo hiše, partizana pa sta se umaknila v gozd.

Nekaj dni pred to tragedijo so Oblakovi zaklali dva prašiča. Meso, ki je bilo nasoljeno v škafih, so policisti vzeli ven in ga pekli vso noč, obenem pa so grlo zalivali z žganjem. Oblakovi so imeli v kleti petdesetlitrsko steklenico, v kateri je bilo še štiri-deset litrov žganja. Bilo jih je trideset, a so vsega popili do jutra.

Zjutraj so posamezno klicali Oblakove iz Sokove kleti ter spet zasiljevali. Nato so morali vso živino odgnati k Soku. Slednji je policiste prepričal, da je ne bo mogel rešiti, ker nima krme. Pa so Oblakove fante naglani, da so iz domačega skedenja znosili seno k Soku. Na sredi te dvajset metrov oddaljene poti je še vedno ležal Tone Demšar, tam in tako, kot je

Nekaj detajlov iz borb ob napadu na Bosiljevo

Ko smo ponoči začeli napadati to majhno hrvaško mesto, sem bil z namestnikom komandanta brigade Jeričem (ki je zaradi odsotnosti komandanta poveljeval brigadi) pri I. bataljonu. Ustaši in Nemci so nas pričakali s peklenjskim ognjem in vzklikali: »Ej svinje, kurve slovenačke, jeste li došle, hočete cipela i cigarete, evo vam!« Rafali s svetlečimi krogliami so se vsuli proti našim položajem. Očitno je bilo, da so bili že obveščeni, da se jim približujejo slovenske brigade. Iz njihovega obnašanja in vpitja sem lahko sklepal, da se nas niso nič kaj preveč bali in da nas niso preveč resno jemali. Godrnjaje sem jim obljubljal: »Se boste že še potolažili, počakajte še malo«. Po naših položajih so začele padati mine. Bili so prvi ranjenci. Napadali smo vse do jutra, vendar pri nas ni bilo nič zanimivega. Podnevi se je boj nadaljeval z večjo resnostjo. Pred nami je bil majhen hriček, na katerem je bil sovražnik močno utrjen, pod vrhom pa je bila napeljana bodeča žica. Vreme je bilo lepo, sonce je z vso močjo pripekalo, tako da nam je bilo pošteno vroče. Pritiskali pa so tudi naši borci na sovražnikove položaje in posrečilo se jim je, da so prestopili bodečo žico in se priplazili pod same utrbe na vrhu hrička. Ko so borci zvedeli, da je težko ranjen njihov namestnik komisarja bataljona, so se še z večjo zagrizenostjo in željo po maščevanju skozi gosto točo krogel prebijali proti samemu hričku. Sovražnik je hotel za vsako ceno zadržati hriček v svojih rokah. Borili so se z vso močjo na življenje in smrt, kajti zavedali so se posledic izgube tega hrička. Prav tega pa so se zavedali tudi naši komandanti in komisarji, da kdor je na hričku, je gospodar položaja. Ustaši niso več dolgo kričali in razgrajali. Sledilo je nekaj povelj in naskokov in že je

bil hriček v naših rokah. Oddahnili smo se. Prvi večji uspeh je bil tu. Dvoma o osvoboditvi Bosiljeva ni bilo več. Iz hrička smo imeli razgled na mesto. Pred sabo smo opazili še močne utrbe-rove in bunkerje, polne sovražnikov. Sedaj smo jih začeli mi klicati in spravevati, če imajo še kaj za nas, a odgovora ni bilo. Jasno je bilo, da smo jim nagnali strah v kosti. Zadovoljni ob tem uspehu smo se zavedli in občutili strašansko vročino in žejo.

Zadovoljen ob uspehu si je komandant Jerič zaželel kosila in me kratko malo poslal nazaj v komoro, da bi prinesel nekaj za jesti in piti. To mi ni bilo prav nič všeč. Bil sem izmučen, komora pa je bila precej daleč od položaja. Vleklo me je edino to, ker sem bil tudi sam neznanjsko ježen, pa tudi lačen, saj od prejšnjega opoldneva nisem še nič jedel. Kljub temu sem ugovarjal in mu dejal: »Kdo te bo pa pazil, če jaz grem.« »Nikar ne ugovarjaj in hitro pojdi«, se je z nasmehom zadržal name. Šel sem in v vasi, kjer je bila komora, poiskal štabno kuharico ter zahteval kosilo za komandanta. Kosilo je bilo že pripravljeno in ne samo za njega, temveč za celo brigado. Toda situacija je bila takšna, da kosilo ni prišlo v poštev. Medtem ko je kuharica pripravljala kosilo za komandanta, sem se tudi sam do vrha okrepčal. Ko sem se vračal, je bilo slišati veliko močnejše streljanje od tistega takrat, ko sem položaje zapuščal. Pohitel sem, bil sem radoveden, kaj se dogaja. Bal sem se, da bi vdrl v mesto brez mene in da bi ostal praznih rok, da ne bi ničesar zaplenil. Po drugi strani pa sem se bal tudi očitkov, kot npr. »Kje pa si bil takrat, ko smo jurišali v mesto...«. Komandant bi mi rekel, da sem nalašč tako dolgo hodil. In kaj bi mi na prvem Skojevskem sestanku rekla brigad-

na sekretarka SKOJ-a tovarišica Ančka?

Ko sem se s takimi mislimi približal položaju, od koder sem odšel, nisem opazil nikogar. Postal sem pozoren, da bi ugotovil, kje so naši in kaj se dogaja. Na drugi strani hrička je strašansko ropotalo, slišati je bilo tudi eksplozije ročnih bomb, vmes pa tudi razni vzkliki in kriki, ki jih nisem razumel. Ugotovil sem le, da so tam naši in da so med mojo odsotnostjo napredovali. Morda prav sedaj izvajajo zadnji naskok, sem pomislil in že sem bil na hričku. Končno sem opazil na začetku vasi naše borce, opazoval sem še naprej in razmišljal, kje se jim naj približam, kajti med nami je bila čistina, kjer bi me sovražnik kaj hitro opazil. Tisti hip sem za grmovjem kakih 50 metrov levo od sebe zagledal nekaj premikajočega. Dobro sem pogledal. Bili so ustaši, bilo jih je 5 ali 6. Previdno in hitro so se pomikali nazaj-proč od mesta, proti gozdu. Vsi so imeli avtomatsko orožje, pripravljeno na strel. V hipu sem se zmedel. Kaj to pomeni? Saj so pred mano naši borci, tam se bije ogorčen boj! Zakaj so ustaši za našimi položaji? Bil sem pripravljen in napeto pričakoval, kaj bo.

Naj streljam? Nima pomena, lahko bi bilo po meni. Bil sem sam, njih pa 5 ali 6, ki jim je šlo za življenje ali smrt. V glavi so se mi vrstile misli z neznansko hitrostjo, a ukrepal nisem ničesar. Medtem pa so se ustaši, ki jim je uspelo pobegniti iz mesta, in so pred smrtjo bežali, od mene že oddaljili in se izgubili za grmovjem. Začel sem se pomikati proti vasi, kjer so bili naši borci. Naenkrat se je name vsula toča krogel. Skočil sem nazaj v kritje. Bil sem cel, le torba s kosilom je bila preluknjana. »Vrag seka še po teh širokih zabeljenih rečanicah«, sem godrnjal, »še glavo lahko izgubim in to zadaj, za položajem, kot največji strahopetec«. Jezno sem pograbil torbo s kosilom in jo skril v bližnje grmovje. Da bi se lahko približal svojim borcem, sem si moral izbrati drugo pot. Pomaknil sem se nekoliko na-

zaj in na levo ter se prav za istim grmovjem, kot malo prej ustaši, previdno približeval našim položajem. Med potjo sem videl ogromne strelne jarke in bunkerje, ki so jih med mojo odsotnostjo zavzeli naši borci. V njih so ležala trupla ubitih Švabov in ustašev. Iz enega bunkerja se je močno kadilo, duh iz njega pa je nekam čudno zudarjal. Radovednost me je gnala pogledati. V bunkerju se je cvrlo pet ustašev. Da, to je delo našega bombaša, sem zadovoljno pomislil. Prišel sem do prvih hiš, kjer so bili naši borci. Tu so bili tudi komandant brigade Jerič, namestnik komisarja brigade Maruša in komisar III. bataljona tovariš Jesen. Ko me je komandant zagledal, je samo dejal: »Aha, tu si«. Videl sem, da za kosilo ni imel časa, zato mu nisem ničesar poročal. V vasi je gorelo mnogo hiš in ustaških utrd. Naše topovske granate so neusmiljeno padale v središče mesta. Sovražnik je bil pred popolnim porazom. Eni so se umikali v središče mesta, drugi so našli izhod v tem, da so se nam predali, tretji pa so se podali v brezupen beg, dokler jih ni prestregla naša krogla. Ko sta tako bežala ustaški mitraljezec in njegov pomočnik, sta tekla naravnost proti nam. Ko smo jih pokosili, je neki politični delegat ves srečen planil in pograbil »šarca«, komandant Jerič pa je vzel lepo izdelano bodalo in v šali dejal: »Morda mi bo še prav prišlo«. Bilo je živahno, polno dogodkov. Zdaj bežijo, zdaj se predajajo, zdaj padajo, z zadnjimi močmi se zaletavajo in nas hočejo pregnati. Prispelo je tudi sporočilo, da so na drugem koncu Cankarjevci vdrl v mesto. Dogodki so se vrstili tako hitro, da je komandant Jerič pozabil, da mu je zmanjkalo streliva. Tudi jaz sem imel le še par nabojev. Bilo je povelje, da tiste, ki nam kakorkoli pridejo v roke živi, ne smemo postreliti. Tako me je ob neki priložnosti zadolžil komandant, da naj odpeljem ujetega ustaša nazaj. To mi ni bilo všeč, kajti niti sam nisem prav vedel, kam in komu ga naj predam. Zaradi

poti sem bil do kosila izmučen. **Ko sem prišel do bližnjega grmovja, sem z njim opravil. Rešil sem ga vsega hudega.** Po vrnitvi me je komandant vprašal, komu sem ga predal, jaz pa sem mu poročal, da mi je hotel pobegniti in da sem ga poslal v nebesa. Nič ni dejal. To pa se mi je ponovilo še dvakrat. Tedaj pa je komandant zasumil, da nekaj ni v redu, vendar se zaradi velike zaposlenosti ni imel časa ukvarjati z mano. To je pa tudi meni prav prišlo. Ustaši so pri svojem brezupnem begu uporabljali tudi razne zvijače. Tako se je proti nam bližal z dvignjenimi rokami brez orožja ustaš. Ko pa je prišel na kakih 10 metrov, je nenadoma spustil roko, iz rokava mu je priletela bomba in že jo je vrgel proti nam, sam pa zbežal. Sovražnik je vse pogostje bežal, pri tem pa uporabljal razne načine, samo da bi se rešil. Zato smo tudi mi postali upornejši in manj zaupljivi. Komandant Jerič in namestnik komisarja Maruša sta pravkar izdajala ukaze in pozivala borce naprej, na juriš, na zadnji naskok proti centru mesta. Tedaj se je pred komandantom, kot da bi iz zemlje zrasel, pojavil velik, močan sovražnik, bil je samo v hlačah in srjaci. Videti je bilo, da je Nemec. Nekaj trenutkov sta se gledala, nato pa je komandant **zamahnil prav s tistim bodalom, ki ga je pred kako uro vzel ustašu in vojak se je zgrudil na tla.** Maruša ga je vprašala, zakaj ne strelja, on pa je odgovoril, da nima niti enega naboja več. Borci so se pripravljali na juriš. Padala so povelja: naprej, na juriš! Prvi je stekel Marušin brat. Stekel sem za njim. Ko sva bila za naslednjo hišo, iz katere so prihajali glasovi, me je vprašal: »Imaš še kakšno bombo?« »Imam«, sem mu odgovoril in že sem jo vrgel skozi okno. Borci so hiteli naprej, kričali, streljali in lovili sovražnika, ki je brezglavo begal in mestece je bilo kmalu v naših rokah.

Po zavzetju mesta sem dolgo stikal po njem in si ogledoval trupla padlih sovražnikovih vojakov. Gledal sem tudi naše borce, kako nato-

varjajo vojni plen. Za plačilo sem si tudi jaz izbral nahrbtnik padlega ustaša. Bil je poln raznih stvari, najbolj sem se razveselil lepe ure in dvestotih cigaret; v posebnem zavojčku pa je bilo 500.000 kun. Iz nahrbtnika sem potegnil tudi čutarico, polno močnega žganja. Napravil sem požirek in ponudil tovarišem, ko so bili v bližini. Še nekajkrat sem nagnil čutarico. Ker sem bil izmučen, piti pa nisem bil navašen je bilo, to za mene preveč in premagalo me je. Spominjam se samo še tega, da me je pri odhodu iz Bosiljeva nekaj časa vodil komisar III. bataljona tov. Jesen in da sem se drugi dan zbudil pod nekim drevesom v vasi, kjer je brigada počivala. Za to moje zadnje »herojsko« dejanje sem na Skojevskem sestanku prejel tudi primerno »pohvalo«, kajti brigadna sekretarka SKOJ-a tovarišica Ančka je bila v takih in podobnih primerih neizprosna. Naslednje dni smo počivali in se pripravljali za naslednjo akcijo. Ker sem imel veliko denarja, sem povabil tovariše na liter vina, ki so ga prodajali pri neki hiši. Toda za liter vina sem moral odšteti 12.000 kun. Na ta račun smo se pošteno nasmejali. Šli smo na kosilo, ki so nam ga prinesli temkajšnji prebivalci. Ko smo se popoldne pripravljali na skojevski sestanek, na katerem naj bi govorili o že napovedani akciji, se nam je prav počasi, žalostno približevala sekretarka Ančka. Zaslutili smo, da ni vse v redu. In res, ko se nam je približala, je tiho dejal: »Tovariši, slišala sem, da akcije ne bo«, se obrnila in odšla. Spogledali smo se in razšli. Naslednji dan smo že zvedeli, da se nam iz Ogulina približujejo Nemci in ustaši z močno tankovsko kolono. Začeli so se hudi boji. Znašli smo se med Kolpo in sovražnikom, ki se je s težkimi tanki vedno bolj približeval vasi, kjer je bil štab brigade. Zadovoljni in opogumljeni zaradi zmage v Bosiljevu se iz vasi nismo umaknili, dokler niso v vas prihrumeli nemški tanki. Šale in upiranja nemškim tankom je bilo konec in zabredli smo v Kolpo, ki mi je segala do vratu in se v zadnjem trenutku umaknili gotovi smrti.

Vili Dolžan

dal hišo nasproti hotela Krim. Zdaj v hiši živijo njegovi sorodniki, spodaj pa je bar.

Bernardovo-Trseglavovo družino so Nemci izgnali v taborišče. 1943. leta so Nemci v tri prazne hiše na Koritnem naselili nemške priseljence z družinami, ki so jih oborožili z avtomatskim orožjem. Konec maja 1944. leta je Prešernova brigada napadla vse te tri hiše. Priseljenci se niso vdali, pa so morali prešernovci v srditem boju vse te tri hiše (kmetije): Bernardovo, Torkarjevo in Polinovo minirati in zažgati. Samo za miniranje Bernardove hiše so morali uporabiti sedem kilogramov eksploziva.

Jaka Bernard je bil eden od organizatorjev NOB na Bledu in okolici. Uspešno je vodil več akcij na sovražnika, posebno pa se je izkazal v dražgoški bitki.

Tone Demšar je razmeroma mlad zapustil domače ognjišče v Jazbinah na Malenskem vrhu. V Škofji loki se je učil kleparske obrti. Doma je kmetijo prevzel njegov brat Franc, ki je bil že od začetka povezan z NOG. Imel je tri sinove in dve hčerki. Bil je v prvi gospodarski komisiji v vasi. Sinova Franc in Janez sta kot pionirja prenašala partizansko pošto in večkrat na svoji koži občutila domobransko nasilje.

Med zadnjo ofenzivo leta 1945 se je Franc Demšar kot partizan vračal s Primorske proti Malenskemu vrhu. Z njim sta bila še bratranec Janez Pintar iz Dolenčic in Alojz Košir iz Jazbin. Bili so razhajkanci. Nekje v Volaki, blizu rojstnega kraja, so se razšli. Košir je šel proti Čabračem in ostal živ, France in Janez pa proti Srednjemu Brdu nad Gorenjo vasjo, kjer so ju domobranci ujeli. Usoda je hotela, da sta prišla v roke nekdanjemu sovaščanu, edinemu gestapovskodomobranskemu hlapcu z Malenskega vrha, Feliks Hobiču, po domače Benditovemu. Oba so hudo mučili, potem pa obesili s kavlji na drevo.

Tako je usoda hotela, da je brat Jaka Bernarda Jože, ki so ga ustrelili v Lescah, zapustil ženo s štirimi otroki, brat Toneta Demšarja Franc pa tudi ženo s štirimi otroki.

Omenil bi še, zakaj so mnogi pisci doslej navajali, da sta Jaka Bernard in Anton Demšar padla 9. februarja 1942. leta in ne en dan prej, kot je to pravilno zapisano na spominski plošči na Oblakovi hiši. Na ponedeljek, 9. II., je pogorela Oblakova domačija, družino pa so izgnali, zato so mnogi menili, da se je vse pripetilo v enem dnevu.

Piše J. Vidic
(se bo nadaljevalo)

Pred štiridesetimi leti...

V NOV sem se organizirano vključila 1943. leta, a so me izdali. Gestapovci so me aretirali in me odpeljali v tržaški zapor Coroneo in naprej v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Takrat, 7. septembra 1944, so bili z mano aretirani tudi moj brat Franc Škamperle, Senožečana Janez Švigelj in Olga Črmelj ter Vera Šajne in Mara Žetko iz Laž pri Senožečah. Brat Franc in Janez Švigelj sta marca 1945 umrla v Buchenwaldu, Olga Črmelj pa istega leta v Auschwitzu.

Na poti v taborišče smo doživljali strašne stvari. V živinskih vagonih so bili tudi »Židje«, med njimi tudi nekaj mrtvih, toda trupla so morala do končne postaje v Auschwitz. Stare in bolne so ob prihodu takoj določili za krematorij.

Kasneje so bile Vera Šajne, Ana Doles in jaz pre-

meščne, Olga in Mara pa sta ostali v Auschwitzu. Ločile smo se z grenkobo v srcu.

V sedanji Karl Marx-Stadt smo prispele po nekaj dneh vožnje. Tovarna Astrawerke, kjer smo delale po 12 ur na dan, nekatere podnevi, druge ponoči, je bila tarča nenehnih zračnih napadov. Ena izmed skupin je morala delati na prostem, v hudem mrazu. V njej smo bile Jugoslovanke, Italijanke, Rusinje in Poljakinje in vmes nekaj zločink. Te so opravljale nadzorstvena dela. Nobeni niso prizanesle, celo zdravnici, ki je reševala mnoga življenja, ne.

V taborišču je bilo še nekaj mojih rojakinj: Marija Čeforin iz Deskel, Ljudmila Lužnik iz Tolmina in neka Ivanka iz okolice Ilirske Bistrice.

Toda kmalu so nas eva-

kuirali pred ameriško vojsko. Nagnali so nas na železniško postajo in nas transportirali v Lemritz. Spet smo potovale v nemo-gočih razmerah. Kasneje smo morale hoditi peš do Töplizta - Sehōmana. Popolnoma oslabele Mariji Čeforin smo morale pomagati, da je sploh obstala na nogah. Sledilo je prisilno delo, tokrat polnjenje ročnih bomb.

Dan osvoboditve pa se je nezadržno bližal. Esesovci so nas 7. ali 8. maja 1945 zapustili, pred Rdečo armado so pobegnile tudi poljske obsojenke. Na stolpih so stali le stražarji, poleg našega taborišča pa je bilo tudi taborišče srbskih vojakov, ki so jih zajeli Čeforin iz Deskel, Ljudmila Lužnik iz Tolmina in neka Ivanka iz okolice Ilirske Bistrice.

Tudi stražarji so taborišče kmalu zapustili in Jugoslovanke smo se podale v

prostost. Znašle smo se v vrtincu povojnih dogajanj: Nemci so se umaknili, rdečearmejci pa mitralizirali za njim. Srečo smo imele, da ob napadu ni bila nobena zadeta, le razkropiti smo se morale. Nekaj nas je prenočilo pod kozolcem, druge so naletele na skupino srbskih ujetnikov in nato z njimi prebile noč v jarkih.

Ko smo se zjutraj zbudile, smo presrečne zagledale bele ruje na balkonih. Rdeča armada je ponoči osvobodila tudi nas.

Kljub hudi izčrpanosti in obolevosti me je navdajalo neizmerno veselje, čeprav sem se hkrati spomnila so-trpink, ki tistega srečnega dne niso dočakale: Ljudmila Lužnik, Marije Čeforin, Vilme, ki je noseča preminila v Chemnitzu, Ivanke, Vere, Eme, Jelke in vseh, ki so umrle zaradi posledic težkih dni.

Karolina Drole

Janez Lušina-Mali

10

Prvi bataljon Jožeta Gregorčiča

Zaslužna, a pozabljena partizanska enota Gorenjskega odreda

Z današnjim zapisom bomo sklenili objavljjanje prvega dela spominskega pričevanja izpod peresa Janeza Lušine-Malija. Zapiske o vsem, kar se je s to enoto in njenimi borci dogajalo po 1. decembru dvainštiridesetega, bomo v dogovoru z avtorjem objavili v jesenskem obdobju letošnjega leta.

Uredništvo

Po 20. novembru 1942 sta 1. in 2. četa zapustili Martinj vrh. Nekaj dni sta bili v okolici Podlonka in nato nad Draboslovico, kjer je neke noči sneg pokril tabor in speče borce. Vsem je to noč bilo zelo toplo pod snežno odejo.

Bataljonski kurir Mali se spominja, da je prišla potem 1. četa skozi porušene Dražgoše in skozi kraj Blata v taborišče Bezovniški vrh na Mohorju. Janko Prezelj-Stane pa se spominja, da je 2. četa (Janušková) prešla Selško Soro in vas Kališče ter se utaborila nekje v bližini vasi Spodnje Lajše. Četi se nista premaknili na isti dan. 2. četa je nekaj dni kasneje hodila za 1. četo. Bukovi gozdovi so bili brez listja, tla pa so bila na debelo postлана z njimi. To govori v prid temu, da se je Cankarjev bataljon premaknil proti koncu novembra. Listje je bilo treba samo zgrabiti na kupe – in že so bila urejena topla ležišča. Vreme je bilo zopet suho in hladno. Bataljonski kurir Mali in mitraljezec Stane se približno enako spominjata enega od dogodkov. Janko Prezelj piše: »Iz taborišča pri vasi Sp. Lajše smo patrolirali proti Mohorju. Prišli smo v bližino kmeta Čemažarja in opazili neke obraščene in neurejene ljudi, ki so nosili puške kot mi. Vrnili smo se v taborišče in o tem poročali Janušku. Toda on se je čudil, kaj naj to pomeni. Ponovno je odšla proti Mohorju patrolja. Z njo je odšel tudi Mato-Ante Jukič, ki je šel do kmeta Čemažarja in ugotovil resnico. Zvedel je, da je več dni v Bazovniškem gozdu pod vrhom Mohorja taborila večja skupina raztrgancev, ki so se izdajali za partizane. Bilo jih je okoli 60 in izdajali so se za partizane«. Janez Lušina-Mali piše: »1. četa se je utaborila v Bezovniškem gozdu na Mohorju. Bili so suhi, a hladni jesenski dnevi. Drugi dan po prihodu v taborišče sem na ukaz Romija, ki je zamenjeval komandanta Cankarjevega bataljona in političnega komisarja Žaklja moral iti nazaj na Jelovico. Na Jelovici je v bližini planine Kališnik tisti čas taborila 3. četa (Tončkova). Bilo je zelo mrzlo in ker nisem imel svoje odeje, sem se pošteno premrznil. Čakal sem neke partizane, ki naj bi jih odvedel v taborišče na Mohorju. Drugi dan sem res odpeljal tja Franca Štularja-Ilijo, komandirja Loške čete, sedaj že komandanta Cankarjevega bataljona. Zamenjal naj bi Romija, ki je odhajal na Pokljuko. Zraven je bila še skupinica partizanov, med njimi Oskar Savli-Jaka, ki so ga določili za delo v štabu I. grupe odredov. Z nami je v štab bataljona potoval še Tonček (Anton Dežman). Šavli nam je prejšnji večer ob tabornem ognju pripovedoval, kako je v Srbiji: iz Srbije se je namreč vrnili v Ljubljano. Pa kako je hodil iz Ljubljanske pokrajine na Gorenjsko; kako je v Škofjeloškem hribovju padel v nemško hajko in drugo.

Pot na Mohor nas je vodila na Dražgoško goro na Lajško goro, po njej pa dol, mimo cerkvice Sv. Jederti in preko Blat na Mohor. Vrh Lajške gore smo počivali. Lepo smo videli vso Gorenjsko. Na naše začudenje se je iz bazoviškega gozda močno kadilo. Tam je naše taborišče, sem pokazal Iliji in Jaku. Kako, da tako nepazljivo kurijo? Iz gozda se je vilo kakih 5 ali 6 stebrov dima. Kako so neprevidni, je godrnjal Ilija. Potem smo pot nadaljevali in se približali taborišču, ki sem ga zapustil včeraj. Gozdov Mohorja do tedaj nisem poznal. Bili so mi tuji. Vseskozi mi je tlela v glavi misel: zakaj tako kurijo? Ker nisem našel prave poti v taborišče, sta se Ilija in Jaka sporazumela, naj najprej sam poiščem tabor, potem pa pridem po njih. Počakali da me bodo ob potečku, ki je tekkel z Mohorja. Pohitel sem po strmih bukovem gozdu. Kmalu sem v nosu začutil dim. Na pravi poti v taborišče sem, sem si rekel. Nekaj pa mi je v notranjosti govorilo, naj bom previden. Že sem opazil prvo ognjišče z dimom in ob njem neznanega človeka. Sprva sem si mislil, da je Avgust Mikec. Neznanec je imel na glavi baretko, prav takšno, kot jo je nosil partizan Mikec. Ob neznanecu je tlel ogenj. Mimo njega sem šel v notranjost tabora. Spotoma sem našel kakih šest ognjišč in ob njih so sedeli ljudje z orožjem. Sami neznani ljudje. Nihče me še ni opazil. Tudi straže ni bilo tam, od koder sem jaz

prišel. Bil sem precej globoko v taboru, ko sem opazil ljudi z nemškimi uniformami. Ritsensko sem se začel vračati. Z vrha grebena sem stekel navzdol in pri potoku našel tovariše. Našel sem tudi pravo pot v taborišče 1. čete, pri kateri je bil tudi štab Cankarjevega bataljona. Žaklju sem sporočil, da pridejo Jaka, Ilija in Tonček, kot tudi, da v neposredni bližini taborijo raztrganci. Pri tem me je Žakelj ozmerjal, češ naj takšno sporočilo povem samo štabu, ne pa glasno pred vsem kolektivom. Ilija je ob tem pripomnil, da je tudi v Škofjeloškem hribovju bilo opaziti skupine raztrgancev. Takoj nato je štab bataljona sklenil, da odbere skupino prostovoljcev z nalogo, da napadejo raztrgance. Štab je odredil mene za vodiča skupine kakšnih 20 borcev z dvema strojnica. Odšli smo po Bezovniškem gozdu. Hodili smo v največji tišini in pričakovali spopad. Taborišče sovražnika je bilo le kakih 200 do 300 metrov nad bataljonskim taboriščem. Do mojega prihoda ne partizani ne raztrganci niso vedeli drug za drugega. Ko se je naša skupina približala taborišču raztrgancev, so ti še vedno sedeli okrog ognjev. Strojničarji in strelci so pomerili po skupinah in udarili. Nenadno streljanje je raztrgance prisililo, da so panični zbežali navzgor. Umaknila se je tudi partizanska skupina. Ostanek 1. čete Cankarjevega bataljona je zavzel položaj nad svojim taboriščem in tam dočakal noč. Del noči je četa ostala na položajih in borci so dobro slišali preklinjanje raztrgancev, ki so bili na položajih v hribu nasproti. 1. četa in štab bataljona sta proti jutru zapustila Mohor in se premaknila na Mali vrh pri Jamniku. Patrolja, ki je prvi dan prišla z Mohorja, je povedala, da je ob napadu bilo sedem mrtvih in več ranjenih raztrgancev. Kmet Čemažar je tudi videl, da so s konji odpeljali mrtve in ranjene. Napad na raztrgance je bil, mislim, okoli 25. novembra 1942. Po tem napadu raztrgancev ni bilo več po gozdovih Selške doline.

Iz dokumentov tistega časa je razvidno, da so poveljstva sprva raztrgance imenovala belogardisti ali banda. Danes je znano, kdo so bili raztrganci, kot tudi, da se je bela garda na Gorenjskem pojavila kasneje. Nemci v jeseni 1942 niso dopuščali, da bi nastala bela garda. Organizirali, oborožili in izurili so vaše straže in »protibande«, ki jim je ljudstvo reklo »raztrganci«. Pri njih so bili predvsem dezerterji iz partizanskih enot, ovaduhi in slabi ljudje. Obblečeni so bili v civilne obleke, podobno kot partizani. Imeli so dobro obutev. Sem in tja so si na pokrivala nadeli petokrake zvezde. Oboroženi so bili s pištolami, puškami in brzostrelkami.

Skupina kakšnih 40 raztrgancev je skupaj s skupino nemške policije jeseni 1942 dalj časa bivala v utrjenih kočah na Goški Ravni na Jelovici. Oktobra 1942 sta kurir Mali in kurir, ki je prišel iz 2. grupe odredov iz Štajerske, iskala Aleksandrovo četo po Jelovici. Četa se je ob veliki nemški hajki avgusta 1942 z Jelovice vrnila v Ljubljansko pokrajino. Zdaj se je vračala v sestavo svoje II. grupe. Tiste dni sredi oktobra je taborila nekje na Jelovici in štajerski kurir jo je moral najti. Tako sta kurirja prišla do Goške Ravni. Ker nista vedela, da so v kočah raztrganci, sta se približala kočam. Opazila sta, da so kočje spremenjene v bunkerje. Obložene so bile s smrekovimi debli. Ob kočah sta opazila oborožene civiliste in nemške policaje. Imela sta srečo, da sta prišla iz smeri, kjer ni bilo straže. Umaknila sta se, ne da bi ju kdo opazil.

Skupino 40 raztrgancev je vodil radovljiški gestapovec Funderthan. Pozneje se je zvedelo, kdo so bili raztrganci: Rajmund Demšar, lovec iz Radovljice, Matevž Pesjak, delavec iz Bodešča, Franc Mulej-Resmanov iz Radovljice, Franc Potočnik, čevljar z Bleda, Urban Plemelj, krojač z Bleda, pa Franc Jagodič, Franc Sajbic-Korel, bivši policaj iz Radovljice in drugi. Po vsej verjetnosti je bil med njimi tudi partizanski dezerter Bitenc iz Otoč. Bitenc je poleti 1942 vodil Nemce na vseh hajkah po Jelovici. Njega je Janušková skupina prišla večkrat iskat v Otoče, da bi ga kaznovala, a se je vedno izmuznil. Skupina raztrgancev na Goški Ravni je bila zelo nevarna. Kontrolirala je vso Jelovico do Lipniške in Mošenjske planine.

Oktobra in novembra 1942 so se skupine raztrgance pojavljale v Škofjeloškem hribovju, Selški dolini in drugod po Gorenjskem. O tem beremo v dokumentih partizanskih poveljstev. O raztrgancih je pisal v pismu namestnik političnega komisarja I. grupe odredov, Tone Dobravec (Stane Bizjak-Kosta) dne 1. 12. 1942 štabu Gorenjskega odreda: »... aktivizacija vseh naših sil bo kos, da preprečimo tujo propagando in potem tudi razne bande ne bodo prišle do veljave, ker jim bomo takoj zbili dno. Če se je na vašem sektorju pojavila banda iz Brezij, jo takoj likvidirajte z vsemi razpoložljivimi silami. Nič odlašanja, temveč hitri udarci na vsakem koraku...« Podobno je dne 1. 12. 1942 poročal štab Cankarjevega bataljona: »... Opazili smo, da se tukaj v okolici klati skupina bele garde. Čakamo na boljše stike s terenci zaradi informacij, da bi se potem s to drhaljo bolje ogledali...« Raztrganci so se večkrat, tudi posamezno, klatili po vaseh Selške doline, Mohorja in pod Jelovico. V te kraje je zahajal zloglasni partizanski ubežnik Miha Perko.

Kamilo Brešan-Bojan

Deportacija in pobeg iz osrčja Nemčije

Končujemo zapis, ki nas je skozi spomin na pobeg iz nemškega taborišča popeljal v takratno življenjsko vzdušje na tujih pa tudi domačih tleh.

Dolga pot iz osrčja Nemčije do doma je oba ubežnika vodila prek koroških hribov do Trbiža, odondod z vlakom do Vidma, kjer sta prespala pri starem prijatelju, pa spet dalje – prav tako z vlakom – proti Gorici oziroma Trstu. Ločiti in posloviti sta se morala na železniški postaji Ločnik pred Gorico. Videla se nista nikoli več, čeprav jima je bilo ob slovesu obema težko pri srcu. »A kaj sem hotel,« se spominja avtor. »Stisnil sem zobe in jo ubral proti Kalvariji«.

Končno doma

Tu sem pravzaprav bil že doma. Na Kalvariji sem spoznal vse stezice še kot otrok. Tako sem se že kmalu potem lahko spuščal od kote 240, najvišje točke na njej, proti Podgori in hkrati tudi domači hiši. Ko sem prispel do roba sosedovega vinograda, sem se odločil, da tu počakam še nekaj časa, da se popolnoma zmrči. Kmalu sem opazil, kako je mama prišla iz hiše pobirat perilo, ki se je sušilo na vrtu, saj me je od njega ločilo le debelih 200 metrov. Ko bi ljuba mama zdaj vedela, da se ji sin vrača, sin, za katerega se je že več let bala, da ga ne bo nikoli več videla! Ko se je popolnoma spustil mrak, sem z enim skokom že bil na sosedovi njivi. Med njo in našo hišo je bila še močno obrasla živa meja. Ko sem se ji približal, sem na našem dvorišču zaslišal tiho govorjenje. Kmalu sem po glasovih ugotovil, da se moj oče pogovarja s Franjom Kuštrinom, tedanjim tajnikom NOO v Podgori. Ker sem vedel, da gre za zelo zanesljivo osebo, nisem imel vzroka za

čakanje. Vtihtopil sem se na dvorišče skozi »zaupno« luknjo v živi meji in s svojim nenadnim prihodom tudi prestrašil sogovornika. »Tata!« sem zaklical. Potem pa vse tiho. V mraku, povsem presenečena, sta se oba spogledala na vse oči. »Kamilo!« je vzkliknil Franjo, ki me je prvi teden spoznal. Potem me je odne objel in z ganljivim glasom tiho spregovoril – »Vedel sem, da boš kmalu in srečno ušel!« Stopili smo v hišo. Tedaj nismo vedeli, da gre za zadnje takšno družinsko srečanje v skoraj polni sestavi, brez sestre Vike-Tatjane, ki je bila v partizanih in za zadnje moje srečanje z bratom Benjaminom, ki je bil kmalu zatem tudi on, petnajstletni, deportiran v Nemčijo, odkoder se ni več vrnil.

Pobeg je bil torej dejansko končan. Od trenutka odhoda iz Hartsmanshova je minilo le 76 ur, tj. ekaj več kot tri dni. Med tem časom sem z vlakom potoval približno 15 ur in pri tem prepotoval okrog 650-700 kilometrov, pešal pa okoli 10 ur. Ker sem ob prihodu domov jemal ponovno priključitev

partizanom kot odhod v svobodo, kot nekaj posebno častnega in ker sem nestrpno čakal, sem tedaj tudi sodil, da so vse težave, ki sem jih prestal v prizadevanjih za svobodo, že za mano. Hkrati sem menil, da so za mano tudi najtežji in najbolj usodni trenutki mojega življenja na sploh. Čeravno sem tudi potem, do konca vojne, še nekajkrat gledal smrti v oči, tudi danes ne odstopam od svoje tedanje ocene.

Aretacija, zapor, deportacija in pobeg so pomenili obodboje, polno živčne napetosti, neznank, življenjske nevarnosti, fizičnih in predvsem psihičnih težav ter naporov...

Naslednjega dne, 13. aprila, je sestra Fedora, tedaj članica NOO v Podgori, s kolegom odšla v Brda, da bi poskala vosovce (pripadnike briškega bataljona varnostno obveščevalne službe OF), jim sporočila novico ter mi hkrati olajšala oziroma pravila ponovni odhod v partizane. Zvečer se je vrnila domov s povsem uspešno opravljenom nalogo. Sestala se je osebno tudi s Slavkom

Furlanom-Dušanom, tedaj že komandantom II. brigade VDV (vojske državne varnosti). Le-ta je naročil, da bom ob prihodu dobil zvezo pri tovarišici Silvi na Humu. 14. aprila sem zgodaj zjutraj dom še po mraku zapustil in prek Grojne ter Števerjana med 7. in 8. uro prispel do Huma. Silva je bila o mojem prihodu že obveščena. Po krajšem klepetu me je peljala do Snežatnega, ki je od Huma oddaljen le pol kilometra.

Cilj je uresničen: zopet med starimi soborci

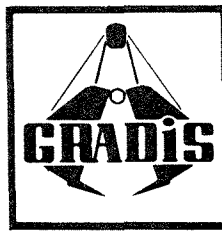
Danes sredi Snežatnega, na steni novega poslopja, ob nekdanji »partizanski vojašnici«, stoji marmorna plošča – spominsko obeležje z naslednjim besedilom: »Na tem mestu je bil sredi aprila

1944 ustanovljen II. bataljon II. brigade VDV, 4. 7. 1986«. Ta napis me neposredno spominja na to, da sem kot briški vosovec – obveščevalac zapustil Brda marca 1944 in da sem se vrnil prav tedaj, sredi aprila 1944, iz Nemčije v Snežatno, nazaj med svoje soborce – takrat vedevejce ter prav v kraj, kjer sta tiste dni Slavko Furlan-Dušan, komandant in Franc Pokovec-Poki, pomočnik politkomisarja II. brigade VDV ustanavljala II. briški bataljon. Ko sem se 14. aprila setal z njima, sem ju našel prav sredi največjega dela. Kljub temu sta si vzela potreben čas in dolgo poslušala moje pripovedovanje. Le tega sem moral tiste dni večkrat ponoviti. Ni bilo tovariša, ki me ne bi želel poslušati iz prve roke. Veselili so se moji vrnitvi. Hkrati pa jim je

bilo žal, da se ni vrnil z menoj tudi Dano. Pri tem je bil poseben prizadet njegov brat Rastislav Delpin-Zmago.

Dan ali dva zatem sta me Dušan in Poki poklicala k sebi. Sporočila sta mi, da sem imenovan za političnega komisarja III. čete briškega bataljona VDV. Takšna odločitev se mi je zdela kot uradno priznanje mojemu dotodanjemu delu, obnašanju vosovca, vključno z uspešnim pobegom iz Nemčije. Ker sem šele nekaj mesecev pred tem dopolnil 17 let, je bilo to priznanje zame še toliko bolj pomembno. Tako so korenine veselja, sreče in osebnega ponosa, ki sem jih tako močno začutil ob vrnitvi na svobodo in med svoje tovariše, pognale še globlje. Bil sem presrečen!

GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE
n. sol. o.
Ljubljana
Šmartinska 134 a



tel.: n. sol. c. 441-422
brzovjav: Gradis Ljubljana
poštni predal: št. 89/
telex: 31-216 Yu Gradis



Tovarna
pogrebne
opreme

61240 Šmarca pri Kamniku,
Trg padlih borcev 3

Telefoni: h. c. 831-607, 831-610, 832-532 ■ direktor: 832-530 ■
komercialna: 831-027 ■ telegram: 31708 Menina Kamnik ■ tek.
rač.: 50140-601-32-127

V Šentvidu je nastopilo preko 8000 pevcev

Šentvidčani, tabor je vaš in tudi naš!

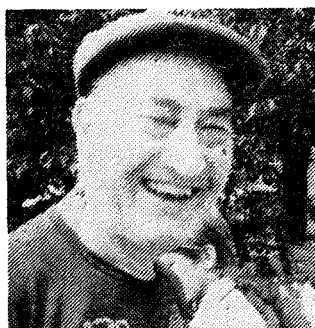
Tabor slovenskih pevskih zborov, ki vsako leto potekajo v Šentvidu pri Stični, se je v nekaj letih razmahnil tako, kot se ni razmahnila nobena druga oblika kulturnega delovanja na Slovenskem. Od koncerta nekaj zborov na začetku je prerasel v srečanje skoraj vseh pevskih zborov iz Slovenije in zamejstva, ki v skupnem nastopu predstavljajo največji pojoči zbor na svetu. Največji pomen tabora pevskih zborov je v tem, da se je pevska kultura na Slovenskem razširila prav v trenutku, ko je bila ta oblika tako pomembnega kulturnega delovanja za nek narod v krizi.

Mnogokje je prav šentviški tabor spodbudil ljudi k temu, da so ustanovili pevske zbor in pričeli z vajami in nastopi. Razveseljivo je tudi to, da vsako leto pride v Šentvid pri Stični tudi več delavskih pevskih zborov. Zborovsko petje je tudi v organizacijah združenega dela postalo sestavni del kulturnega življenja delavcev. Posebno pomembno je tudi to, da se tabora udeležujejo tudi zamejski Slovenci, ki gojijo slovensko ljudsko in partizansko pesem izven meja naše ožje domovine, s čimer budijo zavest in pripadnost matični domovini.

Vsem tem pevcem, ki nastopajo po krajih, tovarnah, pa je najbolj priljubljen skupni zbor v Šentvidu, ko se vključijo v večstopenjsko množico in zapojejo pesem, ki jih združuje in bogati. Tej množici kmetov, delavcev, izobražencev – pevcev se vsako leto pridruži še sto novih pevcev, tako da je tabor vse množičnejši. Vendar se v vseh teh letih ni povečala samo številčnost udeležencev tabora. Kvaliteta zborovskega petja se je prav tako na račun vsakoletnega srečanja precej dvignila in dosegla tako raven amaterskega zborovskega petja, s katero se lahko pohvalijo le redki narodi na svetu.

Letošnji tabor »Pojo naj ljudje« je bil že sedemnajstič po vrsti. Nastopilo je okrog 8.000 pevk in pevcev 270-tih pevskih zborov iz Slovenije in zamejstva. Z letošnjo kakovostno kulturno prireditvijo pa so počastili tudi 400. obletnico smrti Primoža Trubarja in 45. obletnico vstaje slovenskega naroda. Letošnji pevske tabor v Šentvidu pri Stični so tudi to-

krat omogočile slovenske občine, pokroviteljstvo pa je prevzela kot vsako leto ljubljanska Avtomontaža. Na osrednji slovesnosti, ki so se je udeležili tudi številni predstavniki družbenopoliti-



Radovan Gobec

tičnega in kulturnega življenja, je govoril predsednik skupščine SR Slovenije Miran Potrč.

»...Še o dveh stvareh mi da razmišljati današnji pevske tabor. Slovenska pesem je vedno zbujala narodno pripadnost in narodno zavest. Takšno, zelo pomembno vlogo ima še danes, posebej med zamejskimi Slovenci. Zato smo veseli, da je med nami tudi šest zamejskih pevskih zborov iz Avstrije, Italije in Madžarske. Toda slovenska narodna zavest, skrb za slovenski jezik, slovensko kulturo, povezovalje vseh Slovencev v enotnem slovenskem kulturnem prostoru nikoli ni bila, ni in ne sme biti naperjena proti kateremu koli drugemu narodu. Ne sme biti ozkogrudna in samozadovoljna. Ne sme biti vzvišena nad zavestjo, kulturo, zgodovino in načinom življenja drugih narodov in narodnosti. V zavesti slovenskega naroda mora ostati in se še utrjevati prepričanje, da je njegova usoda in njegov razvoj življenjsko

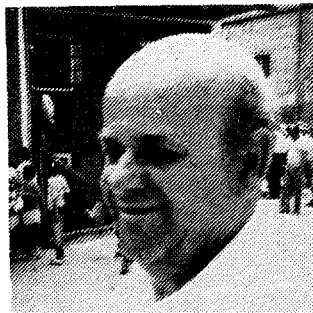
in zgodovinsko povezan z ostalimi narodi in narodnostmi v Jugoslaviji. Tako je razmišljal tudi Primož Trubar, to je potrdila ljudska vstaja, skupen narodnoosvobodilni boj in socialistični razvoj federativne Jugoslavije,« je med drugim dejal Miran Potrč.

Prof. Radovana Gobca ni potrebno posebej predstavljati. Našli smo ga v povorki tisočih pevcev. Kar vrsto let je bil vodja programa pevskega tabora.

»Všeč mi je množičnost, všeč mi je to ubrano petje. Želel bi, da bi pesem povezo-



Lucija Repina



Valentin Avguštin

vala vse nas, vse vasi od Koroške do Benečije. Sem pa proti predlogu, da bi se šentviški tabor sprevrgel v nekakšen »bienale«, kot si ga nekateri predstavljajo. Zdi se mi tudi, da tudi nekatere družbenopolitične skupnosti nimajo zadosti poslušala za tovrstno kulturno manifestacijo, vendar tabor zaradi tega ne bo okrnjen.

Lucija Repina iz ženskega pevskega zbora KUD Fran Levstik iz Gabrovke pravi: »Letos sem že osmič na Taboru. Vsakič je kaj novega, vsakič doživljam posebno zadovoljstvo. Všeč mi je ubrano petje, za nas mnoge

pevce pa je ta skupen nastop posebno doživetje. Zdi se mi pa, da so bili prejšnja leta nastopajoči bolj disciplinirani. Seveda, še bom pela v Šentvidu«.

Valentin Avguštin poje v moškem pevskem zboru KUD Janko Krmelj iz Reteč. Je nekdanji borec – kurir 25-G in 7-T. Tudi on se že vrsto let rad vrača s pevci v Šentvid. Tudi njemu je všeč ta zbrana množica nastopajočih. Prepričan je, da tabor, kakršen je, nikoli ne bo usahnil. Zadovoljen je z organizacijo, letošnji nastop pa mu bo posebej ostal v spominu.

Tudi Mire Cimperc, znane zborovodkinje ZZZB NOV občine Ljubljana Šiška, ni potrebno posebej predstavljati. Kar dvakrat je celo dirigirala zborom. Všeč ji je spontanost. »Iz leta v leto kvaliteta in množičnost napredujejo«, pravi zgovorna Mira. Tudi ona nasprotuje predlogu, da se tabor sprevrže v nekakšen bienale. »Ta-



Mira Cimperc

bor naj ostane takšen, kakršen je: pester, privlačen in družaben. Saj to je vendar cilj nas vseh. Pevcev in zborovodij!»

Čeprav je sonce žgalo z vso močjo, je ubrana pesem odmevala povsod. Na cesti, v gostinskih lokalih, kjer so se pevcem pridružili številni ansambli. Peto se je na avtobusih in vlakih, ki so vozili nastopajoče iz vseh krajev Slovenije in zamejstva. Mnogim bo letošnji tabor ostal še dolgo v prijetnem spominu. Zatorej, prihodnje leto spet na svidenje na osemnajstem taboru pevskih zborov »Pojo naj ljudje!«

Jože Čurin

Izšla je Tomšičeva

Avtor Franci Strle, predstavniki odbora skupnosti borecev Tomšičeve brigade, predstavniki komisije za zgodovino pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije, predstavniki društva piscev zgodovine NOB in revolucije, ter predstavniki založb Borec in Partizanska knjiga so z vidnim zadoščenjem in veselo razburjenimi predstavili izid 2. dela velike monografije o Tomšičevi brigadi.

V avtorjevem načrtu so štiri knjige. Prva je izšla že pred leti, druga bo vpisana med avtorska in založniška dejanja z letošnjo letnico, tretja, katere dokončno oblikovanje avtorja še čaka, naj bi doživela izid ob koncu sedemdesetega, zadnja pa kakšno poldrugo leto za njo.

Tomšičeva brigada je bila prva in uradno edina udarna proletarska brigada v sestavi slovenske partizanske vojske. Sestavljali so jo izbrani ljudje, ali (kot se je izrazil eden izmed govornikov na predstavitvi) »cvet takratnega slovenstva«. Od svoje ustanovitve do konca vojne – v zadnjem poldrugem letu v sestavi Stirinajste – je med vsemi našimi enotami prehodila, najdaljšo bojno pot.

Veliko lepih in navdušujočih besed je bilo na predstavitvi izrečenih o knjigi sami in o avtorjevem delu. Lado Ambrožič-Novljan je izid te 950 strani obsegajoče monografske študije, oprte na avtorjevo izjemno poznavanje snovi, na njegov pedantno obdelani znanstvenoraziskovalni aparat, na njegovo kritično razmerje do vsega povedanega in razčlenjenega in ne nazadnje na njegovo literarno – oblikovalsko stremljenje, označil kot »znamenit kulturni dogodek«.

Oba recenzenta: Lado Ambrožič-Novljan in mag. Andrej Vovko sta delo, pri katerega nastanku sta sodelovala, označila kot vrhunski dosežek v svoji zvrsti.

»Avtor je svoje zgodovinsko raziskovalno delo opravil zelo natančno in vestno«, beremo v recenziji mag. Vovka, natisnjeni (v povzetku) na ovitku knjige. »Strletovo delo odlikuje izredno natančen opis dogodkov na bojni poti brigade, tako da bralec spremlja skorajda vsakega borca pri slehernem koraku. Način podajanja je na znanstveni ravni, hkrati pa tudi izredno poljuden in živahen.

Strletovo knjigo, njeno vsebino in njene oblikovne posebnosti bomo seveda podrobno ocenili, ko bo prebrana, tudi sami; za zdaj lahko brez zadrege pritegnemo sodbi Lada Ambrožiča-Novljana kot staroste slovenskih piscev zgodovine NOB in revolucije, da gre za enega nedvomnih vrhov v izdajah monografij o enotah NOV (celotni projekt zbirke obsega 160 del). 2. knjiga o Tomšičevi brigadi prinaša namreč o visoki ravni tako samega pisanja kot organizacijske priprave. Strletovo delo, ki je znalo v eno spojit in drugo z drugim prežeti čustveno intenzivnost ter premišljeno argumentacijo, sodi med najboljše, kar je bilo napisanega o narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Strle je svojo raziskavo in svojo pripoved o enoti, v kateri je doživel lastno partizansko, zasnoval kot zgodovinski oris takratnega obdobja in takratnih razmer na slovenskih tleh. Tomšičevo brigado in njena dejanja si je torej ogledoval v širšem življenjskem in zgodovinskem kontekstu časa. V oporo mu je bil seveda lastni spomin (v brigadi je deloval med drugim kot sekretar SKOJ), vendar še zdaleč ne kot edina oporna točka. Odločilnega pomena so bila njegova pota k nekdanjim soborcem v brigadi. Med pripravo knjige je »zaslišal« kar 480 ljudi, preverjal dejstva in odkrival mnoga poprej nezabeležena dejanja.

Bistvenega pomena pri obvladovanju izjemne množine podatkov pa je bila uporaba mikroračunalnika, ki mu omogoča ne le hitrejšo in lažje, pač pa predvsem bolj natančno in kvalitetno delo.

Tudi s tega stališča – kakor z vseh drugih – je 2. del Tomšičeve brigade »zlata knjiga«; tako jo je na predstavitvi označil dr. Avguštin Lah, prepričan, da se sploh še ne zavedamo, kako pomemben je za naše zgodovinske in za naše založništvo njen izid.

V. K.

Domovina je ena

Te dni so v Kopru predstavili novo knjigo Alberta Kluna pod naslovom »Domovina je ena«, ki jo je tiskala Partizanska knjiga. Tudi ta knjiga obravnava dragocen prispevek prekomorcev v NOV Jugoslavije; boljše rečeno, publikacija je uspešen povzetek vseh dosedanjih Klunovih del in predstavlja zaokroženo celoto.

Knjigo je v Kopru predstavil Rado Bordon, ki je bil tudi njen strokovni recenzent; številni udeleženci so po svoje pokazali, da tudi v tem primeru krog bralcev ne bo majhen. Predstavitelj je navedel nekaj motivov za izdajo te knjige s specifično tematiko: letošnjo Trubarjevo obletnico in zadovoljstvo, s katerim v Sloveniji še zmeraj sprejemamo nova knjižna dela.

Tudi ta knjiga odkriva vrednote, ki so že vsa leta izrazite za Klunova prizade-

vanja. Njena prva vrednota je vsekakor ne le bogata, pač pa naravno izčrpna dokumentiranost, kakor da bi hotel avtor tudi v tem primeru, s pomočjo novejših pisnih in fotografskih listin, poudariti neuničljivost prekomorske zgradbe v zgodovini naše narodno osvobodilne vojne.

Knjiga je razdeljena na štiri dele: v prvem je govor o nepopisnih tegobah Primorcev in Istranov v Italiji med dvema vojnama, v drugem je tako rekoč zgodovina prekomorskih enot, tretje poglavje obravnava prispevek posebnih prekomorskih enot, četrto pa vsebuje pomembnejše akcije formacij, v katerih so bili večinoma prekomorci.

Knjiga, vsebuje tudi tolikrat, pa vendar še bolj izčrpno kot v prejšnjih delih – to je njegova česta publikacija – številne opombe, ki so nekakšno dopolnilo slehernemu poglavju. S temi opom-

bami si avtor prizadeva ne samo podkrepiti navedbe v knjigi, pač pa razgrniti tudi pestro paleto stanj in dogajanj, ki so nazadnje enotno pripeljala do zgodovinskih strani prekomorske epopeje. Opombe so dragocena sestavina reliefne zaokroženosti te publikacije.

Preden se je vrhovni štab NOV in PO Jugoslavije oktobra 1944 preselil iz Visa v osvobojeni Beograd, je Edvard Kardelj v pogovoru s predstavniki štaba odločno zatrdil, »da je novi Jugoslaviji v ponos, če se zanj bori živ in se razvijal. Vemo, da je Klun že od leta 1963 ves čas med drugim sekretar Osrednjega odbora prekomorskih enot.

Nemara pa je tudi zdaj pri-

ložnost, da poudarimo pripombo, katero še zmeraj slišimo, in to ne samo v prekomorskih sredinah. Omenili so jo tudi na koprski predstavitvi. Gre namreč za to, da so politični vidiki prekomorskega prispeva kakor se zmeraj premalo pojasnjeni

kacija svoje privlačnosti. Mestoma je snov podana domala reportersko, akcijsko; posamezni izseki, v katerih se dogajanja naglo in ne monotono zlivajo druga v drugo, imajo vlogo skorajda povezovalnih členov splošnega gradiva, ki je kajpak terjalo pristop, ki ni smel biti pretirano »težak«. Klun je v tem uspel. Tudi v tem, je bilo rečeno v predstavitvi, se vidi, da gre za avtorja, ki ne le da skrajno natančno objektivno pozna problematiko in tematiko prekomorcev, marveč da je z njimi tudi nenehoma živ in se razvijal. Vemo, da je Klun že od leta 1963 ves čas med drugim sekretar Osrednjega odbora prekomorskih enot.

in naglašeni. Šlo je navsezadnje za 35 tisoč mož, ki so zlasti v zadnjem obdobju vojne, politično zreli in prekaljeni.

Politične vidike razkrivajo mnoga dejstva: njihova v bistvu samonikla in množična odločitev za priključitev k domovini, njihova razredna pripadnost – saj so to bili večinoma mladi in skromni kmetje, delavci in skupina intelektualcev, ki so se brez obotavljanja opredelili za novo, napredno državo; navsezadnje pa tudi njihova enotna odločitev za federativno Jugoslavijo, oblikovano po avnojskih načelih.

Svojo »jugoslovansko« vlogo so prekomorci navsezadnje uresničevali s krvavi mi boji domala na vsem jugoslovanskem tlu. Še kako v tem duhu je tudi naslov knjige. Domovina je pač ena. Na seji slovenske skupščine, ki

je bila, če spomin ne vara, leta 1972 in ki je pomenila prejkoslej končno prelomnico v nekaterih pojmovanjih prekomorskega pojavnosti, so bili razčlenjeni prav ti in kajpak še druga zgodovinska stališča.

Toda napori v nadaljnjem razširjanju tega izjemnega pojavnosti so bili tudi v prihodnje sila dragoceni. Navzoči na predstavitvi si seveda niso mogli kaj, da ne bi prejeli zamisli, da bi bilo treba prekomorsko literaturo prirediti prevajati tudi v druge jezike narodov in narodnosti.

Resnica o prekomorcih, so poudarjali tudi ob predstavitvi najnovejša Klunove publikacije, ima v naši polpretekli zgodovini takšno bisereno vrednost, da bi morali z njo še naprej neomajno prodirati v vse naše družbene pore.

Miro Kocjan

Uredništvo je spet v precejšnji zadregi, kajti dopisov, ki so bili poslani, da jih natisnemo, nam pa ne prenehajo zmanjkovati prostora, se je znova nabralo kar za nekaj centimetrov debelo mapo. Dopisniki v vseh vetrov poročajo o spominskih slavnostih, o sestankih združenj zveze borcev, o različnih družbenih in društvenih dejavnostih in dosežkih v naših krajih, o izletih in pohodih, o športnih tekmovanjih in še o marsičem, kar iz dneva v dan označuje in bogati naš organizirani življenjski utrip.

Pred celo vrsto dopisnikov imamo slabo vest, kajti zapise in poročila, ki so nam jih poslali, smo odlagali v uredniško mapo, na kateri piše »za naslednjo številko«, nato pa niso in niso prišli na vrsto. Ko mine več tednov, pa seveda marsikatera novica zastara. Ker pa želimo ostati zvesti lastnemu sklepu, da ne bomo ničesar vrgli v koš, skušamo dopise in dopisnike v smiselnem povzetku njihove vsebine vsaj omeniti.

Zdrav duh v zdravem telesu

GORJE. Jože Ambrožič nam je v začetku maja poročal o letni konferenci delovnega in uspešnega TVD Partizana v Gorjah. V to vseskozi razgibano društvo je včlanjenih prek dvesto mladih ljudi; ubadajo se z različnimi igrami z žogo, s splošno rekreacijo in predvsem s smučarskim tekom, kajti obronki Pokljuke so kot naročeni za ta lepi in zdravi šport. Partizan v Gorjah je vsakoletni organizator decembrskega dvodnevne tekaškega tekmovanja v počastitev spomina na mrtvi bataljon Prešernove brigade. Vendar pa ni vse tako, kot bi moralo biti. Radovljiska občinska organizacija zveze borcev, pod katere okriljem poteka to tekmovanje, organizatorjem lani ni poslala obljubljenih finančnih pomoči, brez katere izvedba pač ni možna. Predstavniki društva je zato na letni konferenci jasno in glasno poudarili: »Če se odnos ne bo spremenil, se bomo morali organizaciji tekmovanja odreči!«

TRBOVLJE. Rudi Matko (zvezni strelski sodnik in trener strelstva), je sredi maja napisal poročilo o strelski tekmi, v kateri sta se pomerili ekipi hrastniškega Steklarja in Kisovca – za vstop v republiško ligo. S 1419 do 1600 možnih krogov (88,69%) so zmagali Kisovčani, ki so prizadevni ne le kot strelci, pač pa tudi kot graditelji: s prostovoljnimi deli so si namreč uredili lasten strelski dom.

ILIRSKA BISTRICA. Petar Nikolić je nadrobno naštel rezultate majskega športnega tekmovanja vojakov enote Bogdana Krtniča v atletiki, vojaškem mnogoboju, streljanju, športnih igrah, košarki, rokometu in odbojki. Tekmovalo je pet ekip, najbolje se je odrezala ekipa Ilirske Bistrice I., saj je zmagala v atletiki, v odbojki in košarki.

LJUBLJANA. Vinko Bovcon nas redno obvešča o dejavnosti športnikov – upokojencev. Mestna zveza društev upokojencev je konec maja v domu upokojencev na Kodeljevem v Ljubljani pripravila XI. območno tekmovanje med upokojenci Ljubljane in Notranjske: v šahu, streljanju, kegljanju in balinanju. Zbranih je bilo kar 145 tekmovalcev – rekordno število doslej. V šahu je nastopilo šest ekip, zmagali so upokojenci iz Šiške; med posamezniki je največ zmag požel Marjan Benedičič. Tudi v streljanju z zračno puško je bilo šest ekip, najbolje pa so se odrezali (in med posamezniki Stane Vršaj, ki je dosegel kar 180 od 200 možnih krogov). V kegljanju se je pomerilo sedem

ekip. Zmagali so (s 501 podrtimi keglji) kegljači iz Medvod. Med posamezniki se je najbolje odrezal J. Homovec iz Cerknice (408 kegljev v sto lučajih). V balinanju je nastopilo kar osem ekip. Zmagala je ekipa ZDU Ljubljana-Center. Po štiri prouvrščene ekipe iz vsake od štirih panog se bodo konec septembra udeležile republiškega prvenstva. Vsi udeleženci tega tekmovanja so se poslovlili z najboljšimi vtisi.

DOMŽALE. Podobno tekmovanje je zvalilo k majskeemu srečanju tudi domžalske upokojence, in sicer pod pokroviteljstvom občinskega sindikata. Slavili so 40-letnico zveze upokojencev in pripravili pester program drugega tedna upokojencev v občini. V balinanju so odnesli pokal tekmovalci društva upokojencev iz Domžal, v kegljanju prav tako Domžalčani, in sicer v obeh kategorijah (moški in ženske), med strelci pa so se bolje odrezali Moravčani. Tekmovalni uspehi so jim zagotovili v spodbudo. Srečanje se je končalo s podelitvijo priznanj na koncertu upokojenskih pevskih zborov v združenem domu na Viru.



POSTOJNA. Izpod peresa Edvarda Progarja je prišlo poročilo o 25. strelskem tekmovanju slovenskih mest v Postojni z malokalibrsko puško serijske izdelave. Stelo je za prvo kolo v republiški strelski ligi. Sodelovalo je kar 19 tričlanskih ekip. V ekipni konkurenci je zmagal Kamnik (in že petič osvojil veliki prehodni pokal). Njegovi tekmovalci Podgornik, Radej in Vrankar so nastreljali 732 krogov, kar jim je prineslo 13 točk za republiško ligo. Med 57 strelci je dosegel največ Celjan Jože Jerman (ki se je že drugič vpisal med zmagovalce – z 256 krogi). Lanski zmagovalac Sašo Podgornik je bil letos drugi. Strelska zveza v Postojni je ob tej priložnosti proslavila 25-letnico ter dolgoletne strelce in strelske delavce nagradila. Tekmovalce in nagrajence je med drugim

pozdravil tudi generalmajor Kosta Bizjak, predsednik SZS.

SNEŽNIK. Ilirskobistriški planinci so v nedeljo, 15. junija na 1796 metrov visoki Snežnik popeljali dvesto gostov iz Slovenskega planinskega društva Trst in iz reškega planinskega društva Platak. Spotoma je pisana planinska družina – kot poroča Vojko Čeligo – obiskala tudi vsa obeležja NOB v snežniških gozdovih tja do Leskove doline in Mašuna... Snežnik bo tudi letos (kot najvišja točka jugoslovanskega dela evropske peš poti Yu-E6 in kot obvezna točka na raznih poteh kot so: transverzala kurirjev in vezistov, Notranjska planinska pot, akcija 30 vrhov v izvedbo PD Titovo Velenje itd.) živahno shajališče domačih in tujih planincev.

LJUBLJANA. V množici strelskih tekmovanj je izstopalo II. pozivno kontrolno republiško strelsko tekmovanje 37 nastopajočih slovenskih strelcev – kandidatov za republiško reprezentanco, ki naj bi se konec junija »spoprijela« z reprezentanco Hrvaške in nato še z ekipo Zürich. Na tekmovanju se je z odličnimi rezultati izkazal predvsem R. Debevec iz ljubljanske Olimpije (ki je s 1171 krogi izboljšal svoj slovenski rekord v disciplini trojni položaj 3 krat 40 strelcev).

Spominska slavlja

ŽELEZNIKI. Janez Kuhar poroča o obiski delegacije odbora skupnosti borcev Gorenjskega odreda pri Niku Žumru v Železnikih – ob njegovi 80-letnici. Predsednik odbora skupnosti Ljubo Kržišnik je ob tej priložnosti dejal: »S seboj smo prinesli pozdrave vseh borcev in želje, da bi bil še naprej krepak, da bi pogumno korakal skozi življenje ter nadaljeval svoje plodno in ustvarjalno delo.«

Niko Žumer je bil v štabu Gorenjskega odreda načelnik propagandnega oddelka. Ustanovil je odredno glasilo Gorenjski partizan, organiziral prvo tehniko odreda med NOB sploh in veliko prispeval k političnemu delu na terenu. Ob jubileju so mu izročili v dar sliko Iva Šubica, ki z motivom porušene domačije simbolizira razdejano domovino. Niko Žumer je po končani vojni veliko prispeval k obnovi teh razdejanih domov.

SAVLJE-KLEČE. Borčevska organizacija iz tega kraja pri Ljubljani, piše Jože Semolič, se je letos namenila na izlet k spomeniku padlim v boju z nemško-italijansko motorizirano kolono na cesti med Komnom in Brankom. V samem Branku jih je po končanem ogledu sprejel predsednik tamkajšnjega krajevnega odbora zveze borcev, jim razkazal lepo urejeno spominsko sobo, jim razložil, kako je potekel požig tega kraja – in jih, v znak prijateljstva pogostil z dobro vipavsko kapljico.

JAVORNIK NAD ČRNIM VRHOM. Janez Jeram poroča: 8. junija so na planinski koči na Javorniku odkrili spominsko ploščo kurirjem karavle P 4, ki je delovala od marca 1943 do konca vojne. Kurirji so

se morali neprenehoma skrivati in seliti. Ko so bivakirali pod Streliškim vrhom, so jih v zgodnjih jutranjih urah napadli belogardisti iz Hotedršice. V karavli jih je bilo osem do deset. Živih je še osem. Padel je samo eden. Ob odkritju spominske plošče je bilo med zbranimi tudi nekaj domačinov, ki so med vojno skrbeli za kurirje in jim prinašali hrano. Ploščo je odkril Ivan Čuk-Slavko, ki je bil najdalj časa komandir te karavle.

SLOVENJ GRADEC. V Šmartnem pri Slovenj Gradcu so odkrili spomenik 61 padlim, talcem in umrlim v taboriščih. Stanko Hovnik poroča o nastopajočih, o tovariškem srečanju borcev in aktivistov ter o samem spomeniku, ki ga je zasnoval arhitekt Joško Fras, v imenu borcev pa odkril Ferdo Fišer-Majka.

NEDELICA. Spomenik narodnemu heroju Štefanu Kovaču stoji streljaj daleč od gozda pri Gančanih, kjer so madžarski okupatorji 18. oktobra enainštiridesetega postavili zasedo, ki je čakala na udeležence sestanka okrožnega komiteja s Štefanom Kovačem na čelu. Spomenik je na skrbi učencev osnovne šole iz Beltincev. Njegovo fotografijo nam je poslal v objavo Jože Žerdin.



OPLOTNICA. Krajevna skupnost Oplotnica si je za svoj krajevni praznik zbrala 22. maj, dan, ko je Zidanska brigada leta 1944 zasedla Oplotnico. Breda Veber poroča o številnih prireditvah, ki so se vrstile ves teden in dosegle vrhunec na proslavi, ko je zbranim spregovoril oplotniški prvoborec Milan Ivanuša, med gosti pa so pozdravili tudi znanega publicista – zgodovinarja Mirka Fajdiga.

LJUBNO. Franc Ježovnik nam je v svojem dopisu naštel celo malo serijo pohodov ob spomenikih NOB, ki so jih letošnjo pomlad izvedli v Savinjski dolini: 17. aprila na Dobrovlje, 26. aprila ob mejah KS Liboje, dan nato na Bukovico in nato sredi maja k partizanski bolnišnici »Čelje« pod Kamnom nad Ljubnim. Tja, na tisti 1290 metrov visoki kraj, kjer se je v letih 1944–45 zdravilo prek 300 borcev, so se letos povzpeli že osmič zapored. V teh letih so prizadevni skrbniki nekdanje barake obnovili in je tako kraj spomina vedno bolj in bolj urejen. Na pohodu je bilo prek 400 udeležencev. Lubenci so jim pripravili prirčen sprejem. Spregovoril jim je predstavnik ZSMS Mozirje.

DRAVLJE PRI LJUBLJANI. Jože Ču-

Vabila

Temeljna Skupnost borcev 18. SNOUB Bazoviške Nova Gorica vabi borke in borce z območja občine Nova Gorica na zbor skupnosti, ki bo v petek, dne 27. 6. 1986 ob 17. uri v sejni dvorani (pritličje) DPO občine Nova Gorica, Kidričeva 9, v Novi Gorici.

Na Zboru bo podano poročilo o delu skupnosti, dopolnitev Pravilnika, finančno poročilo, program dela in razprava o poročilih. Izvolili bomo novo vodstvo in podelili spominske medalje.

Prosimo vse borke in borce brigade za zanesljivo udeležbo na zboru.

SKUPNOST BORCEV 18. SNOUB BAZOVIŠKE

V soglasju z Mestnim odborom ZZB NOV Ljubljana in sklepu U. O športnega društva invalid Ljubljana, bomo v počastitev spomina izvedli

III. TRADICIONALNI MEMORIAL R. A. DETA PEHAČKA,

ki bo 27. in 28. junija 1986 v Ljubljani na športnih objektih Doma invalidov in borcev NOV, Malenškova 1.

Na tem srečanju bodo sodelovali borci NOV ljubljanskih občin in športniki-invalidi iz drugih krajev Slovenije in bratske republike Hrvaške. Pomerili se bodo v kegljanju – borbene partije, streljanju z zračno puško, balinanju in šahu. Sodelovalo bo več kot 170 športnikov invalidov in borcev NOV.

ŠPORTNO DRUŠTVO INVALIDOV LJUBLJANA

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje, skupnost borcev Kočevskega odreda in odbor medvojnih aktivistov OF Barje-Kolpa vabijo člane in občane na proslavo krajevnega praznika KS Kostel, ki bo v nedeljo, 29. junija 1986, ob 10. uri v Novih selih.

Ob tej priložnosti bodo odkrili tudi spominsko obeležje Jožetu Klariču, rojaku, nekdanjemu rajonskemu sekretarju odbora OF Banja loka, prvoborcu in spomeničarju ter zveznemu poslancu.

Po proslavi bo tovariško srečanje.

Prevoz iz Kočevja na proslavo je zagotovljen: s kočevske avtobusne postaje bo odpeljal poseben avtobus ob 9. uri, vračal pa se bo s proslave ob 14. uri.

OBČINSKI ODBOR
ZZB NOV KOČEVJE

Skupnost borcev II. bataljona II. brigade vojske državne varnosti – narodne obrambe (VDV-NO), družbenopolitične organizacije in krajin krajevnih skupnosti Volče pri Tolmini vabijo borce in občane na slovesno odkritje spominskega obeležja 6. januarja 1945 padlim borcem II. bat. Marjanu Tencetu, Slavko Sovdatu in Martinu Subanu, ki bo ob prazniku krajevnih skupnosti v **nedeljo, 6. junija 1986 ob 13. uri v Volčah**. Slavnostni govornik bo Radko Kovačič, vojni politikomisar bataljona.

Pred tem, ob 10. uri, bo v prostorih bivše osnovne šole **volilni zbor** (skupščina) **skupnosti borcev bataljona**. Borci bataljona prosimo za zanesljivo udeležbo.

ODBOR

Občinska konferenca SZDL, občinski odbor ZZB NOV in občinska konferenca ZRVS občine Radovljica vabi svoje člane, občane in mladino na osrednje srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije in 18. srečanje gorenjskih aktivistov OF, borcev in mladine, ki bo v petek, 4. junija, ob 11. uri na prireditvenem prostoru Gorenjskega sejma v Kranju.

Udeleženci srečanja naj pridejo z rednimi prevoznimi sredstvi.

Obvestili

Obveščamo vse borce brigad NOVJ, ustanovljenih v ZSSR, da se takoj prijavijo in nam dostavijo naslednje podatke. Borci, ki so stopili v eno izmed jugoslovanskih brigad ali enot, ustanovljenih v ZSSR, navedite ime in priimek, dan, leto, mesec rojstva,

enoto, v katero ste stopili v ZSSR, ter točen naslov stalnega prebivališča. Tisti tovariši, ki ste stopili v Rdečo armado ali v ruske partizanske enote, pa navedite tudi dan, mesec in leto vstopa in pa dan, mesec in leto izstopa ali odpusta. Navedite tudi enoto, v kateri ste bili, priložite fotokopije potrdil ali vojaške knjižice. Te podatke potrebujemo za predlog za odlikovanja. Tisti, ki ste bili v RA ali v ruskih partizanih ranjeni, pa navedite, kdaj in kje ste bili ranjeni in kje ste se zdravili. Pošljite nam tudi fotokopije zdraviljenja ali odpusta iz bolnišnice.

Prosim Vas, da nam te podatke pošljete do 15. junija 1986. Kdor do tedaj ne bo poslal zahtevanih podatkov, ne bo predlagan za odlikovanja. Poznejši prijavi ne bomo upoštevali, ker bodo odlikovanja sovjetska.

Nadalje Vas obveščamo, da bo podelitev DOMICILA naši brigadi dne 20. junija 1986 v Celju, v dvorani Golovec. Vsi udeleženci bodo prejeli spominsko medaljo in značko. Začetek delitev značk in medalj bo ob 8. uri. Prijave in podatke pošljite na naslov:

Skupnost borcev brigad NOVJ, (Račnik) ust. v ZSSR, Ljubljana 61113, Vodovodna 65/A. Skupnost borcev brigad NOVJ ustanovljenih v ZSSR

Odboru skupnosti borcev jurišnega bataljona 18. divizije je z velikim trudom in zavzetostjo uspelo izpeljati obveznost in dolžnost, sprejeto na zadnjem našem zboru v toliki meri, da je pisanje monografije v polnem teku. Opraviti bo potrebno še precej nalog, da bo knjiga v prihodnjem letu tudi končno izšla. Pri tem opravilu želimo vaše sodelovanje. Skušali vas bomo osebno obiskati in posneti vaše spomine na magnetofonski trak. To obveznost je prevzel tov. Oleg Krizanovskij.

Odbor se je na svoji seji 28. 5. 1986 odločil, da bo v knjigi – monografiji v dodatni prilogi objavil tudi slike vseh borcev bataljona, tudi padlih in umrlih. Seveda, v kolikor bo le-te pravočasno prejeli. Pričakujemo vaše sodelovanje. Slika naj bo po možnosti iz vojnih dni ali pa vsaj iz prvih let po vojni (se pravi čim starejša). Na zadnjo stran slike napišite svoje ime ter datum rojstva. Obenem

vas prosimo, da nam pošljete tudi morebitne druge zgodovinske dokumente ali slike, ki se nanašajo na naš bataljon. Morda imate osebno izkaznico oziroma propustnico, izdano za pripadnike našega bataljona. Vse slike in zgodovinske predmete ter listine vam bomo v originalu vrnil z obratno pošto.

Upamo, da nam boste v tem primeru pomagali in tako omogočili čim hitrejšo in popolnejšo izdajo naše težko pričakovane monografije, ki naj našim znancem v pisni obliki prikazuje trpljenje in žrtve za svobodo. Slike ter morebitni drugi zgodovinski material pošljite na naslov: Franc Bizjak, 61111 Ljubljana, Tržaška c. 43.

Predsednik:
Dušan Marinšek-Silni

Odbor za delovna razmerja založbe Borec, p. o., Ljubljana objavlja prosta dela in naloge:

1. saldakontista kupcev

Pogoji: srednja izobrazba ekonomske smeri, zaželeno poznavanje dela z računalnikom, lahko je tudi pripravnik. Delo je za nedoločen čas s poskusnim delom 2 meseca

2. saldakontista dobaviteljev

Pogoji: srednja izobrazba ekonomske smeri, dveletne delovne izkušnje. Delo je za nedoločen čas s poskusnim delom 2 meseca

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov: **Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana, v 8 dneh po objavi**. O izbiri bomo kandidate obvestili v 30 dneh po preteku objavnega roka.

rin piše o vsakoletnem praznovanju krajevnih praznikov v treh sosedskih krajevnih skupnostih šišenske občine (KS Bratov Babnik, KS Dravljje, KS Dolomitski odred) – v spomin na množične aretacije aktivistov OF 28. maja 1942. Poleg drugih prireditev in akcij so osrednje slovesnosti imeli pred novo osnovno šolo Miška Kranjca ter v osnovni šoli Milana Mravljeja. Podelili so priznanja zaslužnim krajanom in prisluhnili nastopu otrok iz »domačih« vzgojnovarstvenih zavodov in osnovnih šol.



ŽABČE PRI TOLMINU. Prebivalci vasi Žabče so bili že od nekdaj narodno

Vabila ob 4. juliju – dnevu borca

Ob dnevu borca 4. juliju 1986 bo s sklepom občinskih skupščin Kamnik in Mozirje dobila svečano ime cesta, ki se prek Menine planine vije iz Tuhinjske v Savinjsko dolino.

Cesta iz Bočne do vrha Menine planine se bo imenovala Cesta Zidanškove brigade, cesta od odcepa za vas Čejšnice pa se bo imenovala Cesta Šlandrove brigade. S tem sklepom bo uresničena želja občanov in številnih borcev iz različnih enot, ki so se gibale in bojevale na območju Menine planine, obenem pa bo trajen spomin na ti brigadi.

Proslava ob imenovanju ceste se bo pričela 4. julija 1986 ob 9. uri pri odcepu ceste za vas Čejšnice (črpalka) v Tuhinjski dolini in v vasi Bočna v Savinjski dolini, nato bo odhod oz. prevoz do vrha Menine planine, kjer bo ob 11. uri pri planinskem domu osrednja proslava z govori in kulturnim programom, po proslavi pa tovariško srečanje mladine, krajanov in borcev. Ob tej priložnosti bo tudi podelitev priznanj

borcem Šlandrove brigade, ki v tem letu praznujejo svoj življenjski jubilej.

Vabimo mladino, krajanje, borce Zidanškove in Šlandrove brigade ter borce vseh enot, ki so se gibale in bojevale na tem območju, da se udeležijo proslave, kjer bo poskrbljeno tudi za ugodno počutje.

Odbor Šlandrove in Zidanškove brigade

»Vse borce enot 31. divizije vabimo na 18. Zbor aktivistov in borcev NOV Gorenjske, združen z Zborom rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, ki bo ob dnevu borca 4. julija 1986, ob 11. uri v prostorih Poslovno prireditvenega centra Gorenjski sejem v Kranju.

Občinske skupščine Gorenjske regije so 31. diviziji podelile domicil, zato se v čimvečjem številu udeležimo zbora.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije NOVJ»

zavedni in se niso vdano podrejali fašističnemu režimu. Tako so ravnali tudi med okupacijo. Vaški odbor OF je bil ustanovljen v avgustu dvainštiridesetega. Prvi tovariši so odšli iz Žabč v partizane v decembru dvainštiridesetega oziroma v januarju triinštiridesetega. Fašisti so se maščevali nad njihovimi družinami. Zaprlji ali internirali so kar 47 prebivalcev. Trije izmed njih so umrli v internaciji. Izmed dvajsetih partizanov jih je padlo sedem. Padlim in umrlim v spomin so te dni odkrili spomenik. O odkritju nam pi-

»Vse borce 7. SNOUB Franceta Prešerna vabimo, da se udeležite:

– na dan borca 4. julija 1986 ob 11. uri 18. zbora gorenjskih aktivistov in borcev, združenega z Zborom rezervnih vojaških starešin Jugoslavije v prostorih Poslovno prireditvenega centra Gorenjski sejem v Kranju.

– na dan brigade 12. julija 1986, ob 10. uri svečanosti v vojašnici Staneta Žagarja v Kranju, ob 14. uri pa srečanja borcev prešernovcev in krajanov na Lavtarskem vrhu nad Čepuljami. V spomin na junaški in uspešen boj 1. bataljona brigade 16. 5. 1944 bomo odkrili spominsko ploščo, govoril pa bo narodni heroj Rudolf Hribnik-Svarun, takratni komandant Prešernove brigade.

Dostop je možen z osebnimi avtomobili iz Strazišča po poti na Jošt in iz Bukovice v Selški dolini preko Čepulj na Lavtarski vrh.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna»

Odbor skupnosti borcev Notranjskega odreda obvešča vse borce in borke NO, da bodo družbeno politične organizacije občine Cerknica pri-

še Franc Skok. Na slovesnosti sta govorila predsednik krajevnih borčevske organizacije Andrej Jelinič in v imenu republiškega odbora ZZB član njihovega predsedstva Branko Jerkič. V programu je poleg tolminske godbe, pevcev iz Poljubinja in domačih mladincev s svojimi partizanskimi verzji nastopila tudi Terezina Skočir.

To je za tokrat vse. Mapa z dopisi se seveda ni spraznila. Kar lahko zapišemo je lahko zgolj obljuba, ki napove: se bo nadaljevalo.

redile 4. julija 1986, ob 11. uri, osrednjo občinsko proslavo dneva borca z odkritjem doprsnega kipa narodnemu heroju Slavku Kovaču-Smeliju, v novem delu Loža, kjer je že poimenovano Smelijevo naselje.

Po končani proslavi bo organizirano tovariško srečanje pri gradu Snežnik, ki jo pripravlja lovška družina Lož – Stari trg.

Borci in borke NO, vabimo vas na proslavo, na kateri bomo počastili spomin narodnemu heroju Slavku Kovaču-Smeliju, nekdanjemu komandantu 3. bataljona Miloša Zidanška Notranjskega odreda prve sestave.

Na proslavo pridite s pripetimi spominskimi medaljami NO.

ODBOR SKUPNOSTI BORCEV NOTRANJSKEGA ODREDA

»Občinske družbenopolitične organizacije in Skupščina občine Črnomelj vabijo vse borce NOV, mladino, delovne ljudi in občane na osrednjo občinsko proslavo dneva borca, ki bo v petek, 4. julija 1986, ob 10. uri pri spomeniku na Gornjih Lazah. Po proslavi bo tovariško srečanje.«

Občinski odbor ZZB NOV Črnomelj

O izdelavi imenskega kazala na računalnik

Nadaljujemo z objavljanjem snovi s predavanja o uporabi mikroročunalnikov pri pisanju knjig, zlasti znanstvenih, ki ga je 22. maja letos priredilo Društvo piscev zgodovine NOB in revolucije. Predaval je, pa tudi pripravil ta odlomek, Franci Strle, ki si je pri delu z mikroročunalnikom pridobil gotovo največ izkušenj.

Uredništvo

Imensko kazalo spada v tako imenovani znanstveni aparat in je obvezno pri vseh knjigah iz knjižnice NOV in POS ter knjižnice OF. Toda le tisti, ki je kdaj delal imensko kazalo za svojo ali tujo knjigo, si lahko predstavlja, kakšno mučno in izčrpavajočo opravilo ga čaka. Moram opozoriti tudi na to, da je imensko kazalo mogoče narediti šele potem, ko je knjiga že razložena na strani, se pravi, ko so znane številke strani. Ta okoliščina pritiska na izdelovalca, ki je nenehoma v časovni stiski, saj se knjiga ne more dotiskati, dokler imensko kazalo ni narejeno do konca, postavljeno in skorigirano. Zaradi tega se zastavlja dve pomembni in utemeljeni vprašanji: 1. Kako pisca zgodovinskega dela razbremeniti mučnega in izčrpavajočega opravila in 2. Kako skrajšati čas za izdelavo imenskega kazala in s tem pospešiti izid knjige.

Ti vprašanji je mogoče zadovoljivo rešiti le z uporabo sodobne računalniške tehnike. Ta možnost je postala stvarna že ob koncu leta 1980, ko so prišli na tržišče prvi Iskrini mikroročunalniki, ki premorejo tudi šumnike, se pravi vse glavne znake za gajico. Podobne (najbrž pa še popolnejše aparature) imajo v razvitem svetu tako rekoč vsi pisatelji in novinarji. Kajpak so tam te naprave zelo poceni. Pri nas so domači mikroročunalniki še zmeraj tako dragi, čeprav so se zadnja leta že močno posodobili in pocenili, da si jih posameznik brez družbene pomoči le težko nabavi. Pa vendar, prvi mikroročunalniški sistemi so končno že v uporabi tudi med slovenskimi pisatelji.

Ne bom se spuščal v to, kako novinarjem in pisateljem omogočiti nabavo mikroročunalnikov ali vsaj enega, ki naj bi služil za izdelavo imenskih kazal več pisateljem skupaj. O tem sem že pisal in še več govoril, toda naletel sem le na zmgovanje z rameni. Morda se bo dalo v tej zadevi kaj več narediti v okviru našega društva. Ponačljam pa, da bi se taka naložba bogato obrestovala. Poglejmo, zakaj.

1. Pisici zgodovinskih del iz NOB bi bili razbremenjeni.

najbolj mučnega in utrujajočega opravila, kar bi prav gotovo povečalo smotno uporabo njihovega znanja, razuma in drugih sposobnosti. Vse to bi bila velianska spodbuda za pisanje zgodovinskih del iz NOB.

2. Skrajšal bi se čas od oddaje rokopisa v tisk pa do izida knjige, kar bi knjigo tudi pocenilo, predvsem pa bi založbam omogočilo, da se jim hitreje vrne vloženi denar.

4. Povečala bi se kakovost imenskih kazal. Računalnik se zmoti namreč samo tedaj, kadar se zmoti človek, ki je vanj vnesel podatke ali ukaže, sicer dela brez napake.

Knjiga o Tomšičevi brigadi

Najbrž sem prvi in edini, ki se je lotil računalniške izdelave imenskega kazala in tudi pisanja knjig s pomočjo mikroročunalnika. Na to misel me je pripeljal sin, dipl. inž. Vojko Strle, ki računalništvo dobro obvlada. On mi je izdelal tudi ustrezne programe za izdelavo imenskega kazala na računalnik in on mi je tudi vpisoval gesla. Najprej sva poskusila leta 1980 z imenskimi kazalom h knjigi TOMŠIČEVA BRIGADA – UVODNI DEL, ki obsega 543 bralnih strani, vendar pa je treba ob tem povedati, da je silno nabita s podatki. Ta knjiga na 543 straneh vsebuje kar 4476 gesel ali po 8,24 gesla na eno stran; če se geslo oziroma ime na eni strani pojavi večkrat, za imensko kazalo ni pomembno) je bilo kar 12.088, to pa pomeni, da je bilo vsako geslo v povprečju vpisano 2,70-krat. To je ogromno podatkov in le težko si je predstavljati, koliko časa bi bilo potrebno za izdelavo tega imenskega kazala, če bi moral to gromozansko delo opraviti ročno, se pravi s klasičnimi pripomočki kot so kartoteke, vpisni listki in podobno. Toda poraba časa za izdelavo tega imenskega kazala s pomočjo mikroročunalnika je znana in že sama po sebi dovolj zgovorna.

Za nanašanje 12.088 gesel, oziroma za obdelavo 543 strani knjižnega besedila sva delala šest popoldnevov po štiri ure in pol do šest ur ali

skupno 33 ur, to pa pomeni, da sva na uro obdelala 16,45 strani oziroma vpisala 366,30 gesla. Tu ni vstet čas, ki ga je treba porabiti za korekture vpisov. Pripominjam, da je treba korekture obvezno opraviti, kajti le tako bo računalnik izdelal imensko kazalo brez napake. Povedati moram tudi to, da sva delala na računalniku z majhnimi spominskimi zmogljivostmi; kljub temu je mikroročunalnik svoje delo opravil že po štirinajstih urah, in to: razvrstil je gesla po strogi abecedi in vakemu geslu dopisal številke strani, na katerih se ta pojavljajo. Kakšno ogromno delo mi je bilo prihranjeno, si lahko mislite, če zapišem, da sem potem samo za prepisovanje tega kazala porabil celih enajst dni od zore do poznega večera ali skupaj 154 ur, saj je to imensko kazalo obsegalo kar 149 tipkanih strani, v knjigi pa 63 strani drobnejšega tiska. Pojasniti moram, da je bilo prepisovanje potrebno le zaradi tega, ker sva uporabljala mikroročunalnik, ki ni imel šumnikov, sicer bi bilo prepisovanje nepotrebno, kar je potrdila izdelava imenskega kazala za njigo TOMŠIČEVA BRIGADA – 1942-1943.

Pripovedni del te knjige obsega 834 strani, vsebuje pa 4882 gesel, ki so vpisana kar 19.923-krat ali vsako geslo 4,08-krat. Tudi v tem primeru gre za veliko množico podatkov, ki sva jih morala obdelati z računalnikom majhne spominske zmogljivosti, kar naju je zelo oviralo. Tokrat gesel nisva vpisovala, ampak jih je sin izbral iz zapisa na disketah s pomočjo napol samodejega programa. Za to delo je porabil osem dni po sedem ur ali morda tudi kaj manj, to pa pomeni, da je gesla izbral 56 ur. Obdelava gesel je trajala nekako 24 ur, vendar samo zaradi tega, ker je bilo gesel preveč za eno disketo, pa je bilo potrebnih več vmesnih operacij. Če bi delala z mikroročunalnikom večje spominske zmogljivosti, bi bil mikroprocesor imensko kazalo uredil sam, in sicer v eni sami noči ali še prej.

Prednosti računalniške izdelave imenskih kazal so torej očitne in velike, zato je

možnosti, ki jih daje računalniška tehnika, ne bi smeli zavreči. Ker verjamem, da bo moja pobuda naletela na ugoden sprejem pri vseh pisih zgodovinskih del iz NOB, bom v nadaljevanju tega prispevka napisal še nekaj praktičnih napotkov za vpisovanje gesel v mikroročunalnik in opozoril, na kaj je treba pri tem še posebno paziti.

1. Vpisovanje v mikroročunalnik se lahko prične takoj, ko je besedilo odobreno za tisk, oziroma, ko gre besedilo v tisk. Računalniški program mora biti prirejen tako, da računalnik avtomatično odmerja število tiskovnih znakov, ki pridejo v knjigi na

številka strani, potem pa vsa gesla na tisti strani.

2. Ko so vsa gesla vpisana ali izbrana, naj avtor opravi korekture izpisanih gesel po dvakrat, operater pa vse napake elektronsko popravi. Priporočljivo je, da korekture poleg avtorja opravi več oseb. V takem stanju naj vpiši počakajo, dokler knjiga ne bo razložena na strani. Morebitna predčasna (provizorična) izdelava imenskega kazala nam služi le za ugotavljanje napak v imenih med besedilom. Ko je knjiga v tiskarni razložena, tedaj avtor in operater opravita še korekture strani, če se je razlomil kaj spremenil. Dopiše-ta vsa tista gesla, ki so izpadla zaradi drugačnega razloma ali pa so v besedilo prišla že po začetku stavljaja. Dodatno vnešena gesla je nato treba znova dvakrat skorigi-

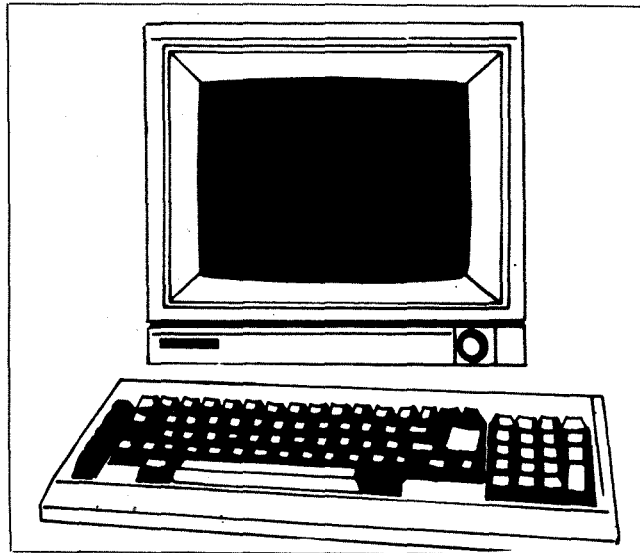
5. Še posebej je treba paziti, kako se vpisujejo vojaške enote oziroma gesla s številkami. Mikroročunalnik ima namreč to lastnost, da razvršča skupaj enote z enakimi številkami, treba pa jih je razvrstiti v sklop posameznih sestav, to pa pomeni, najprej bataljone enega odreda ali brigade od 1. do 4. in tako naprej. Pri tem je važno, da programer to dobro razume in da sestavi tak program, ki bo enote razvrstil v svoje organske sestave oz. sklope (čete istega bataljona skupaj in po zaporednih številkah, bataljona iste brigade ali odreda spet skupaj in po posameznih številkah itd.) Pri majhnem številu enot vprašanje ni posebno pereče, huje pa je, če je teh enot veliko število, kar se pri brigadnih in odrednih monografijah redno dogaja. Računalnik bi moral ločevati tudi naše enote od nemških, italijanskih in izdajalskih ter vsako od teh enot razvrstiti po njihovem istovrstnem izvoru.

To je tako rekoč vse, kar je treba vedeti pri izdelavi imenskega kazala s pomočjo mikroročunalnika.

Dvom je odvečen

Na koncu ne bo odveč, če povem, da se med zgodovinarji širijo skeptične govornice o mikroročunalnikih, češ da so še nezanesljivi. Te govornice izvirajo iz neznanja, opte pa so na težave, ki jih povzroča uvedba vsakega novega sistema, vendar ne zaradi tega, ker bi bile aparature pomanjkljive, ampak zato, ker jim še ne znamo ustrezno streči oziroma jih pravilno usmerjati in vzdrževati. Toda človeški razum mora znati obvladati še tako popoln stroj; samo tako bodo velike iznajdbe koristile človeštvu. Žal so mnogi ljudje nagnjeni k temu, da obupajo že ob prvem neuspehu. Na splošno velja, da subjektivna misel še vedno zaostaja za možnostmi, ki nam jih ponuja sodobna tehnična znanost. Ta prispevek ima med drugim tudi ta namen, da preseže razne pomisleke in oklevanje pri uvajanju računalništva v zgodovinsko znanost. Pri tem mislim še zlasti na arhive, ki bi jih bilo treba združiti in računalniško obdelati – to pa je še pomembnejša in nič manj hvaležna naloga za tiste, ki lahko kaj store za uspešnost zgodovinskega NOB in revolucije.

(Prihodnjič: Kaj izbrati in kako delati) Franci Strle



eno stran, torej da naredi razlom in da te strani tudi avtomatično oštevilči. To kajpak velja le za besedila, ki so bila v celoti izdelana s pomočjo mikroročunalnika. V tem primeru gesel seveda tudi ni treba narekovati, ker jih računalnik izbere polavtomatično na podlagi velikih začetnic ali drugih tipičnih značilnosti (polavtomatično zato, ker jih je treba obenem spraviti v prvi sklon ednine). Ta postopek pri izpisovanju ima tudi to prednost, da nas računalnik opozori na morebitne napake v imenih in pokaže, kje so take napake.

Če besedilo ni bilo napisano na diskete, je treba gesla narekovati tako, kot se bodo vrstila v knjigi; to pomeni, da je treba gesla iz opomb pod črto ali besedil k fotografijam narekovati skupaj z gesli iz osnovnega besedila in to tako, da se najprej vpiše

rati, drugo delo opravi mikroročunalnik sam. Po tej poti se bo silno skrajšal čas od preloma knjige do njene dotiskanja, obenem pa se bo povečala tudi kakovost imenskega kazala, saj bodo korekture opravljene brez časovne stiske in preutrujenosti.

3. Če besedilo knjige ni bilo natipkano na diskete, se avtor na vpisovanje pripravi tako, da z rdečim svinčnikom podčrta vsako geslo po enkrat (pogosto se isto geslo na eni strani pojavi večkrat) na vsaki strani.

4. Gesla je treba vpisovati ali izbirati iz besedila na disketah v celoti. Pri zelo dolgih geslih (ki jih sestavlja več besed) je treba v celoti izpisati vsaj prvi dve besedi. Samo v tem primeru jih bo računalnik razvrstil pravilno po strogi abecedi, drugače jih lahko razmeče povsem drugam.

Taborniški izlet

V soboto, 7. junija 1986 smo imeli taborniški izlet. Z nami so šli borci XIV. divizije Tomšičeve in Šerčerjeve brigade.

Od šole smo se odpeljali proti kraju, kjer je bil ranjen Milenko Knežević, komandant 13. brigade XIV. divizije. Ogledali smo si hišo, v kateri so ga zdravili. Hiša je spremenjena v manjši muzej. Velenjska občina jo je leta 1982 obnovila in ji dala nekdanji videz. Pot smo nadaljevali v dolino med Paškim Kozjakom in Pohorjem, kjer sta se dve brigadi prebili na Pohorje. Ostalih 600 borcev, mul in ranjencev pa so Nemci pobili.

19. februarja 1944. so se borci XIV. divizije, kolikor

jih je še bilo, prebili s Paškega Kozjaka na Graško goro. Od te spominske plošče smo odšli k bližnji hiši, kjer stanuje Vinko Hudovernik. Tedanji štirinajstletni deček, zdaj že 56 let star človek, je na lastne oči videl partizane – XIV. divizijo, kako so se mimo njihove hiše pomikali po hribu navzgor. Sam je povedal, da se tega spominja tako, kot da bi se zgodilo včeraj. Pripoveduje zamišljeno: »Star sem bil 14 let, tako približno kot zdaj vi. Iz desne strani doline,« je pokazal, »sta prišla dva partizana. Vprašala sta nas, če je varno, da gredo tu mimo in če so kje v bližini Nemci. In kmalu za tem so se mimo hiše začele pomikati kolone. Bili so bosji, sestrđani, sko-

raj nagi. Mi smo jim dali kruha in vse, kar smo imeli. Toda partizani kruha niso sami jedli, dali so ga rajši ranjenecem.« Od tega zanimivega pripovedovanja smo se odpeljali na Graško goro. Tam nas je že čakalo kosilo. Jedli smo juho z mesom. Borci in nekateri vodniki so šli v bližnji gozd, kjer so borci pokazali mesto najtežjih bojov. Na travniku z lepim okoljem je postavljen spomenik. Prikaže dva borca, ki nosita ranjenca. Pred spomenikom smo se taborniki postavili v dve vrsti. Spredaj medvedki in čebelice, za njimi pa starejši taborniki. Taborniki prve vrste so izrekli obljubo medvedkov in čebelic, druga vrsta pa prisegel tabornikov. Najbolj pridni so dobili taborniške zvezde in preizkušnje MC.

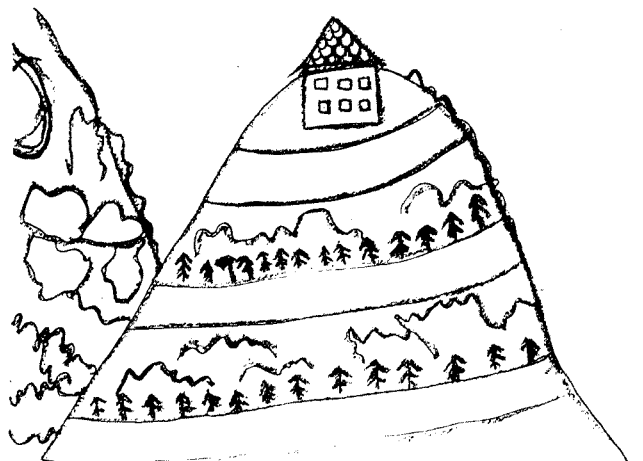
Borec XIV. divizije nam je povedal, da v to okolico leta

1944 Nemci niso več upali, saj so bili partizani razkropljeni po vseh gozdovih. Če so domačini videli 10 partizanov, so Nemci rekli, da jih je 100... Ogledali smo si muzej XIV. divizije. V njem so razstavljene slike in puške.

Nazaj grede smo se ustavili na Frankolovem. Tja so iz Celjskega piskra pripeljali 100 zapornikov in so jih obesili na jablane, ki so ob cesti. Nekateri so se posušile, zato so jih na novo posadili, da bi se spomin ohranil. V bližini je spomenik, kjer je napisano nekaj imen talcev. Med njimi je tudi Lovro Polančič, po katerem se imenuje naša šola.

Preživeli smo lep dan, v katerem smo dosti spoznali o partizanih.

VERA STEFANCIOŠA
TABORNIŠKI ODRED
XIV. DIVIZIJE MARIBOR



»Naše gore«, KATJA ŽEPIČ, 4. b. OŠ Matije Valjavca, Preddvor

Izlet v Ljubljano

V sredo smo odšli za izlet v Ljubljano. Zbrali smo se pred združnim domom in ko je prispel avtobus, smo se spravili vanj in se odpeljali najprej v Podkraj. Tam so prisledli še podkrajski učenci in nato smo se prek Hrušice opeljali na Kalce ter zavili proti Ljubljani.

V Viteški dvorani ljubljanskih Križank smo si najprej ogledali film Poletje v školjki. Po končanem filmu sta se nam predstavila Kaja, ki je v filmu igrala Mileno in David, ki je igral Tomaža. Nato smo

se odpeljali v živalski vrt. Ogledali smo si živali, potem nam je tovarišica razdelila karte in odpeljali smo se v grad Bistra. Ta smo si ogledali stara orodja in nagačene živali. Starih avtomobilov ni smo videli, ker dvorana ni bila odprta. Potem smo se najedli in odpeljali domov.

Meni je bil najbolj všeč film, ki sem si ga gledala z velikim veseljem.

IRIS BAJEC
O. Š. Jože Lemut-Saša, Col

Srečanje pionirjev treh šol

Srečali smo se pionirji z Unca, Laz in Planine. To so tri sosednje vasi. Vsaka je v drugi občini in v vsaki je podružnična šola s štirimi razredi.

Vsako leto se srečamo. Letos je bilo že sedmo srečanje. Vsakič se dobimo na drugem partizanskem kraju. Tokrat smo se zbrali pri spomeniku padlim borcem v Lazah. Pozdravili smo se z našim dolgoletnim prijateljem Jožetom Simšičem, ki ta srečanja organizira. Letos je s seboj pripeljal še enega nekdanjega partizana: Lada Lapajneto.

Korajžno smo jo mahnili na Ravnik nad Lazami, kjer ima Gozdno gospodarstvo Logatec svojo kočjo. Ustavili smo se ob železniški progi, kjer je med vojno vodila ku-

rirska pot. Tovariša partizana sta nam živo opisovala nevarnosti, ki so prežale na kurirje ob prehodu čez železniško progo. Krenili smo še k nekdanji žagi, kjer nam je tovariš Jelen povedal, da so

partizani 21. maja 1942. leta izvedli prav tam sabotažno akcijo. Pokvarili so žago, da ne bi več mogli žagati lesa za Italijane.

Naprej nas je pot vodila proti gozdraski koči. Tam



Učenci 1. G OŠ Veljko Vlahović Maribor pa so povedali:

Kaj je sreča

Sreča je življenje, ki ga uživamo otroci v svobodi.
KATJA DOBAJA

Sreča je živeti v svobodi.
TATJANA KOREN

Sreča je, če si zdrav.
ZVEZDANA FRAS

Sreča je zdravje in veselje.
ANDREJ ŠPERNJAK

Sreča je, da živim v družini, imam starše in bratca.
PETER HÖDL

Sreča je, če ogledalo ob padcu na tla ni razbito.
MANUELA ROŠER

Sreča je, če dobim lepo oceno, če zmagam pri kakšni igri.
MARKO LETNIK

Sreča je zdravje!
MAJA HORVAT

Sreča je veselje, zdravje in loto.
UROŠ LEVA

Sreča je, da ni več vojne. Sreča je, da imam ateka in mamico. Sreča je, da imam tako blizu šolo.
MIRAN RADIČ

Sreča je polna. Srečo občutiš.
JASNA POLŠAK

Sreča je, da se lahko igram.
KARMEN ŽUMER

Sreča je, ko ati pride z ladje domov.
IGOR ZORJAN

Sreča je imeti prijazno mamo. V sreči je lepo živeti!
BORUT DREVENŠEK

Postal sem član najmlajše jugoslovanske eskadrilje

Krila armije in Dečje novine sta razpisla natečaj na temo Najlepše pismo pilotu. Ker smo ga opazili tudi v Pionirskem listu, smo pri krožku takoj sklenili, da bomo začeli pisati pisma pilotom. Nekaterim je uspelo prvič, meni pa šele tretjič. Napisal sem pismo namišljenemu bratu – pilotu.

Osvojil sem nagrado in moja mentorica tudi. Oba sva odpotovala v Zemun, kjer smo se srečali vsi nagrajenci. Bilo nas je 15. Tu sem šele zvedel, da sem postal član najmlajše eskadrilje, in ne samo to. Ker piloti letijo v parih, so izbrali izmed vseh nagrajencev štiri, ki sestavljajo »najbolje odeljenje«. Med njimi sem tudi jaz. Vsi štirje smo prejeli maketo aviona orla. Je zelo dragocena. Poleg tega sem dobil tudi zimsko bundo, majico, knji-

go, značke, ploščo...

Največje doživetje pa je bil polet z avionom iz Zemuna v Mostar. Bili smo gostje gojencev vojne gimnazije Maršala Tita. Vozili smo se tudi s helikopterjem in si ogledali Mostar. Nazaj smo poleteli z letalom na letalski miting, kjer smo bili tudi predstavljeni kot najmlajši piloti.

Na koncu pa sem doživel še veliko čast. Pomislite, bil sem med štirimi, ki so položili venec na Titov grob v Hišji cvetja! Tega tridnevnega bivanja in popotovanja po naši lepi domovini ne bom zlepa pozabil.

Spoznal sem veliko pilotov, jih opazoval pri delu in marsikaj mi je všeč, pilot pa vseeno ne bom nikoli postal. Raje bom ostal na zemlji.

JANEZ GLOGOVŠEK, 6.a
novinarski krožek,
OŠ Artiće

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Vaš delež

Zdaj pa je konec »tlake« za vse vas, kajne? Šolska vrata so vam že v majski vročini postajala vse bolj zoprna, tovarišice so se vam zdele sitne in sploh niso razumele vaših zabav med klopmi. Izlete ste opravili, ocene so, kakršne so. Eni pojdejo na morje, drugi pa kam drugam. Tretji si bodo v teh težkih časih naredili počitnice kar lepo doma. Kjerkoli že boste, karkoli boste počeli, pa ne pozabite na naravo!

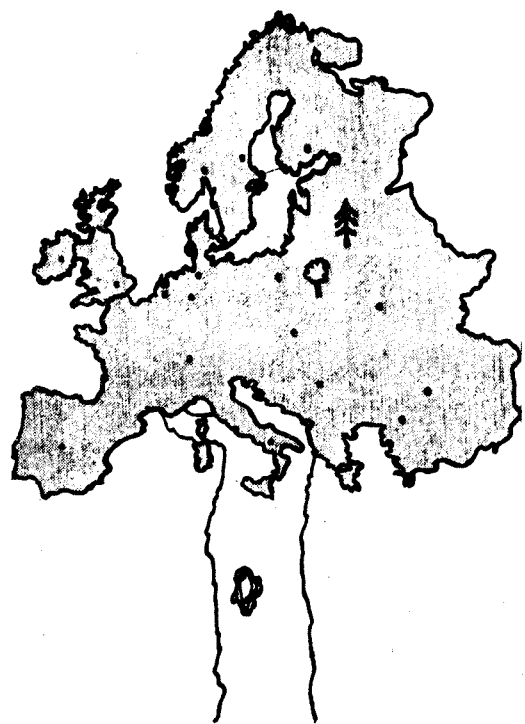
Utegnete reči, kaj pa s tem misli? Na naravo ja nikoli ne pozabljamo, saj se v naravi igramo, imamo piknike, hodimo na izlete...

Res, vse to delate. Toda obenem se vsakič, ko bi vas nevidni škrtat rad nagovoril, da odvrzite nesnago v grmovje, spomnite da bi s tem onesnaževali okolje! Mečite v smetnjake sladoleadne palčke in ovitke, ogrizke, papir, plastične vrečke... Kadar pa se veseli odpravljate z družino domov, lahko za na svidenje uprizorite /na primer na travniku ob reki/ še majhno čistilno akcijo. Navsezadnje boste storili veliko dobrega tudi, če boste na takšno prijateljstvo z naravo opozorili svojega očka in mamo, kajti, roko na srce, tudi ona dva včasih kaj odvržeta tam, kjer ne bi bilo treba...

In še tole sodi k današnji temi: ravno danes, ko pripravljam tale pogovor z vami /19. junija/ se je v švedskem mestecu Mora začela evropska mladinska akcija Rešimo gozdove. Mladi z vse Evrope bodo potovali skozi gozdove Švedske, Danske, Zahodne Nemčije, Nizozemske, Belgije, Anglije, Francije, Avstrije, Italije in Jugoslavije in se 24. julija sestali na končni postaji, v slovenskem Majboru, na mednarodnem mitingu, kjer bodo prispevali svoj glas proti onesnaževanju okolja nasploh in še zlasti za reševanje evropskih gozdov. Če boste imeli čas, pridite v Maribor!

Pozdrav Bojana

THE FORESTS OF EUROPE ARE DYING. THE LAST WILD FORESTS ARE BEING EXPLOITED. IN THE THIRD WORLD TROPICAL AND OTHER FORESTS DISAPPEAR WITH EVER INCREASING SPEED



We still have hope to change the situation for the better...

In 16 european countries young people are now working on the biggest international youth cooperation action for the environment in all history: they are planning the

European Youth Forest Action '86

Read all about it in these pages, and join the action...

Official facts show that the situation for the forests of the world is very serious.

Without living forests there would probably be no future.

This is a threat that worries and scares lots of young people.

More and more youth are becoming aware of the problems and are willing to fight for the forest and for the future!

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM



Tone Gašper

Aprila smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od podpolkovnika vojnega letalstva in nosilca partizanske spomenice 1941 Toneta Gašperja. Rodil se je pred 62-imi leti na Turjaku. Kot aktivist je maja 1942 vstopil v Turjaško četo, katera je bila kmalu priključena 1. proletarskemu bataljonu Tomšičeve brigade. Kasneje je bil premeščen v Serčerjevo in Levstikovsko brigado, v kateri je bil komandir čete. To nalogo je opravljal vse do jeseni 1944, ko je odšel na šolanje v Sovjetsko zvezo. Po končani letalski šoli se je vrnil domov in služboval po vsej naši domovini. Po upokojitvi je opravljal pomembne dolžnosti v Alpskem letalskem centru Lesce in Republiškem štabu za teritorialno obrambo Slovenije. Za zasluge med vojno in po njej je prejel vrsto visokih državnih in vojaških odlikovanj.



Radoslav Košir

Na piranskem pokopališču smo se aprila borci Sečoveljske doline poslovili od svojega najmlajšega člana Radoslava Koširja. Rodil se je pred 57 leti v Kotredu pri Zagorju. Komaj 16-letni se je vključil v vrste NOV in sicer v 12. SNOUB, kjer je bil brigadni kurir. Po vojni se je preselil v Sečovelje, kjer se je zaposlil kot električar v rudniški delavnici. Za delo med NOB in po njej je prejel številna priznanja in odlikovanja.



Janez Cimprič

Lani je v murskoboški bolnišnici umrl Janez Cimprič, upokojeni oficir JLA, borec NOB, nosilec več odlikovanj in priznanj, vojaški invalid in družbenopolitični delavec. Rodil se je v vasi Kamno pri Kobaridu 1926. leta. Vpoklican je bil v italijansko vojsko. Ker je bil njegov oče eden izmed prvih aktivistov OF na Primorskem, se je tudi sam odločil, da se pridruži partizanom. Oče ga je napotil v Severno-primorski odred. Njegova bojna pot ga je vodila na Dolenjsko, kjer je bil z mnogimi drugimi svojimi rojaki dodeljen udarni brigadi Ljube Serčerja. Mnogo hudega je preстал med nemško ofenzivo. Sodeloval je pri likvidaciji domobranskih postojank v Grahovem in Velikih Laščah, nato pa je kot vodja minerske skupine miniral zidovje domobransko-nemške postojanke v Kočevju. Udeležil se je pohoda Štirinajste na Stajersko... Dvakrat je bil hudo ranjen, enkrat pa bi skoraj zmrznil. Po vojni je kot aktivni častnik JLA služboval v raznih garnizijah, nazadnje v Murski Soboti, kjer si je ustvaril družino.

Jože Obreza

KO ZB NOV Jožica Flander v Mariboru sporoča, da smo se na pobeškem pokopališču aprila poslovili od borca Jožeta Obreze, rojenega 1919. leta v Richfordu v ZDA. Leta 1920 se je družina vrnila v domovino in se naselila v Dolenji vasi pri Cerknici. Kmalu po okupaciji se je skupaj z brati vključil v delo OF. Od septembra 1942 pa do osvoboditve je bil aktivni borec in kurir Gradnikove brigade. Odlikovan je bil z redom za hrabrost in redom zaslug za narod 3. stopnje.



Marija Šavli

Na kobariškem pokopališču smo se februarja poslovili od Marije Šavli iz Idrskega. Rodila se je pred 79 leti in bila prava partizanska mati. Skromno in pogumno, kakor je žive-la, je tudi umrla.



Olga Kuček

Tovarišica Olga je izhajala iz skromne in zavedne slovenske družine iz Šempetra na Krasu. Rodila se je pred 74 leti in kmalu prišla s svojimi v Jugoslavijo. Odločila se je za pedagoški poklic in 1933. leta diplomirala na učiteljski šoli v Mariboru. Ze mlada, je usmerila svoja prizadevanja za lepše in svobodnejše življenje ljudi. Zato je bila na začetku vojne 1941. leta, kot mnogi naprednjaki, aretirana in zaprta v Mariboru in nato na Borlu, od tam pa je bila z družino izgnana v Srbijo v Veliki Šilgovac. Kot mnogi Slovenci v izgnanstvu je tudi ona vedela, kje je njeno mesto, zato se je kmalu vključila v NOB in po svojih močeh prispevala svoj delež k osvoboditvi in ustvarjanju nove Jugoslavije. Ponosna je bila na prejeta družbena priznanja in zahvale, med drugimi na red zaslug za narod in na medaljo za hrabrost, priznanja za pedagoško delo. Veliko časa je posvetila dijakom in internatu na Ravnah, pozneje pa je nadaljevala svoje pedagoško delo na osnovni šoli Ravne.



Dušan Vljajević

Aprila smo se na beograjskem pokopališču Novo groblje poslovili od Dušana Vljajevića, rojenega 1919. leta v vasi Bižiči, občina Bosanska Dubica. Leta 1941 je stopil v partizane v krajske enote. Po končani oficirski šoli pri vrhovnem štabu je bil jeseni 1943. leta s činom podporočnika poslan v Slovenijo. Dodeljen je bil 9. korpusu. Tako je prišel v 19. brigado Srečka Kosovela kot Titov oficir. Bil je komandant 2. bataljona. V brigadi je ostal vse do julija 1944. S svojim bataljonom se je bojeval po vsej Primorski in se udeležil pohoda 30. divizije v slovensko Benečijo. Poleti 1944. je odšel kot prostovoljec na Koroško, kjer je bil namestnik komandanta odreda, kjer je bil ranjen. Po vojni je opravljal odgovorne dolžnosti v JLA, upokojen je bil s činom polkovnika. Tovariš Dušan je nosilec partizanske spomenice 1941 in treh ordenov za hrabrost ter več drugih odlikovanj. Bil je udeleženec -delegat na 7. kongresu KPJ v Ljubljani.



Franc Kofol

Na Pečinah smo se januarja poslovili od člana ZB NOV Franca Kofola. Rodil se je 1912. leta. Bil je borec Tolminskega odreda, Prešernove in Vojkove brigade, v glavnem štabu Slovenije in v Istrskem odredu. Odlikovan je bil z ordenom zaslug za narod 3. stopnje.



Franjo Ozbolt-Frenk

Februarja smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Franja Ozbolta-Frenka, rojenega 1909. leta v Čabru. Že 1941. leta se je vključil v OF. Bil je aktivist in je bil 1942. sprejet v KPH. Leta 1943 je opravljal dolžnost sekretarja OO KPH v Čabru in bil član okrajnega partijskega komiteta. Konec istega leta je moral na partijsko dolžnost v odred 13. divizije, leta 1944 pa je prevzel dolžnost komisarja bataljona. Po vojni je opravljal odgovorne dolžnosti v enotah KNOJ in JLA. Leta 1963 je bil upokojen s činom podpolkovnika JLA. Prejel je številna državna odlikovanja in priznanja.



Martina Zalezina

Februarja smo se na Dolu pri Hrastniku poslovili od Martine Zalezine, interniranke koncentracijskega taborišča Auschwitz. Njeni bratje so se že 1941. leta vključili v delo OF, pri čemer jim je pomagala tudi sama. Brata so ji ustrelili kot talca, sama pa je bila s starši in sestro aretirana v Auschwitz. Kljub slabemu zdravju je bila aktivna v sekciji internirancev.



Marija Logar

Na litjskem pokopališču smo se aprila poslovili od Marije Logar, rojene 1898. leta v Litiji. Med obema vojnima je aktivno delovala v društvu Svoboda. Leta 1944 je bila izseljena v taborišče Burghausen. V svojem upornem duhu je znala vzgojiti svojega sina partizanskega komandanta Slovana.



Marjan Vrankar

Mnogo prezgodaj, v 59. letu je umrl Marjan Vrankar. Rodil se je v Radečah. Od 1944. leta je bil borec NOV. Od njega smo se poslovili v Radečah.



Janez Modic

Februarja je umrl Janez Modic, član ZB NOV Grahovo. Rodil se je 1901. leta na Lip-senju. K njemu so se zatekali prvi aktivisti, ki jim je nudil vso podporo in prehrano. Tudi po vojni je bil aktiven kmetovalec in je veliko pripomogel pri graditvi porušene domovine.

Krajevna organizacija ZB NOV Kog sporoča, da so umrli njeni člani:

Franc Lebar, rojen 1917. leta, **Jožef Nemec**, rojen 1920. leta in **Franc Ploh**, rojen 1902. leta.

U6 Krajevna organizacija ZB NOV Komen sporoča, da so od marca 1984 do marca 1986 umrli njeni člani:

Viktor Besednjak, rojen 1893. leta v Šibeljih. Januarja 1943. leta je začel sodelovati z OF, bil je vaški stražar. Septembra je bil zajet in odpeljan v Nemčijo. **Jožef Besednjak**, rojen 1904. leta iz Šibeljev; februarja je bil nasilno mobiliziran v italijansko vojsko, kjer so ga zajeli angloameriški vojaki in ga odpeljali na Korziko, nato v Francijo; domov se je vrnil po osvoboditvi. V Italiji je sodeloval v naprednem gibanju za NOB.

Ivan Furlan, rojen leta 1900 v Šibeljih; bil je borec za severno mejo, februarja 1943. leta pa se je vključil v NOB; junija istega leta ga je italijanska policija aretirala in odpeljala v zapor v Sežano, nato v Coroneo v Trstu in naprej v Savono. Nemci so ga zajeli in odpeljali v Mauthausen, od koder se je vrnil po vojni domov.

Anica Jazbec, rojena 1915. leta iz Škrbine. Od leta 1943 je aktivno sodelovala in pomagala NOB. **Anica Kavčič**, rojena 1912. leta iz Rugji. Bila je aktivna sodelavka NOB od 1943. leta. **Stanko Caharija**, rojen 1914. leta iz Rubij. Že aprila 1941 je bil mobiliziran v italijansko vojsko, kjer je zbolel za malarijo. **Dominij Tavčar**, rojen 1903. leta iz

Zagajca. Bil je borec 1. kraške čete, Kosovelove brigade, Artilerijskega bataljona 31. divizije 9. korpusa. Za zasluge je bil petkrat odlikovan. **Jožef Lozej**, rojen 1924. leta iz Ivanji Grada. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko, nato je bil do osvoboditve v vojnem ujetništvu v zavezniški vojski na Sardiniji in v Franciji. **Emil Kovačič**, rojen 1906. leta iz Tomačevce. Za NOB je sodeloval od 1943. leta. Oktobra so ga Nemci na goriški fronti zajeli in odpeljali v taborišče v Nemčijo. **Jožef Birsa**, rojen 1902. leta iz Tomačevce. V OF se je aktivno vključil v rojstni vasi Batuje in bil član terenskega odbora. Leta 1943 je postal borec Kosovelove brigade. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in zaslug za narod in medaljo dela. **Karlo Petelin**, iz Tomačevce. Dočakal je 92 let. Med NOB je bil vaški ekonom. Februarja 1944. leta je bil z vso družino preganjan v taborišče v Nemčijo. **Štefan Bauer**, rojen 1926. leta iz Svetega. Komaj 17-letnega so ga Italijani leta 1942 aretirali v rojstnem kraju Gornji Radenci ob Kolpi in odpeljali v taborišče pri Padovi. Nato so ga zajeli Nemci in odpeljali v Buchenwald. **Viktor Stofa**, rojen 1913. leta iz Volčji Grada. Od kapitulacije Italije je bil borec Kosovelove brigade. Bil je dvakrat odlikovan. **Andrej Ostrouška**, rojen leta 1900 iz Svetega. Bil je borec Južnoprimorskega odreda in Kosovelove brigade. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in za zasluge za narod. **Zorko Vidmar**, rojen 1917. leta iz Komna. Bil je borec-minometa-

lec 3. prekomorske udarne brigade. Za zasluge je bil dvakrat odlikovan in vojaški invalid. **Olga Božeglav**, rojena 1890. leta iz Komna. Med vojno je sodelovala z OF, sin je padel v NOB, Nemci so ji požgali domačijo, otroke pa odpeljali v taborišče v Nemčijo. **Antonija Godnič**, rojena 1910. leta iz Komna. Bila je aktivistka v vaškem odboru AFŽ, februarja 1944. pa internirana v Nemčijo. **Stane Bandelj**, rojen 1920. leta iz Gabrovice pri Komnu. Kot italijanski vojak je bil v vojnem ujetništvu na Sardiniji, kjer se je opredelil za NOV in postal borec prekomorske brigade. **Stanislav Kante**, rojen 1909. leta iz Preserij pri Komnu. Že pred 9.9.1943 je aktivno sodeloval z NOB, nato je bil borec 1. kraške čete, Kosovelove brigade ter 2. brigade VDV. Bil je hudo ranjen in ostal invalid. Za zasluge je bil večkrat odlikovan. **Franc Bandelj**, rojen 1919. leta iz Tomačevce je bil borec 3. prekomorske udarne brigade, nato komandir čete Južnoprimorskega odreda na območju cone A. Imel je čin rezervnega kapetana. Za zasluge v NOV je prejel več odlikovanj. **Alojzija Rogelj**, rojena 1921. leta iz Svetega. Med NOB je sodelovala kot mladinka in skojevka v rojstnem kraju Sveto. **Rihard Lozej**, rojen 1913. leta iz Svetega. Vpoklican je bil v italijansko vojsko. Ob kapitulaciji Italije ga je zajela angloameriška vojska in ga odpeljala v Alžir. Maja 1944 je prišel kot borec 5. prekomorske brigade na ozemlje Jugoslavije. **Leopold Jazbec**, rojen 1909. leta iz Svetega.

Obvestilo o seji Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide

Dne 20. 6. 1986 je bila 1. seja Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide. Na dnevnem redu je bila Informacija o zagotavljanju socialne varnosti udeležencem NOV s priznavalnimi v letu 1985, Predlog novega družbenega dogovora o priznavalninih udeležencem NOV, Poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcev in invalidov v letu 1985 in Predlog pravilnika o spremembah in dopolnitvah pravilnika o posebnih ortopedskih in drugih pripomočkih ter pomočih napravah za civilne invalide vojne.

Dopolnilno varstvo borcev NOV ureja Družbeni dogovor o priznavalninih udeležencem NOV, na podlagi katerega občine urejajo to varstvo z odluki.

Na dan 31. 12. 1985 je bilo v Sloveniji 13.160 udeležencev stalne občinske priznavalnine, kar znaša 2,35 odstotka več kot v letu 1984. Poleg stalnih je bilo v letu 1985 podeljenih 9923 enkratnih in 763 občasnih priznavalnin in drugih oblik pomoči. Povprečna priznavalnina je znašala 7322 din oziroma 96,98 odstotka več kot v letu 1984. Za občinske priznavalnine je bilo porabljenih 1.279.904.345 din.

Republiški komite je po širši obravnavi sprejel Informacijo o zagotavljanju socialne varnosti udeležencem NOV s priznavalnimi in predlog novega družbenega dogovora o priznavalninih udeležencem NOV, ki bo poslan v obravnavo vsem občinskim skupščinam in drugim podpisnikom družbenega dogovora.

V nadaljevanju so podane bistvene novosti, ki jih zajema Predlog novega družbenega dogovora o priznavalninih udeležencem NOV, kakor tudi razlogi, ki so narekovali spremembo DD. Kmalu po uveljavitvi sedaj veljavnega Družbenega dogovora o priznavalninih udeležencem NOV (Uradni list SRS, 6/85) v mesecu marcu 1985, je postalo očitno, da še vedno ni zadovoljivo rešeno vprašanje nekaterih kategorij udeležencev NOV. Tako se je pokazalo, da s cenzusom in zgornjo možno višino stalne priznavalnine (80% najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo) ni mogoče zagotavljati ustreznih ravni socialne varnosti udeležencem NOV, ki so vstopili v NOV po 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 in ki so kot upokojenci v bistveno neugodnejšem položaju od udeležencev NOV pred 9. 9. 1943, to je upravičencev do zajamčene borčevske pokojnine.

Možnost, da pridobijo priznavalnino, je bilo potrebno določiti tudi za udeležence NOV, ki so organizirano delovali v narodnoosvobodilnem boju ali so bili aktivni sodelavci narodnoosvobodilnega gibanja pred dopolnjenim 15 letom starosti in zato ne izpolnjujejo vseh pogojev za priznanje posebne dobe v času med NOV v dvojnem oziroma v dejanskem trajanju ter za udeležence NOV, ki posebne dobe doslej niso uveljavljali ali je iz objektivnih razlogov niso uspeli uveljaviti. Osnutek in na podlagi pripomb pripravljeni predlog družbenega dogovora ponuja naslednje rešitve:

– izenačitev udeležencev NOV z vstopom v NOV po 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 do 31.

12. 1944 s tistimi pred 9. 9. 1943 in sicer glede premoženjskega cenzusa in zgornje višine stalne priznavalnine;

– razširitev kroga udeležencev NOV, ki imajo izjemoma možnost pridobiti pravico do priznavalnine na tiste udeležence NOV, ki so aktivno in organizirano delovali v NOB ter aktivne sodelavce NOB, ki so bili v času med NOV mlajši od 15 let, pa posebne dobe doslej niso uveljavljali ali je iz objektivnih razlogov niso uspeli uveljaviti (udeležba v NOV se bo ugotavljala na podlagi potrdila OO ZZB NOV, na območju, katerega je udeleženec aktivno in organizirano delal med NOB; navodilo za izdajanje tovrstnih potrdil bo predpisalo Predsedstvo RO ZZB NOV), pa tudi na jugoslovanske državljane, ki se jim čas, prebit v oboroženih formacijah antifašističnega gibanja ali v oboroženem anfašističnem boju v drugih deželah in v zaveznških vojskah do 15. 5. 1945 dvojno šteje v pokojninsko dobo;

– enotno določitev premoženjskega cenzusa in zgornje višine stalne priznavalnine za družinske člane padlih in umrlih udeležencev NOV pred oziroma po 9. 9. 1943 do 31. 12. 1944 v višini 100% najnižje pokojnine;

– določitev povečanja stalne priznavalnine za 50% zneska najnižje pokojnine tistim udeležencem NOV, ki potrebujejo tujo nego in pomoč, pod pogojem, da te oblike pomoči nimajo po drugih predpisih; potreba po postrežbi in tuji pomoči se bo ugotavljala z izvidom in mnenjem zdravniške komisije, ki odloča v postopku po predpisih o vojaških invalidih;

– drugačna določitev prejemkov in opredelitev družinskih članov, na katere se delijo skupni prejemki pri ugotavljanju izpolnjenja premoženjskega cenzusa;

– valorizacija stalnih priznavalnin v skladu z merili, ki jih bo na predlog RKBVI določil odbor udeležencev družbenega dogovora.

V zvezi s porabo sredstev za izvajanje družbenega dogovora je bilo opozorjeno na potrebo po racionalnem pristopu, ki ga bodo morale imeti komisije občinskih skupščin pri dodeljevanju izjemnih priznavalnin.

Republiški komite je ugodno ocenil poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcev in vojaških invalidov v letu 1985.

Kljub limitiranju zveznih sredstev ter naraščanju cen zdraviliških storitev, je bilo zaradi prizadevanja vseh dejavnikov, odgovornih za to področje varstva, doseženo, da število invalidov in borcev, ki so potrebovali zdravljenje v zdraviliščih, ni upadlo.

Vse večje potrebe po zdravljenju ter še nadaljnje pomanjkanje sredstev bo tudi v prihodnje narekovalo skrbno odločanje zdravniških komisij in spoštovanje sprejetih kriterijev, s tem da bo za odločanje podlaga izključno medicinska indikacija.

Komite je obravnaval in sprejel tudi Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o posebnih ortopedskih in drugih pripomočkih ter pomočih napravah za civilne invalide vojne.

Šolanje končala že šestnajsta generacija

Minuli petek je bila v športnem parku izobraževalnega centra organov za notranje zadeve v Tacnu pri Ljubljani sklepna slovesnost ob zaključku šolanja nove generacije kadetske šole za miličnike, šole za miličnike, višje šole za notranje zadeve, poklicne gasilce in vodiče službenih psov. Slovesnost so spremljali številni gostje iz družbenopolitičnega življenja, JLA in TO, borčevskih organizacij in drugih. Med uglednimi gosti je bil tudi predsednik slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Janez Milčinski.

Po pozdravnih nagovorih je zbranim spregovoril namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Dore Dovečar:

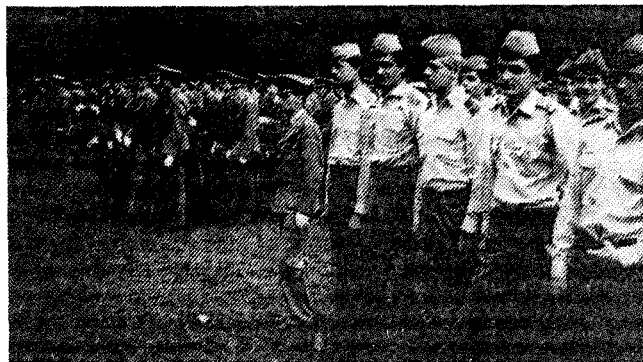
»... Mnoge med vami so starši zaupali našim vzgojiteljem še rosnio mlade, danes ste pred njimi že kot zrele osebnosti, usposobljeni za reševanje pomembnih družbenih nalog. Da je temu tako, je bilo potrebno veliko učenja, truda, premaganj in požrtvovalnosti, tako vas, ki ste se učili, kot tistih, ki so vas vzgajali, usposabljali in učili.

Ob tem slavnostnem trenutku, ki je prelomen tako za vas, še večerajšnje učence, kot za vas, starše in učitelje, ne smemo pozabiti, da bomo morali svoje pridobljeno znanje nenehno bogatiti in dopolnjevati, da bomo tudi mi – tako kot vsi v tej družbi – lahko kos vedno

nje, v pogojih, ko se v svetu in pri nas še mnogi ne morejo sprijazniti z obstojem socialistične družbene misli, v času, ko se ponovno zastrujejo medblokovska trenja, ko se bohotijo vse vrste terorizma, tudi državnega, v razmerah, ko pri nas nekateri še vedno niso bogastva ideje o družbeni lastnini proizvajalnih sredstev, ko nekateri pod pretvezo iskanja nekakšne absolutne zgodovine,

praktične nagrade s posvetilom. Prejeli so jih: Davorin Avguštin iz kadetske šole za miličnike, Janez Podržaj iz šole za miličnike in Bojan Fekonja iz višje šole za notranje zadeve.

Andrej Anžič, poveljnik kadetske šole za miličnike in njegov pomočnik Dušan Kaplan sta zelo ugodno ocenila zadnjo generacijo. Čeprav je bila zadnja generacija po številu učenčev nekoliko šibkejša, je ocena



ske resnice preganjajo duhove preteklosti, v času, ko nas nekateri skušajo spreti z vsem in vsakomer.

Šola vas je usposobila, da ločite zrno od plev, dobro od slabega, napredno od nazadnjakega. Toda vseeno vam bo vsakodnevno delo navrglo mnoge nepredvidljive, tudi osebne dileme. Takrat se vedno spomnite, da je najhumaneje braniti tisto svobodo člove-

o doseženih uspehih več kot zadovoljiva. Bilo je kar 28 odličnjakov, enajst jih je bilo posebno nagrajenih, trije pa so dobili posebna praktična darila.

Med njimi je tudi Davorin Avguštin iz Krškega. Njemu je tudi pripadla čast, da prebere pozdravno pismo, naslovljeno na predsedstvo SR Jugoslavije in Slovenije. Dokaj dobro pozna razmere v domačem kraju in vpliv tamkajšnje nuklearke, zato ni naključje, da se je pri izbiri diplomske naloge odločil prav za to temo. Šolanje želi nadaljevati na Višji šoli za notranje zadeve.

Med tistimi, ki so uspešno končali tretji letnik šolanja, je tudi Janez Andreolc.

»Sedaj, po uspešno končanem letniku, bom prevzel naloge četrtega letnika, tako kot moji vrstniki. Čaka me še praksa na Bledu, in upam, da ne bo posebnih težav. Sicer pa se veliko ukvarjam s športom in recitacijami,« se nam je v nekaj besedah predstavil Janez Andreolc iz Jesenic. Ob koncu naj zapišemo še to, da je vsem diplomantom, miličnikom, vzgojiteljem in predavateljem IC RSNZ in staršem diplomantov pozdravno pismo poslala tudi Pepca Kardež.

Jože Čurin



Dušan Kaplan

Janez Andreolc

Davorin Avguštin

novim izzivom, ki jih bo pred nas postavljala družbeni razvoj. Vsem, ki boste s svojim delom dokazali, da ste za to sposobni, vsem, ki si boste to želeli, bodo vrata za nadaljnje izobraževanje in pridobitev še višje stopnje strokovne usposobljenosti vedno odprta. Želimo si, da bi vas bilo čim več.

Delo boste opravljali v objektivno zaostrenejših razmerah za življenje in gospodarje-

ka, ki je v skladu z razredno in politično naravo našega samoupravnega in socialističnega družbenega sistema, je med drugim dejal Dore Dovečar.

Zbranim je govoril tudi direktor izobraževalnega centra organov za notranje zadeve in podsekretar RSNZ Miro Zupančič. Republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertl pa je trem najboljšim med najboljšimi diplomanti izročil

Triglav – simbol svobode

Spominski pohod partizanov na Triglav 1986

Še pičlih enaindvajset dni nas loči od pohoda na Triglav. Bliža pa se tudi skrajni rok za prijave. Če se še niste prijavili, storite to do konca junija.

Do pohoda bosta izšli še dve številki TV-15. Objavili bomo preostale podrobnosti

o samem pohodu in o njegovih spremnih prireditvah, vključno s sklepno slovesnostjo na Rudnem polju.

Vreme za kondicijske priprave ni ugodno, zlasti ne v visokogorju. Nekaj nas je, ki smo sklenili, da opravimo v nedeljo, 13. julija, kondicijski pohod vzdolž ljubljanske Poti spominov in tovarišstva. Pot je dolga 35 kilometrov in prehoditi jo nameravam v osmih urah. Če ste za to, se nam pridružite. Start bo ob sedmih zjutraj pred osnovno šolo Valentina Vodnika ob Vodnikovi cesti v Ljubljani (ob postajališču avtobusa mestnega potniškega prometa števil. 7.). S seboj vzemite nekaj prigrizka, kak sok in sadje za osvežitev med hojo. Na svidenje na pripravah.

Jože Čurin

Razveseljiva dosežka



TRST. Slovenski zamejski tisk nas je v tem mesecu kar dvakrat veselo presenetil in navdušil.

Primorski dnevnik in Primorske novice sta ob 40-letnici smrti Primoža Trubarja izdala »skupno prilogo«, ki je izjemno dragoceno pričevanje o našem odnosu do očeta slovenske knjige, neke vrste vadnemecum vsega, kar sodi v razmislek ob tej častitljivi obletnici.

Priloga je veliko več kot priložnostno dejanje, saj sodi med publikacije, ki jih ohranimo, ker jim lahko po pravici pripišemo trajno vrednost in veljavo.

Upajmo, da jo bodo ponatisnili in jo nudili v branje tudi vsem tistim, ki Primorskega dnevnika sicer ne bero.

CELOVEC. Ob svoji 40-letnici je Slovenski vestnik izšel na 40 straneh, z bogato vsebino, ki povzema vsa bistvena vprašanja življenja koroških Slovencev, in v obliki zbornika, v katerem najdemo prav vse, kar nas lahko zanima ob fenomenu slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem onstran državne meje.

Jubilejna publikacija je vsebinski in grafični dosežek in hkrati nedvomni prispevek k tehtni razgrnitvi slovenskega vprašanja v sedanjem zgodovinskem trenutku.

V. K.

TV-15 Naš tovariš – vaš zvesti sopotnik

Nagradna igra, ki smo jo napovedali in ob njej obrazložili svoje namere pred dvema tednoma, je stekla.

Danes že lahko objavimo imena prvih dveh bralcev, ki sta

»ugriznila« v akcijo za pridobitev novih naročnikov, nam sporočila njihove naslove in se tako vključila v nagradno igro. Ta obljuba vsem, ki bodo pridobili najmanj po deset novih naročnikov, knjiž-

ne nagrade; vsem, ki bodo zbrali po dvajset novih naročnikov, praktična darila; in vsem, ki bodo na svoj seznam vpisali najmanj po petdeset novih naročnikov, mikaven septembrski izlet s TV-15 »v neznanost«.

Prva sta se z novo pridobljenimi naročniki odzvala Edvard Hlep iz Raven na Koroškem ter Jože Ločniškar iz Verja pri Medvodah.

Akcija se nadaljuje skozi ves julij in skozi ves avgust. Vključite se vanjo tudi vi!

Za sodelovanje v naši nagradni igri so se odločile naslednje organizacije združenega dela:



**ZDRAVILIŠČE
ROGAŠKA SLATINA**
Elektronabava

KREDITNA BANKA MARIBOR
hitreje do cilja



Podjetje
za ptt promet
Ljubljana
n. sol. o.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPOVIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVSEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ZOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA. Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR. Tajnica uredništva: MIRA OKORN. Vodja uprave: BOJAN ZVONAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljna davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35